

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ การพัฒนาความร่วมมือเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและ
ยกระดับความเป็นอยู่ของราษฎรในหมู่บ้านห่างไกล
ในเขตภาคเหนือตอนบน

โดย อาจารย์ ดร. จุฑาทิพย์ เฉลิมผล และคณะ

สิงหาคม 2558

สัญญาเลขที่ RDG56A0027

โครงการ “การพัฒนาความร่วมมือเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและยกระดับความเป็นอยู่ของราษฎรในหมู่บ้าน
ห่างไกลในเขตภาคเหนือตอนบน”

รายงานฉบับสมบูรณ์

รายงานในช่วงตั้งแต่วันที่ 15 กันยายน 2556 ถึง 14 สิงหาคม 2558

ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัยผู้รับทุน: อาจารย์ ดร. จุฑาทพย์ เกลิมผล

หน่วยงาน: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

วัตถุประสงค์ของโครงการ

- 1) เพื่อสำรวจสภาพคุณภาพชีวิตตามดัชนีชี้วัดและการประเมินคุณภาพชีวิตของคณะกรรมการ
ความร่วมมือทางเศรษฐกิจและสังคมภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก (ESCAP) ของประชากรในหมู่บ้าน
ห่างไกลและหมู่บ้านชายแดนคูขนาน คูขนาน พร้อมทั้งศึกษาข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคในการ
พัฒนาคุณภาพชีวิตในแต่ละด้าน
- 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชากรในกลุ่มหมู่บ้านพื้นที่เป้าหมาย
และใช้ผลการวิเคราะห์ปัจจัยในการเสนอแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตระยะสั้นและระยะยาว
- 3) เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเบื้องต้นด้วยการสร้างระบบพลังงานทดแทนและการส่งเสริมการ
ดำรงชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการจัดทำบัญชีครัวเรือน พร้อมทั้งประเมินผลการ
เปลี่ยนแปลงก่อนและหลังการดำเนินการ
- 4) เพื่อเชื่อมโยงประสานความช่วยเหลือจากเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐและมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ในการเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนภายใต้แนวทางการสร้างงานวิจัยรับใช้สังคม

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

โครงการ “การพัฒนาความร่วมมือเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและยกระดับความเป็นอยู่ของราษฎรในหมู่บ้านห่างไกลในเขตภาคเหนือตอนบน” มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบสภาพคุณภาพชีวิตของประชากรในหมู่บ้านห่างไกล พร้อมทั้งศึกษาข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในแต่ละด้าน ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อเสนอแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตระยะสั้นและระยะยาว ทำการยกระดับคุณภาพชีวิตเบื้องต้นด้วยการสร้างระบบพลังงานทดแทนและการจัดทำบัญชีครัวเรือน พร้อมทั้งเชื่อมโยงประสานความช่วยเหลือจากเครือข่ายหน่วยงานต่าง ๆ ในการเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนภายใต้แนวทางการสร้างงานวิจัยรับใช้สังคม

การดำเนินงานของโครงการได้มีการดำเนินงานในพื้นที่เป้าหมาย 10 หมู่บ้าน ได้แก่ 3 หย่อมบ้าน ของบ้านห้วยเต่า ตำบลบ่อแก้ว อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ บ้านห้วยเกิด ตำบลบ้านหลวง อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่ 3 หย่อมบ้านของบ้านอุแจะ ตำบลสบโขง อำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ บ้านใบหนา ตำบลนาเกียน อำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ และบ้านแม่คำหล้าและบ้านขวัญศิริ ตำบลบ้านร้อง อำเภองาว จังหวัดลำปาง โดยเริ่มจากการดำเนินกิจกรรมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเบื้องต้นในด้านโครงสร้างพื้นฐาน คือ การติดตั้งไฟส่องสว่างในพื้นที่สาธารณะของหมู่บ้าน และด้านเศรษฐกิจ คือ การอบรมและจัดทำบัญชีครัวเรือน ซึ่งทำให้พบว่าประชาชนในพื้นที่มีความต้องการเร่งด่วนในด้านโครงสร้างพื้นฐาน คือ การปรับปรุงถนนเพื่อการเดินทางและขนส่งผลผลิตทางการเกษตร ไฟฟ้าจากพลังงานทดแทนโดยเฉพาะไฟฟ้าในครัวเรือนและการจัดการน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคและการเกษตร และความต้องการการแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ คือ ผลผลิตทางการเกษตรราคาตกต่ำ ไม่มีตลาดรองรับ ไม่มีการวางแผนการปลูกพืชเสริมรายได้ หลังฤดูการเก็บเกี่ยว ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพเสริมในชุมชนทำให้ ต้องมาหางานทำในเมือง ที่สำคัญคือแต่ละครัวเรือนไม่มีการวางแผนการใช้จ่าย การลงทุนและการออม ทั้งนี้จากการรวบรวมข้อมูลในการบันทึกบัญชีครัวเรือนพบว่า มีค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่เป็นค่าสารเคมีทางการเกษตร ประมาณร้อยละ 44 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด และพบการใช้จ่ายในรายการที่มีผลต่อสุขภาพคือ ค่าบุหรี่หรือยาเส้นสูงถึงร้อยละ 10 และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ร้อยละ 6 ของหมวดสินค้าอุปโภคบริโภค และเริ่มมีหนี้สินจากการผ่อนสินค้าจากเข้าถึงของพ่อค้าเร่และสื่อโฆษณาทางโทรทัศน์และอินเทอร์เน็ต

จากการสำรวจสภาพคุณภาพชีวิตตามดัชนีชี้วัดและการประเมินคุณภาพชีวิตของคณะกรรมการความร่วมมือทางเศรษฐกิจและสังคมภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก (Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, ESCAP) พบว่าตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับลักษณะคุณภาพชีวิตที่ดี ที่ระดับ 0.05 ได้แก่ จำนวนบุตร รายได้ต่อครัวเรือน ความคิดเห็นต่อความแตกต่างของเพศ และความคิดเห็นต่อความแตกต่างของอาชีพ และพบค่าความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในบางประเด็น เช่น ระหว่างความคิดเห็นต่อความแตกต่างของเพศกับความมั่นคงและก้าวหน้าในอาชีพ ความเสี่ยงภัยในการทำงาน ระหว่างอายุกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานภาพสมรสกับการปรับตัวท่ามกลางการ

เปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม รายได้ต่อครัวเรือนกับความมั่นคงและก้าวหน้าในอาชีพ เป็นต้น ทั้งนี้ แผนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพื้นที่สูงกลุ่มนี้จึงควรมุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณสุขโรค สาธารณูปการและการคมนาคม การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ การถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีใหม่ที่เหมาะสมกับข้อจำกัดด้านสภาพแวดล้อม การส่งเสริมการดูแลสุขภาพอนามัยที่ดี และการ ส่งเสริมและสืบทอดกิจกรรมทางศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น

ในด้านการเชื่อมโยงประสานความช่วยเหลือจากเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐและสถาบันการศึกษาในพื้นที่ โครงการได้มีการเสนอข้อมูลพื้นที่ การประเมินคุณภาพชีวิตและความคิดเห็นของประชาชนต่อตัวแทน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น อำเภอ เกษตรอำเภอ หอการค้า องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล สำนักงานอนุรักษ์ สำนักงานป่าไม้ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ศูนย์พัฒนาชาวเขา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ล้านนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กองทัพบกที่ 3 กองพลพัฒนาที่ 3 กรมทหารราบที่ 7 เป็นต้น เพื่อหาแนวทางความร่วมมือในการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมพัฒนาพื้นที่ เช่น การศึกษาพืชทางเลือกเพื่อสร้างรายได้ ลดการบุรุก พื้นที่ป่าและเพิ่มผลผลิตการทำการเกษตรบนพื้นที่สูง การปรับเปลี่ยนรูปแบบการปลูกพืชเพื่อความเหมาะสมกับการจัดการน้ำ การแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่ายภายใต้ข้อจำกัดด้านการขนส่งสินค้าเกษตร การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ด้านพลังงานทดแทน การออกแบบที่อยู่อาศัยเพื่อการส่งเสริมความปลอดภัยและการอนุรักษ์อัตลักษณ์ พื้นที่นั้น เป็นต้น

Abstract

The project "Development cooperation to strengthen and enhance the living conditions of people in remote villages in the upper northern region" aimed to explore the quality of lives in study areas, the limitations and factors affecting the quality of life to plan short-term and long-term quality of life development planning. The project also supported alternative energy sources and making household account for starting quality of live development. With the help of a network linked to coordinate the various agencies in enhancing the quality of life under the guideline of research to serve society.

Implementation of the project has been operating in the target area, 10 villages were three villages in Samerng district, one in Mae Ai district, four villages in Omkoi district in Chiang Mai province and two in Ngao district in Lampang province. It was starting from the operation to raise the quality of life primarily in terms of infrastructure that was to install solar cell lighting in the public areas of the village. And in the part of economy, the project process was to train and prepare household account. It was found that people in areas with urgent needs in infrastructure is improving roads to travel and transport of agricultural produce. The electricity from renewable energy sources, especially household electricity and water consumption. And the need to solve the economic problems of depressed prices for agricultural products. There were non-marketable of agriculture products, growing without planning and getting income after the harvest season. Moreover, there was no spending, investment and savings plans in household. According to the information in the accounting records showed that household cost was mainly for the agricultural chemicals, about 44 percent of the total cost. And spending on items that affect health was the cigarette as high as 10 percent and 6 percent alcohol of consumer products. It was also found debt relief from the access of goods from advertising on television and internet.

A survey of the quality of life indicators and quality of life of the Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (ESCAP) showed four independent variables that were correlated with statistically significant with the quality of life including income, number of children per household, comments on the difference of sex and reviews the different types of careers. And found the correlation was statistically significant at 0.05 level on some issues, such as differences of opinion between the sexes with the stability and career prospects, risks

at work between conservation and local culture, marital status and adaptation to the changing economy and society, households with income stability and career development plans, etc. The high quality of this area should focus on increasing the efficiency of public services, utilities and transportation efficient use of natural resources, the transfer of knowledge and new technologies that fit the limitations of the environment, supporting of good health care and promoting the heritage and religious activities, tradition and culture.

For the link coordinate assistance from networks, government agencies and educational institutions in the area, the project presented the area data, the quality of life and public opinion to the relevant authorities such as district representative, Agricultural District, Chamber of the Provincial Administration, Sub-district Administration Organization, Forestry Office, Bureau Education Center, Tribal Development Center, Universities and Army, etc., to find ways to cooperate in the preparation of projects and activities developed areas such as education, alternative crops to generate income, reduce deforestation, increase the productivity of agriculture in the highlands, modifying the cropping patterns to suit the water management, processing of products sold under the constraints of transport of agricultural products, establishment of a learning center for alternative energy and housing design to promote the safety and preservation of identity.

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	i
Abstract	iii
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 หลักการและเหตุผล	1
1.2 วัตถุประสงค์	3
1.3 ขอบเขตการวิจัย	3
1.4 แผนการดำเนินโครงการ	8
1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	9
บทที่ 2 การสำรวจพื้นที่และสภาพคุณภาพชีวิต	12
2.1 ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่	13
2.2 สภาพคุณภาพชีวิตของประชาชน	20
บทที่ 3 การประเมินคุณภาพชีวิตและแผนพัฒนาคุณภาพชีวิต	27
3.1 กรอบแนวคิดการประเมินคุณภาพชีวิต	29
3.2 วิธีการประเมินคุณภาพชีวิต	30
3.3 ผลการประเมินคุณภาพชีวิต	31
3.4 กระบวนการดำเนินงานการวิจัย	37
3.5 แผนพัฒนาคุณภาพชีวิต	40
บทที่ 4 การยกระดับคุณภาพชีวิตและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ	54
4.1 การต่อยอดเทคโนโลยีการผลิตกระแสไฟฟ้าจากพลังงานธรรมชาติและ การประเมินผล	55
4.2 การอบรมและการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนในพื้นที่และการประเมินผล	62
4.3 การประเมินผลหลังการดำเนินการเพื่อการยกระดับคุณภาพชีวิต	80
4.4 การวางแผนสร้างความเชื่อมโยงเครือข่ายสนับสนุนการยกระดับคุณภาพชีวิต	82

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ในส่วนงาน Area-Based Collaborative Research (ABC) ได้มีการประสานงานร่วมกับกองพลทหารราบที่ 7 กรมทหารราบที่ 7 หน่วยเฉพาะกิจกรมทหารราบที่ 17 และสถานีพัฒนาป่าไม้ บ้านห้วยเต่า อำเภอสะเมิง สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 16 (เชียงใหม่) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ได้ประชุมหารือร่วมกันเพื่อหาแนวทางในการที่จะร่วมกันยกระดับคุณภาพชีวิตของราษฎรในพื้นที่ห่างไกล เพราะการพัฒนาคุณภาพชีวิตมีความสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพประชากรของประเทศ เป็นการพัฒนาคนในทุกๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นด้านสุขภาพอนามัย การศึกษา จิตใจ คุณธรรม ความพร้อมในการดำรงชีวิตในสังคม ความสามารถในการประกอบอาชีพ รวมถึงการพัฒนาในทุกขั้นตอนของชีวิต นับตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยสูงอายุเพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งส่วนบุคคล สังคม และประเทศชาติ การพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นการพัฒนาตนเองเพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ปรับปรุงการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องและรองรับกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งนี้คณะกรรมการความร่วมมือทางเศรษฐกิจและสังคมภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก (Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, EACAP) ได้มีการกำหนดดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตและการประเมินคุณภาพชีวิตไว้ 3 ด้าน คือ 1) เศรษฐกิจและการกระจายรายได้ 2) การเรียนรู้ และวัฒนธรรมการดำรงชีวิต และ 3) ชีวิตการทำงาน การพัฒนาคุณภาพชีวิต จึงหมายถึงการพัฒนาสภาวะความพร้อมของบุคคลทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และด้านอื่นๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตที่จะสามารถส่งผลให้เขาดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนั้นการดำเนินการเพื่อพัฒนาพื้นที่จึงควรเริ่มต้นจากการศึกษาสภาพคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ รวมถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาและข้อจำกัดในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในพื้นที่นั้น ๆ จึงจะสามารถวางแผนในการแก้ไขปัญหาหรือยกระดับคุณภาพชีวิตให้กับประชาชนในหมู่บ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สืบเนื่องจากความร่วมมือในการหาแนวทางยกระดับคุณภาพชีวิตของราษฎรในพื้นที่ห่างไกลของทั้ง 4 หน่วยงานดังกล่าว จึงทำให้เกิดแนวคิดที่จะจัดทำโครงการ “การพัฒนาความร่วมมือเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและยกระดับความเป็นอยู่ของราษฎรในหมู่บ้านห่างไกลในเขตภาคเหนือตอนบน” เพื่อศึกษาสภาพคุณภาพชีวิตวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในแต่ละด้าน โดยจะรวบรวมข้อมูลดังกล่าวมาจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตระยะสั้นและระยะยาว ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไป และเพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ได้เห็นผลการพัฒนาที่เป็นรูปธรรม โครงการจึงมีแผนงานที่จะนำผลงานวิจัยจากโครงการ “การพัฒนาพลังงานทดแทนเพื่อความมั่นคงและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ” ที่ได้สร้างต้นแบบเทคโนโลยีการผลิตกระแสไฟฟ้าจากพลังงานธรรมชาติที่ได้จากลม แสงแดด และน้ำ เพื่อนำ

กระแสไฟฟ้าที่ผลิตได้มาทำให้เกิดแสงสว่างในชุมชนห่างไกล มาจัดสร้างระบบไฟฟ้าส่องสว่างพลังงานแสงอาทิตย์ ให้หมู่บ้านเป้าหมายด้วย โดยจะทำการประเมินผลหลังดำเนินการเพื่อให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจาก ได้มีการช่วยเหลือในความต้องการเร่งด่วนของชุมชนและเป็นแนวทางในการพัฒนาระดับคุณภาพชีวิตด้าน โครงสร้างพื้นฐานต่อไป

ทั้งนี้เพื่อเกิดความยั่งยืนของการยกระดับคุณภาพชีวิต โครงการนี้จึงมีเป้าหมายเพิ่มเติมในการ นำเสนอแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนให้กับประชาชนได้เข้าใจและนำไปปรับใช้ ในการดำรงชีวิต เพื่อให้ราษฎรในหมู่บ้านได้ใช้ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และสร้างระบบภูมิคุ้มกันในตัว ที่ดีพอสมควร เพื่อรับมือกับผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในได้ด้วยตนเอง โดยการทำบัญชีครัวเรือนถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อแนวทางสู่ความพอเพียง ผู้ปฏิบัติจะต้องรู้จักประมาณ ตนเอง มีการวางแผนการใช้จ่ายอย่างรอบคอบ มีสติในการดำรงชีวิต ซึ่งการวางแผนที่ดีนั้นจำเป็น จะต้องมีการ จัดบันทึกข้อมูลที่ถูกต้อง มีการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับรายรับและรายจ่ายของครัวเรือนเพื่อจัดทำบัญชีครัวเรือนและ นำข้อมูลที่ได้มาพิจารณาหาวิธีเพิ่มรายรับและลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น เพื่อให้เกิดความพอดี หากมีส่วนเหลือก็เก็บ ออมไว้เพื่อใช้จ่ายในอนาคต การส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนของโครงการจึงมุ่งหวังที่จะให้ประชาชนในพื้นที่ ได้รับการอบรมเรื่องการจัดทำบัญชีครัวเรือนแล้วนำไปปฏิบัติเพื่อให้สามารถหาแนวทางวิธีเพิ่มรายรับและลด รายจ่ายที่ไม่จำเป็นได้ และโครงการจะทำการประเมินผลหลังการอบรมและการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือน ของประชาชนเพื่อศึกษาความคิดเห็นและความเข้าใจของประชาชนต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือน รวมถึงการนำไป ปรับใช้ในชีวิตประจำวันของตนเองและครอบครัว

นอกจากนี้วัตถุประสงค์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ โครงการการพัฒนาความร่วมมือเพื่อเสริมสร้าง ความเข้มแข็งและยกระดับความเป็นอยู่ของราษฎรในหมู่บ้านห่างไกลในเขตภาคเหนือตอนบน ได้มีความ พยายามที่จะเชื่อมโยงประสานความช่วยเหลือจากเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐและมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในการ เสริมหนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนภายใต้แนวทางการสร้างงานวิจัยรับใช้ชุมชน โดยนำข้อมูลจาก การศึกษาด้วยกระบวนการต่าง ๆ มาวางแผนจัดทำโครงการ/กิจกรรมยกระดับคุณภาพชีวิตของแต่ละหมู่บ้าน จากนั้นจึงประสานเครือข่ายความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐและมหาวิทยาลัย เพื่อให้การสนับสนุนการดำเนิน โครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ผลักดันให้เกิดการเข้าถึงและแก้ปัญหาในพื้นที่ เป็นการสร้างแนวทางเพื่อให้เกิดความ ต่อเนื่องของการยกระดับคุณภาพชีวิต สร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน สร้างเครือข่ายหน่วยงานและองค์กรใน การยกระดับคุณภาพชีวิตในพื้นที่ห่างไกล และเป็นแนวทางในการขยายผลกลไกความร่วมมือต่อไปในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อสำรวจสภาพคุณภาพชีวิตตามดัชนีชี้วัดและการประเมินคุณภาพชีวิตของคณะกรรมการการความร่วมมือทางเศรษฐกิจและสังคมภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก (ESCAP) ของประชากรในหมู่บ้านท่าไกลและหมู่บ้านชายแดนคูขนาน คูขนาน พร้อมทั้งศึกษาข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในแต่ละด้าน
- 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชากรในกลุ่มหมู่บ้านพื้นที่เป้าหมายและใช้ผลการวิเคราะห์ปัจจัยในการเสนอแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตระยะสั้นและระยะยาว
- 3) เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเบื้องต้นด้วยการสร้างระบบพลังงานทดแทนและการส่งเสริมการค้าวิถีตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการจัดทำบัญชีครัวเรือน พร้อมทั้งประเมินผลการเปลี่ยนแปลงก่อนและหลังการดำเนินการ
- 4) เพื่อเชื่อมโยงประสานความช่วยเหลือจากเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐและมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในการเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนภายใต้แนวทางการสร้างงานวิจัยรับใช้สังคม

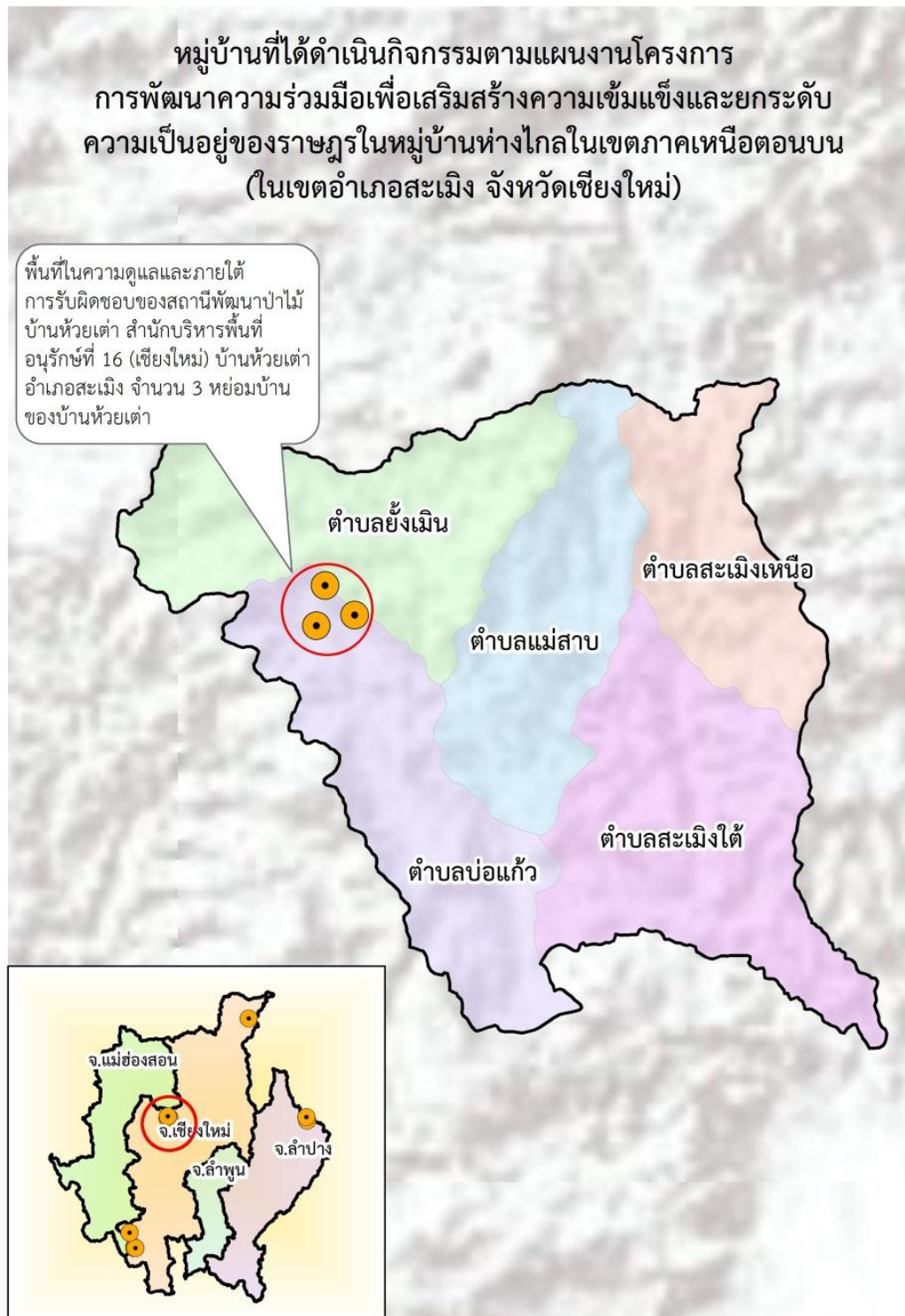
1.3 ขอบเขตการวิจัย

โครงการได้มีการดำเนินการในพื้นที่เป้าหมายรวม 10 หมู่บ้าน คือ

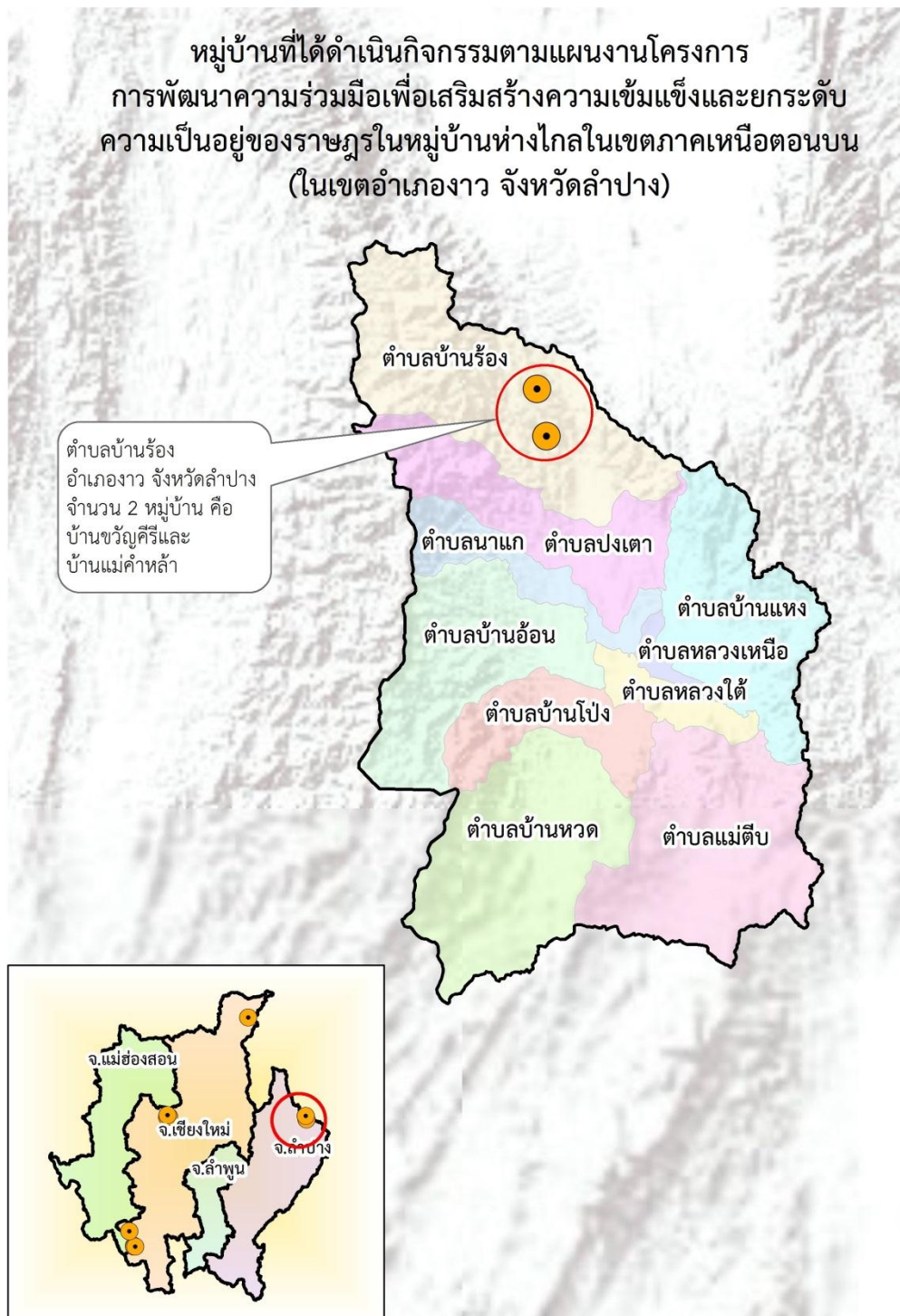
- 1) พื้นที่ในความดูแลและภายใต้การรับผิดชอบของสถานีพัฒนาป่าไม้ บ้านห้วยเต่า สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 16 (เชียงใหม่) บ้านห้วยเต่า อำเภอสะเมิง จำนวน 3 หย่อมบ้านของบ้านห้วยเต่า
- 2) พื้นที่ตำบลบ้านร้อง อำเภอหางาว จังหวัดลำปาง จำนวน 2 หมู่บ้าน คือ บ้านขวัญศิริและบ้านแม่คำหล้า
- 3) พื้นที่ตำบลบ้านหลวง อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1 หมู่บ้าน คือ บ้านห้วยเกิด
- 4) พื้นที่ตำบลสบโขง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 3 หย่อมบ้านของบ้านอุเจะ
- 5) พื้นที่ตำบลนาเกียน อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1 หมู่บ้าน คือ บ้านใบหนา

พื้นที่ศึกษา 10 หมู่บ้าน แสดงดังแผนที่ต่อไปนี้

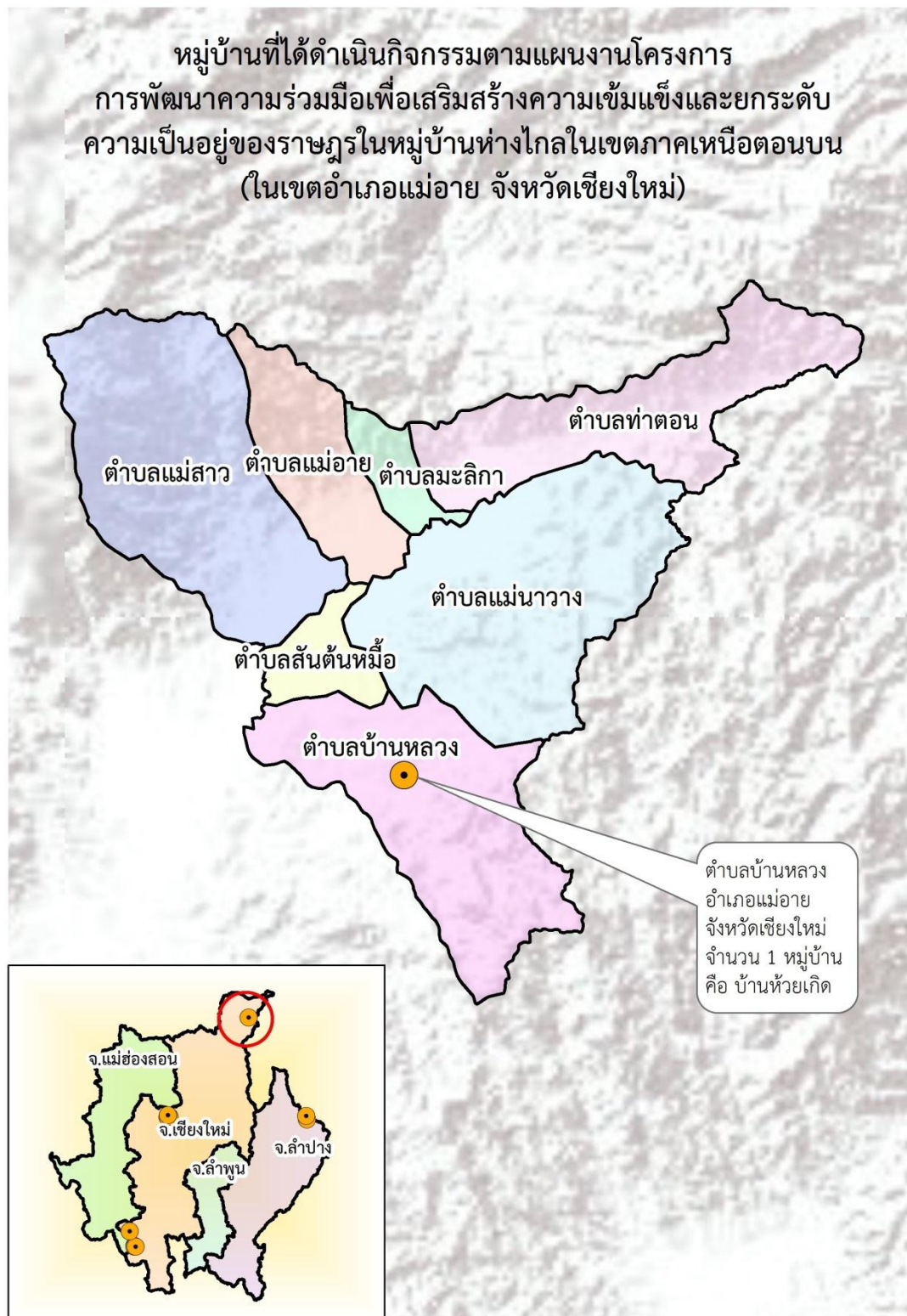
- 1) บ้านห้วยเต่า อำเภอสะเมิง จำนวน 3 หย่อมบ้าน

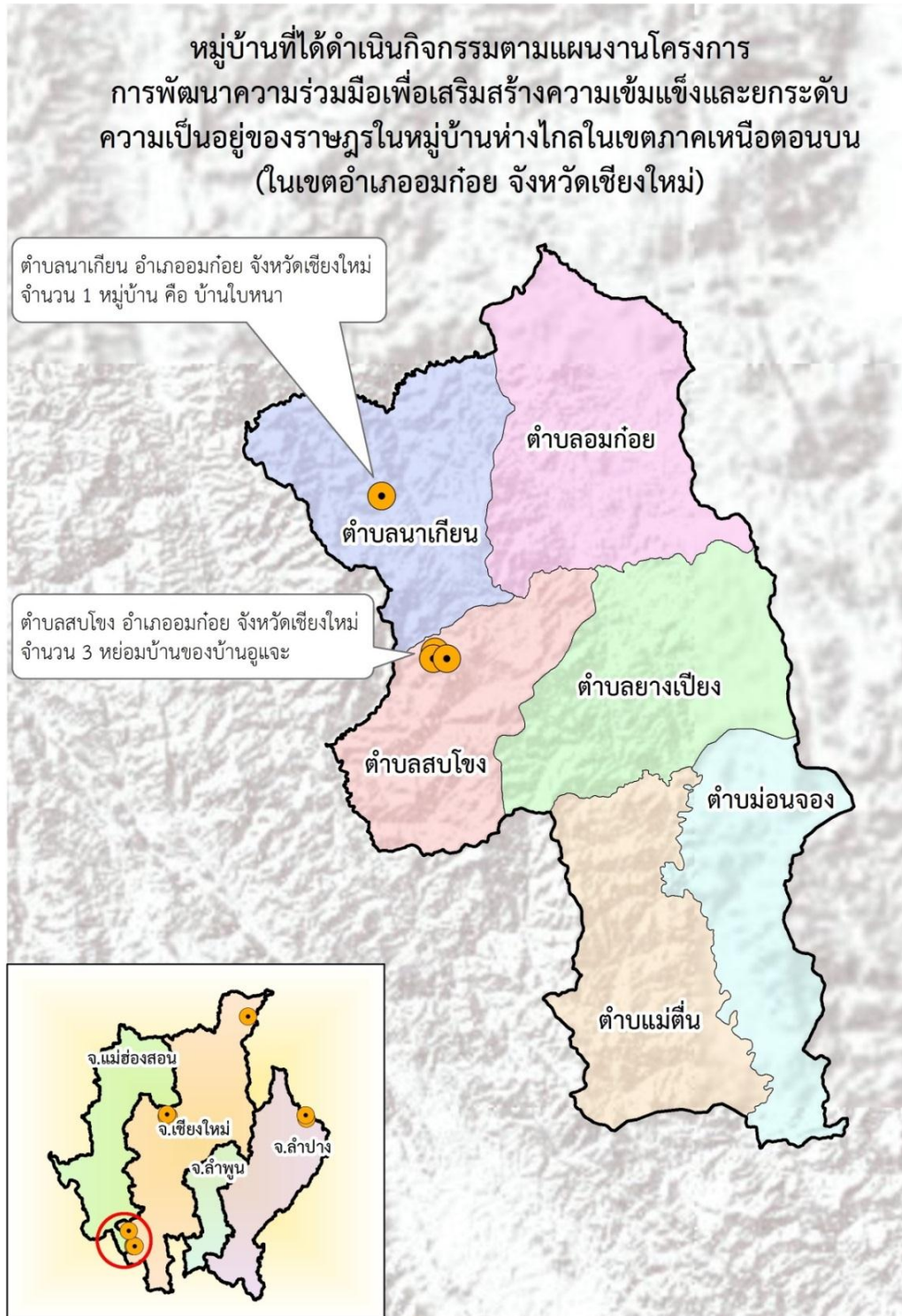
2) บ้านขวัญศิริและบ้านแม่คำหล้า ตำบลบ้านร้อง อำเภองาว จังหวัดลำปาง

3) บ้านห้วยเกิด ตำบลบ้านหลวง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

- 4) บ้านอุเจะ 3 หย่อมบ้าน ตำบลสบโขง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน
- 5) บ้านใบหนา ตำบลนาเกียน อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่

1.4 แผนการดำเนินโครงการ

วัตถุประสงค์	กิจกรรม
1. เพื่อสำรวจสภาพคุณภาพชีวิตตามดัชนีชี้วัดและการประเมินคุณภาพชีวิตของคณะกรรมการการความร่วมมือทางเศรษฐกิจและสังคมภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก (ESCAP) ของประชากรในหมู่บ้านท่าไกลและหมู่บ้านชายแดน พร้อมทั้งศึกษาข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในแต่ละด้าน	- รวบรวมข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านและข้อมูลประชากร ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม - สำรวจสภาพคุณภาพชีวิตตามดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตและการประเมินคุณภาพชีวิตของคณะกรรมการการความร่วมมือทางเศรษฐกิจและสังคมภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก 3 ด้าน คือ 1) เศรษฐกิจและการกระจายรายได้ 2) การเรียนรู้ และวัฒนธรรมการดำรงชีวิต และ 3) ชีวิตการทำงาน - สรุปข้อมูลสภาพคุณภาพชีวิตของหมู่บ้านเป้าหมาย ระบุประเด็นข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในแต่ละด้าน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชากรในกลุ่มหมู่บ้านพื้นที่เป้าหมาย และใช้ผลการวิเคราะห์ปัจจัยในการเสนอแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตระยะสั้นและระยะยาว	- ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชากรในแต่ละด้าน โดยวิธีการศึกษาเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การสังเกต เก็บข้อมูลแบบสอบถาม สัมภาษณ์เชิงลึกและประชุมกลุ่มย่อย ผู้นำหมู่บ้านหรือตัวแทนกลุ่ม - วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ประกอบกับข้อมูลข้อจำกัดในการพัฒนาคุณภาพชีวิต - จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านทั้งระยะสั้นและระยะยาว แบ่งเป็นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การเรียนรู้และการประกอบอาชีพ
3. เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเบื้องต้นด้วยการสร้างระบบพลังงานทดแทนและการส่งเสริมการดำรงชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการจัดทำบัญชีครัวเรือน พร้อมทั้งประเมินผลการเปลี่ยนแปลงก่อนและหลังดำเนินการ	- ยกระดับคุณภาพชีวิตเบื้องต้นให้เห็นเป็นรูปธรรมด้วยการสร้างเทคโนโลยีการผลิตกระแสไฟฟ้าจากพลังงานธรรมชาติที่ได้จากลม แสงแดด และน้ำ เพื่อนำกระแสไฟฟ้าที่ผลิตได้มาทำให้เกิดแสงสว่างในพื้นที่สาธารณะของหมู่บ้าน - ให้ข้อมูลความหมายและหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง ความสำคัญและวิธีการจัดทำบัญชีครัวเรือนแก่ประชาชนในพื้นที่ - อบรมการทำบัญชีครัวเรือนและติดตามผลการจัดทำบัญชีครัวเรือนหลังการอบรม

วัตถุประสงค์	กิจกรรม
	- สรุปผลการยกระดับคุณภาพชีวิตเบื้องต้นในการสร้างระบบพลังงานทดแทน ประเมินผลหลังดำเนินการ - สรุปผลการจัดทำบัญชีครัวเรือน พิจารณาวិธีเพิ่มรายรับและลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น และประเมินผลหลังอบรมและส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือน
4. เพื่อเชื่อมโยงประสานความช่วยเหลือจากเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐและมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในการเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนภายใต้แนวทางการสร้างงานวิจัยรับใช้ชุมชน	- นำข้อมูลจากการศึกษาของโครงการในประเด็นต่าง ๆ มาใช้ประกอบในการวางแผนจัดกิจกรรม/โครงการพัฒนาพื้นที่

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

กิจกรรม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
รวบรวมข้อมูลหมู่บ้านและข้อมูลประชากร	ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านและข้อมูลประชากร ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม
ประเมินสภาพคุณภาพชีวิตตามดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตก่อนดำเนินโครงการพัฒนาต่าง ๆ	ผลประเมินสภาพคุณภาพชีวิตตามดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตก่อนดำเนินโครงการพัฒนาต่าง ๆ
สรุปข้อมูลสภาพคุณภาพชีวิต ระบุประเด็นข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในแต่ละด้าน	ข้อมูลสภาพคุณภาพชีวิตของหมู่บ้านเป้าหมาย ระบุประเด็นข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในแต่ละด้าน
ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชากรในแต่ละด้าน	ข้อมูลปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชากรในแต่ละด้าน และข้อจำกัดในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

กิจกรรม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ประกอบกับข้อมูลข้อจำกัดในการพัฒนาคุณภาพชีวิต	ผลวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และข้อมูลข้อจำกัดในการพัฒนาคุณภาพชีวิต
จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้าน	แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านทั้งระยะสั้นและระยะยาว แบ่งเป็นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การเรียนรู้และการประกอบอาชีพ
ยกระดับคุณภาพชีวิตเบื้องต้นให้เห็นเป็นรูปธรรมด้วยการสร้างเทคโนโลยีการผลิตกระแสไฟฟ้าจากพลังงานธรรมชาติที่ได้จากลม แสงแดด และน้ำ เพื่อนำกระแสไฟฟ้าที่ผลิตได้มาทำให้เกิดแสงสว่างในพื้นที่สาธารณะของหมู่บ้าน	เทคโนโลยีการผลิตกระแสไฟฟ้าจากพลังงานธรรมชาติที่ได้จากลม แสงแดด และน้ำ เพื่อนำกระแสไฟฟ้าที่ผลิตได้มาทำให้เกิดแสงสว่างในพื้นที่สาธารณะของหมู่บ้าน
ให้ข้อมูลหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงและการจัดทำบัญชีครัวเรือน	ประชาชนมีความเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง ความสำคัญและวิธีการทำบัญชีครัวเรือน
อบรมการทำบัญชีครัวเรือนและติดตามผลหลังการอบรม	ประชาชนทำบัญชีครัวเรือนของตนเอง
ประเมินสภาพคุณภาพชีวิตหลังดำเนินการติดตั้งระบบพลังงานทดแทนและการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือน	ผลประเมินสภาพคุณภาพชีวิตหลังดำเนินการติดตั้งระบบพลังงานทดแทนและการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือน
สรุปผลประเมินสภาพคุณภาพชีวิตหลังดำเนินการติดตั้งระบบพลังงานทดแทนและการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือน	ข้อมูลสรุปผลประเมินสภาพคุณภาพชีวิตหลังดำเนินการติดตั้งระบบพลังงานทดแทนและการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือน
เชื่อมโยงการสนับสนุนจากเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐและมหาวิทยาลัย เพื่อจัดทำโครงการ/กิจกรรมการยกระดับคุณภาพชีวิต	การประสานความร่วมมือจากเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐและมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และจัดทำโครงการ/กิจกรรมการยกระดับคุณภาพชีวิต
จัดทำรายงานความก้าวหน้าและรายงานฉบับสมบูรณ์ของโครงการ	รายงานความก้าวหน้าและรายงานฉบับสมบูรณ์ของโครงการ

Output

ด้านการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านและข้อมูลประชากร ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม
2. ข้อมูลประเมินสภาพคุณภาพชีวิตตามดัชนีชี้วัดคุณภาพของ ESCAP ก่อนและหลังดำเนินโครงการพัฒนาต่าง ๆ ในพื้นที่
3. ข้อมูลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชากรในแต่ละด้าน และข้อจำกัดในการพัฒนาคุณภาพชีวิต
4. แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านทั้งระยะสั้นและระยะยาว
5. การประเมินการเปลี่ยนแปลงก่อนและหลังดำเนินการ ติดตั้งระบบพลังงานทดแทน และการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือน
6. การศึกษาความตระหนักรู้ของประชาชนและการตระหนักรู้ของประชาชนในคุณค่าของการได้รับการช่วยเหลืออย่างเร่งด่วนและเป็นรูปธรรม

ด้านการพัฒนา

1. โครงการ/กิจกรรมที่จัดทำให้แต่ละหมู่บ้านโดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต
2. ผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยใช้องค์ความรู้ ผลงานวิจัยและเทคโนโลยีที่มีอยู่ร่วมกับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ
3. การพัฒนาการเพิ่มประสิทธิภาพระบบพลังงานทดแทน เพื่อผลิตไฟฟ้าในพื้นที่สาธารณะของหมู่บ้าน
4. การส่งเสริมจัดทำบัญชีครัวเรือนและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อหาแนวทางเพิ่มรายรับและลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น
5. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือหน่วยงานภาครัฐและมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในการพัฒนาระดับคุณภาพชีวิตประชากรในพื้นที่ห่างไกล
6. ความสัมพันธ์อันดี ส่งเสริมความร่วมมือร่วมใจ ตลอดจนทัศนคติที่ดีต่อกันระหว่างประชาชนในชุมชนตามแนวชายแดน รวมถึงเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายเมียนมาร์ของทุกหน่วยงานในพื้นที่
7. การสร้างกระบวนการชุมชนเข้มแข็งโดยมุ่งเน้นที่การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ นำไปสู่การสร้างเสริมความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจตามแนวชายแดน เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล และขนบธรรมเนียม ประเพณีท้องถิ่น

Outcome

1. เครือข่ายความร่วมมือในการยกระดับคุณภาพชีวิตในพื้นที่ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนบน
2. แนวทางการขยายผลงานไปสู่พื้นที่อื่นเพื่อเป้าหมายในการยกระดับคุณภาพชีวิตประชากรในพื้นที่ห่างไกล
3. ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับชุมชนในพื้นที่ ในการร่วมมือพัฒนายกระดับคุณภาพชีวิตประชากร
4. ประชาชนนำการจัดทำบัญชีครัวเรือนและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต
5. ประชาชนได้รับการช่วยเหลือเป็นรูปธรรมในเรื่องการจัดสร้างระบบพลังงานทดแทนเพื่อผลิตไฟฟ้าในพื้นที่สาธารณะของหมู่บ้าน

บทที่ 2

การสำรวจพื้นที่และสภาพคุณภาพชีวิต

การดำเนินงานของโครงการได้มีการดำเนินงานในพื้นที่เป้าหมาย 10 หมู่บ้าน ได้แก่ 3 หย่อมบ้าน ของ บ้านห้วยเต่า ตำบลบ่อแก้ว อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ บ้านห้วยเกิด ตำบลบ้านหลวง อำเภอแม่เฒ่า จังหวัด เชียงใหม่ 3 หย่อมบ้านของบ้านอุเจะ ตำบลสบโขง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ บ้านโปหนา ตำบลนาเกียน อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ และบ้านแม่คำหล้าและบ้านขวัญศิริ ตำบลบ้านร้อง อำเภองาว จังหวัดลำปาง โดยได้มีการศึกษาสภาพพื้นที่เกี่ยวกับ ที่ตั้ง ลักษณะภูมิประเทศ ประชากร อาชีพ และการคมนาคม และทำการสำรวจสภาพคุณภาพชีวิตทั่วไปของทั้ง 10 หมู่บ้าน เกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐาน การศึกษา สิ่งแวดล้อม สาธารณสุขและเศรษฐกิจ

2.1 ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่

การศึกษาสภาพพื้นที่โดยทั่วไปได้ทำการสำรวจพื้นที่เพื่อให้เห็นลักษณะทางกายภาพและได้สอบถาม ข้อมูลเพิ่มเติมจากหน่วยงานในพื้นที่และผู้นำชุมชนของแต่ละหมู่บ้าน โดยได้พบข้อมูลที่สำคัญดังต่อไปนี้

1) บ้านห้วยเต่า ตำบลบ่อแก้ว อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่

ที่ตั้ง

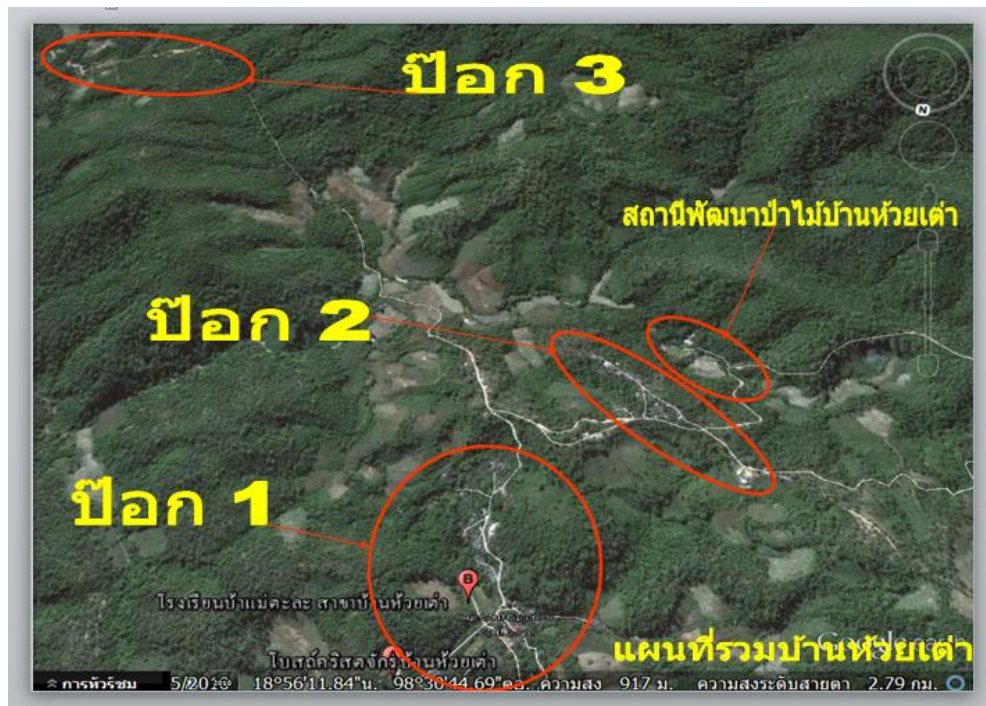
หย่อมบ้านของบ้านห้วยเต่า มี 3 หย่อมบ้าน หรือ 3 ปีกตั้งอยู่ในตำบลบ่อแก้ว อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ อยู่ทางทิศตะวันตกของ จังหวัดเชียงใหม่ มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอและจังหวัดใกล้เคียง คือ ทิศเหนือติดต่อกับอำเภอปาย (จังหวัดแม่ฮ่องสอน) และอำเภอแม่แตง ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอแม่ริมและอำเภอหางดง ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอแม่เฒ่า และทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอแม่แจ่มและอำเภอกัลยา-ณิวัฒนา

ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นทิวเขาสูงสลับซับซ้อน สภาพดินมีความอุดม สมบูรณ์ปานกลางถึงต่ำ เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่สูง มีความลาดชัน มาก เริ่มมีการบุกเบิกพื้นที่ป่าในบางส่วน จึงก่อให้เกิดการชะล้างและ

พังทลายหน้าดินได้ง่าย แต่โดยรวมแล้วยังถือว่าป่ามีความอุดมสมบูรณ์อยู่มาก มีพื้นที่ที่ถูกบุกรุกรวมประมาณ 10 ไร่

ภาพ 2-1 แผนที่บ้านห้วยเต่า แสดงจุดที่ตั้ง 3 หย่อมบ้านหรือ 3 ป๊อก

ประชากร

มีประชากรประมาณ 60 ครอบครัว จำนวนค่อนข้างคงที่ในระยะ 3 ปีที่ผ่านมาไม่ได้มีการขยายเพิ่มมากขึ้น ทั้ง 3 หย่อมบ้านหรือ 3 ป๊อก มีประชากรประมาณ 305 คน นับถือศาสนาคริสต์ทั้งหมด มีนายสมนึก อะเจอ เป็นประธานกรรมการหมู่บ้าน

อาชีพ

ประชากรส่วนใหญ่ทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก อาศัยน้ำฝนเพียงอย่างเดียวในการเพาะปลูก พืชที่ปลูกคือ ข้าว ถั่วเหลือง และเริ่มมีการปลูกข้าวโพดมากขึ้นในระยะ 2-3 ปีที่ผ่านมา โดยผู้ปลูกให้เหตุผลว่าปลูกง่ายและมีพ่อค้ามารับซื้อถึงที่ อาชีพรองของประชากร คือ การหาของป่า และรับจ้างทั่วไป

การคมนาคม

การเดินทางมายังหมู่บ้านมีทางเข้าได้ 3 ทาง แต่การเดินทางค่อนข้างลำบาก ถนนเป็นถนนดินลาดชัน ในช่วงฤดูฝน ถนนลื่นและถูกน้ำเซาะเสียหาย เป็นอุปสรรคในการเดินทาง ชาวบ้านที่มียานพาหนะจะใช้มอเตอร์ไซด์เป็นหลัก ในกรณีที่ผู้ป่วยต้องเดินทางมายังโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลอย่างเมิน ระยะทางจากหมู่บ้าน 12 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางถึง 2 ชั่วโมง

2) บ้านขวัญคีรีและบ้านแม่คำหล้า ตำบลบ้านร้อง อำเภองาว จังหวัดลำปาง

ที่ตั้ง

บ้านขวัญคีรี หมู่ 11 และบ้านแม่คำหล้า หมู่ 13 ตั้งอยู่ในตำบลบ้านร้อง อำเภองาว จังหวัดลำปาง อยู่ห่างจากอำเภองาวไปทางทิศเหนือประมาณ 15 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากจังหวัดลำปางประมาณ 98 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง คือ ทิศเหนือติดต่อกับตำบลแม่อาก อำเภอมือง จังหวัดพะเยา ทิศใต้ติดต่อกับตำบลปงเตา อำเภองาว จังหวัดลำปาง ทิศตะวันออกติดต่อกับอำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา และทิศตะวันตกติดต่อกับอำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง

ลักษณะภูมิประเทศ

มีลักษณะเป็นที่ราบระหว่างหุบเขาลาดชันที่ราบเอียงและลูกคลื่นลอนตื้นสลับกับเนินเขาและภูเขา

ประชากร

บ้านขวัญคีรี มีประชากร 60 ครัวเรือน รวม 230 คน

บ้านแม่คำหล้า มีประชากร 72 หลังคาเรือน รวม 280 คน

สัดส่วนของประชากรเมื่อแบ่งตามช่วงชั้นอายุพบว่า มีประชากรวัยแรงงานจำนวนมากที่สุด ประมาณร้อยละ 25 ของประชากรทั้งหมด และมีประชากรวัยเด็กน้อยที่สุด ประมาณร้อยละ 9 ของประชากรทั้งหมด

ประชากรเกือบทั้งหมดเป็นชนเผ่าเผ่ากะเหรี่ยง นับถือศาสนาคริสต์

มีผู้ใหญ่บ้านบ้านขวัญคีรี คือ นายสมศักดิ์ คลายใจ และผู้ใหญ่บ้านแม่คำหล้า คือ นายสาริต เหมวรรณบุญ

อาชีพ

ประชากรร้อยละ 80 ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก มีส่วนน้อยที่ค้าขายและรับจ้างทั่วไปในหมู่บ้านใกล้เคียงและต่างท้องที่ บางส่วนเข้าไปทำงานรับจ้างในเมืองหรือที่กรุงเทพฯ ในการประกอบอาชีพด้านการเกษตร การผลิตพืชจะผลิตเพื่อบริโภคและจำหน่าย โดยมีพืชผลทางการเกษตร ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด ถั่วลิสง พริก เป็นหลัก มีการเลี้ยงสัตว์เพื่อใช้บริโภคและเป็นแรงงาน ได้แก่ โค กระบือ สุกร เป็ด ไก่ ปลา เป็นต้น โดยส่วนใหญ่จะเลี้ยงแบบปล่อยตามธรรมชาติ

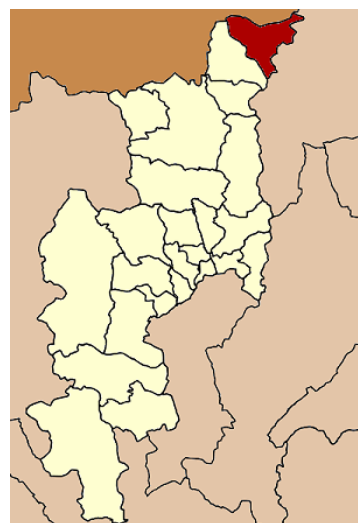
การคมนาคม

การเดินทางระหว่างตำบลใช้เส้นทางถนนในการเดินทางและการขนส่ง โดยมีเส้นทางที่สำคัญ 2 สาย คือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 ถนนพหลโยธิน (จาว-พะเยา) เป็นถนนลาดยางจากอำเภอจาว จังหวัดลำปางไปจังหวัดพะเยา ไปทางทิศเหนือ ผ่านตำบลนาแก ตำบลปงเตา ตำบลบ้านร้องและไปจังหวัดลำปางทางทิศใต้ อีกเส้นทางหนึ่งคือ ถนนสายใหม่ (พะเยา-เชียงใหม่) เป็นถนนลาดยางแยกจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 ถนนพหลโยธิน (จาว-พะเยา) ผ่านตำบลแม่ไร่ จังหวัดพะเยา แล้วแยกถนน (พะเยา-เชียงใหม่) ของกรมทางหลวงเข้าสู่ถนนของกรมโยธาธิการ เข้าสู่หมู่บ้านปากบ่อ บ้านใหม่พัฒนา บ้านผาแดง บ้านแม่จาวใต้ซึ่งห่างจากตำบลบ้านร้อง 70 กิโลเมตร ส่วนการเดินทางระหว่างหมู่บ้านของบ้านขวัญศิริและบ้านแม่คำหล้า รวมถึงการเดินทางระหว่างหมู่บ้านอื่น ๆ ภายในตำบลบ้านร้อง ลักษณะถนนเป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก ถนนคอนกรีตเสริมไม้ไผ่ ถนนดินลูกรังและถนนดิน

3) บ้านห้วยเกิด ตำบลบ้านหลวง อำเภอแม่เฒ่า จังหวัดเชียงใหม่

ที่ตั้ง

บ้านห้วยเกิด อยู่ในตำบลบ้านหลวง อำเภอแม่เฒ่า จังหวัดเชียงใหม่ อยู่ทางตอนเหนือสุดของจังหวัดเชียงใหม่ มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง คือ ทิศเหนือติดกับตำบลสันต้นหม้อ อำเภอแม่เฒ่า ทิศใต้ติดกับตำบลแม่คะ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดเชียงราย ทิศตะวันออกติดกับตำบลแม่สาว อำเภอแม่เฒ่า จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดเชียงราย และทิศตะวันตกติดกับตำบลเวียง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่เป็นที่ราบสลับกับภูเขาสูงอยู่ในบริเวณเขตป่าสงวนแห่งชาติ มีแหล่งต้นน้ำแม่่นาวาง

ประชากร

มีประชากรรวมทั้งตำบล 1,258 หลังคาเรือน หรือประมาณ 5,074 คน ในส่วนของบ้านห้วยเกิด มีเพียง 12 หลังคาเรือน สัดส่วนของประชากรแบ่งตามช่วงชั้นอายุ ส่วนใหญ่เป็นวัยทำงาน มีประชากรวัยเด็ก (0-6 ปี) ประมาณร้อยละ 6 ของประชากรทั้งหมด และมีประชากรวัยสูงอายุ ประมาณร้อยละ 13 ของประชากรทั้งหมด ประชากรทั้งหมดนับถือศาสนาคริสต์และนับถือผี

อาชีพ

อาชีพหลักของประชาชนในพื้นที่ ทำนา, ทำสวน/ทำไร่ มีการรับจ้างบ้างในหมู่บ้านและพื้นที่ใกล้เคียง เมื่อว่างเว้นจากการทำนาก็จะเข้าป่าเพื่อหาของป่า เช่น สัตว์ป่า หน่อไม้ ไข่มดแดง พืชผักนานาชนิดเพื่อบริโภคในครัวเรือน และจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ ชาวบ้านมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ยเรียบง่าย พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีการปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินในครัวเรือน

การคมนาคม

การเดินทางใช้เส้นทางเชียงใหม่-ฝาง ทางหลวงหมายเลข 107 ประมาณ 140 กิโลเมตร ฝาง-แม่ฮาด 9 กิโลเมตร ถ้านับระยะทางจากตัวเมืองเชียงใหม่ จะเป็นระยะทางรวมประมาณ 174 กิโลเมตร เส้นทางค่อนข้างคดเคี้ยวไปตามไหล่เขา เส้นทางจากอำเภอแม่ฮาดถึงบ้านห้วยเกิดมีระยะทางเพียง 18 กิโลเมตร แต่ใช้เวลาเดินทางค่อนข้างมาก เนื่องจากทางเป็นถนนดินลาดชัน มีร่องถนนลึก ต้องผ่านลำห้วยถึง 4 แห่ง ในฤดูฝนถนนจะลื่นมากและหากน้ำในลำห้วยมีมาก ก็จะต้องเดินทางผ่านได้ยาก

4) บ้านอุเจะ ตำบลสบโขง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่

ที่ตั้ง

บ้านอุเจะ หมู่ที่ 6 ตำบลสบโขง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหมู่บ้านที่เกิดขึ้นมาประมาณ ปี พ.ศ. 2428 คำว่า “อุเจะ” เป็นภาษากะเหรี่ยงโปว์ แปลว่าเสกหรือเป่า ก่อนจะถึงหมู่บ้านอุเจะ มีน้ำออกมาจากใต้ดิน ชาวบ้านได้เล่าต่อ ๆ กันว่าพระพุทธรูปเจ้าได้เสด็จผ่านมามีเห็นว่าไม่มีน้ำ จึงได้เสกให้น้ำออกมา เพื่อที่จะให้ประชากรในหมู่บ้านอุเจะได้อุปโภคบริโภค

ภาษาที่ใช้คือ ภาษากะเหรี่ยงโปว์ นับถือศาสนาพุทธและผี บ้านอูแจจะมีอาณาเขตติดต่อกับบ้านต่าง ๆ คือ ทิศเหนือติดต่อกับบ้านผาผึ้ง ทิศตะวันออกติดต่อกับบ้านห้วยแห้ง ทิศใต้ติดต่อกับบ้านราชา ทิศตะวันตกติดต่อกับบ้านแม่สะเต

ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่เป็นภูเขาสูงชัน อยู่ในเขตภูเขาสูงของอำเภออมก๋อย ลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาสลับซับซ้อน มีการจัดตั้งบ้านเรือนอยู่บนภูเขาสูง มีป่าล้อมรอบ

ลักษณะภูมิอากาศ

ฤดูหนาว ระหว่างเดือนพฤศจิกายน-กุมภาพันธ์ อุณหภูมิเฉลี่ยต่ำสุด 4-5 องศาเซลเซียส อุณหภูมิทั่วไปเฉลี่ย 16-20 องศาเซลเซียส ฤดูร้อน ระหว่างเดือนมีนาคม-พฤษภาคม อุณหภูมิทั่วไปเฉลี่ย 17-20 องศาเซลเซียส ฤดูฝน ระหว่างเดือนมิถุนายน-ตุลาคม มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,700-2,000 มิลลิเมตร/ปี

ประชากร

มีประชากรรวมทั้งสิ้น 157 คน ผู้ชาย 84 คน ผู้หญิง 73 คน จำนวน 35 ครอบครัว แยกตามหลังคาเรือนมีจำนวน 33 หลังคาเรือน

มีผู้นำชุมชน คือ นายพะกรือ รจนาทิกุล เป็นผู้ใหญ่บ้าน และนายวันชัย ยิงคุณจตุรัส เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

มีปราชญ์ชาวบ้าน คือ นายเพลอะบวย อภิมาหัชย์ ด้านการภาษาและวรรณกรรม นายพะดิชา รจนาทิกุล ด้านการปรัชญา ศาสนาและประเพณี และนางคาบา คูเซอร์ ด้านการหัตถกรรม

อาชีพ

ประชาชนมีอาชีพทำไร่ ทำนา เลี้ยงสัตว์ไว้กินและขายยามต้องการเงินใช้ มีการรับจ้างบ้างในหมู่บ้านและพื้นที่ใกล้เคียง

ระบบสาธารณูปโภค

- การสื่อสาร – โทรศัพท์ TOT ผ่านดาวเทียม
- ระบบไฟฟ้าในชุมชน -โซล่าโฮม
- ประปา – ประปาภูเขา
- ห้องสุขา ระบบส้วมหลุมซึม

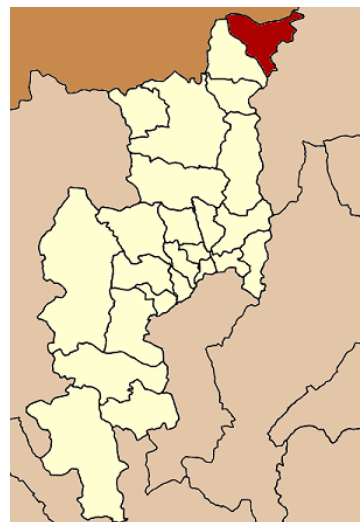
การคมนาคม

การเดินทางจากตัวเมืองเชียงใหม่ ใช้ทางหลวงหมายเลข 108 ผ่านอำเภอหางดง อำเภอสิรินาตอง อำเภอฮอด ผ่านออบหลวง ถึงบริเวณบ้านบ่อหลวง แยกซ้ายเข้าทางหลวง หมายเลข 1099 ไปอีกราว 49 กิโลเมตร ถึงอำเภอมก๋อย รวมระยะทางจากเชียงใหม่ถึงอมก๋อยราว 180 กิโลเมตร การคมนาคมจากอำเภอมก๋อยถึงบ้านอุเจะ ระยะทาง 53 กิโลเมตร เดินเท้า 5 กิโลเมตร

5) บ้านใบหนา ตำบลนาเกียน อำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่

ที่ตั้ง

บ้านใบหนา หมู่ที่ 4 ตำบลนาเกียน อำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ทิศเหนือติดกับอำเภอฮอด จ.เชียงใหม่ ทิศใต้ติดกับตำบลสบโขง อำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันออกติดกับตำบลอมก๋อย อำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันตกติดกับ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศซึ่งเป็นที่นาหรือมีพื้นที่ราบเหมาะแก่การทำนา พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงและอยู่ในเขตป่าสงวน พื้นที่ป่าไม้ยังคงสภาพความอุดมสมบูรณ์อยู่ ยังพบไม้สัก , ไม้สักเขา , ไม้ก่อ , ไม้มะค่า, ไม้ประดู่ ฯลฯ ซึ่งมีคุณค่าทางเศรษฐกิจ พื้นที่อยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเทือกเขาสูงชันสลับซับซ้อนมีพื้นที่เป็นเนินเขาและที่ราบบางส่วน

ลักษณะภูมิอากาศ

อากาศค่อนข้างเย็นเกือบตลอดปีและหนาวจัดในช่วงระหว่างเดือนพฤศจิกายน-กุมภาพันธ์ อุณหภูมิเฉลี่ยต่ำสุด 4-5 องศาเซลเซียส อุณหภูมิทั่วไปเฉลี่ย 16-20 องศาเซลเซียส ฤดูร้อน ระหว่างเดือนมีนาคม-พฤษภาคม อุณหภูมิทั่วไปเฉลี่ย 17-20 องศาเซลเซียส ฤดูฝน ระหว่างเดือนมิถุนายน-ตุลาคม

ปริมาณน้ำฝนโดยทั่วไปจะตกหนักในช่วงระหว่างเดือนพฤษภาคม-เดือนตุลาคม ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยที่ตกในรอบปี มีปริมาณค่อนข้างสูงคือประมาณ 1,926.3 มิลลิเมตร

ประชากร

ประชากรชาวไทยภูเขาเผ่ากระเหรี่ยงทั้งหมด มีจำนวน 194 ครอบครัว ผู้ชาย 198 คน ผู้หญิง 185 คน จำนวนรวม 383 คน

อาชีพ

ประชากรส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรมเพื่อการบริโภค คือการปลูกข้าวซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน ส่วนพืชเศรษฐกิจที่สร้างรายได้ให้กับประชากรในท้องถิ่นได้แก่ ข้าว, ข้าวไร่และพืชไร่

การคมนาคม

การเดินทางจากตัวเมืองเชียงใหม่ ใช้ทางหลวงหมายเลข 108 ผ่านอำเภอหางดง อำเภอสิรินาถตอง อำเภอฮอด ผ่านออบหลวง ถึงบริเวณบ้านบ่อหลวง แยกซ้ายเข้าทางหลวง หมายเลข 1099 ไปอีกราว 49 กิโลเมตร ถึงอำเภอมก๋อย รวมระยะทางจากเชียงใหม่ถึงอมก๋อยราว 180 กิโลเมตร ระยะทางจากอำเภอมก๋อยถึงหมู่บ้าน 45 กิโลเมตร เป็นถนนลูกรัง 28 กิโลเมตร ส่วนที่เหลือเป็นถนนดิน 17 กิโลเมตร การเดินทางติดต่อกัน ระหว่างหมู่บ้านเป็นทางขึ้นเขาลำบากสาเหตุอันเนื่องมาจากการเดินทางลำบากต้องซ่อมแซมทุกปี บางหมู่บ้านไม่มีถนนใช้ต้องอาศัยทางเดินเท้า

2.2 สภาพคุณภาพชีวิตของประชาชน

การสำรวจประเมินคุณภาพชีวิตในพื้นที่เป้าหมายของโครงการ ได้ทำการศึกษาในภาพรวมและสรุปปัญหาสำคัญของพื้นที่ในด้านต่าง ๆ คือ โครงสร้างพื้นฐาน การศึกษา สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นการสำรวจเบื้องต้นก่อนที่จะมีการประเมินคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยใช้ดัชนีชี้วัดที่โครงการเลือกมาใช้ต่อไป

จากการสำรวจพื้นที่ทำให้ได้ข้อมูลภาพรวมคุณภาพชีวิต ดังนี้

1) บ้านห้วยเต่า ตำบลบ่อแก้ว อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่

(1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

- เส้นทางคมนาคมที่ใช้ในการเดินทางในหมู่บ้านและเส้นทางที่เข้าถึงหมู่บ้าน เดินทางไม่สะดวก
- ไม่มีโทรศัพท์สาธารณะและสัญญาณโทรศัพท์มือถือยากแก่การติดต่อสื่อสาร

- ประชาชนมีไฟฟ้าพลังแสงอาทิตย์ใช้ แต่ไม่เพียงพอ เนื่องจากใช้ไฟกำลังสูง 220 โวลต์ และใช้อย่างสิ้นเปลือง เช่น ตู้โทรทัศน์ อุปกรณ์แผงโซล่าเซลล์และแบตเตอรี่มีอายุการใช้งานหลายปี มีประสิทธิภาพต่ำ เก็บไฟได้น้อย
- น้ำประปาใช้ประปาภูเขาในการอุปโภคบริโภค บางครั้งไม่เพียงพอและไม่สะอาด

(2) ด้านการศึกษา

- โรงเรียนในชุมชนมี 1 โรงเรียน คือโรงเรียนแม่ตะระ สอนถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นที่สูงขึ้นไปต้องเดินทางไปเรียนที่โรงเรียนแม่โตในอีกหมู่บ้านหนึ่ง ซึ่งสอนถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ต้องเดินทางไปไกลนักเรียนจึงต้องไปพักในที่พักใกล้โรงเรียน และกลับบ้านในวันเสาร์ อาทิตย์

(3) ด้านสิ่งแวดล้อม

- เริ่มมีการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อปลูกข้าวโพด
- มีการตัดไม้ใหญ่เพื่อนำมาสร้างบ้านเรือนในรูปแบบเดิมเมื่อขยายครอบครัว

(4) ด้านสาธารณสุข

- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลอยู่ไกล เดินทางลำบาก ต้องเดินทางไปโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลอย่างเมินซึ่งใช้เวลาเดินทางจากหมู่บ้านไป 12 กิโลเมตรหรือประมาณ 2 ชั่วโมง
- ยังพบปัญหาสุขภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชนเรื่อง ขยะ น้ำเสียและการกำจัดมูลสัตว์
- พบการระบาดของไข้เลือดออก

(5) ด้านเศรษฐกิจ

- การขนส่งสินค้าเกษตรลงมาจำหน่ายทำได้ยาก ประชาชนเริ่มปลูกข้าวโพดมากขึ้นเพราะมีพ่อค้ามารับซื้อถึงที่
- ผลผลิตทางการเกษตรราคาตกต่ำ ไม่มีตลาดรองรับ ไม่มีข้อมูลเรื่องพืชที่เป็นที่ต้องการของตลาด ไม่ทราบว่าควรปลูกพืชใดเสริม
- หลังจากการเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพเสริมในชุมชนทำให้ประชาชนส่วนหนึ่งต้องมาหางานทำในเมือง

2) บ้านขวัญศิริและบ้านแม่คำหล้า ตำบลบ้านร้อง อำเภองาว จังหวัดลำปาง

(1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

- เส้นทางคมนาคมในหมู่บ้านและเส้นทางรถมีการขนย้ายผลผลิตการเกษตรบ่อยครั้ง ทำให้ถนนชำรุดเสียหาย มีการใช้รถบรรทุกในการบรรทุกพืชผลทางการเกษตรจากในพื้นที่เกษตร เดินทางเข้าออกวันละหลายครั้งและมีการบรรทุกเกินน้ำหนัก ทำให้ถนนบางสายเกิดชำรุดเสียหาย บางสายมีน้ำท่วมขัง
- งบประมาณไม่เพียงพอในการดูแลซ่อมแซมถนน ขาดบุคลากรที่มีความชำนาญในการควบคุมดูแลการก่อสร้างและซ่อมแซม
- พื้นที่ขาดสถานที่ซื้อวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างที่ได้มาตรฐาน ส่งผลให้โครงการก่อสร้างหลายโครงการดำเนินงานได้ล่าช้า
- ประชาชนในพื้นที่ทำการเกษตรกรรมเกือบทุกหลังคาเรือนจึงทำให้แหล่งน้ำที่มีอยู่ไม่เพียงพอ และที่สำคัญพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา
- ไม่มีโทรศัพท์สาธารณะและสัญญาณโทรศัพท์มือถือยากแก่การติดต่อสื่อสาร
- ประชาชนมีไฟฟ้าพลังแสงอาทิตย์ใช้ แต่ไม่เพียงพอ เนื่องจากใช้ไฟกำลังสูง 220 โวลต์ และใช้อย่างสิ้นเปลือง เช่น ดูโทรทัศน์ อุปกรณ์แผงโซลาร์เซลล์และแบตเตอรี่มีอายุการใช้งานหลายปี มีประสิทธิภาพต่ำ เก็บไฟได้น้อย

(2) ด้านการศึกษา

- โรงเรียนในชุมชนมี 1 โรงเรียน สอนถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นที่สูงขึ้นไปต้องเดินทางไปเรียนที่หมู่บ้านอื่น ซึ่งต้องเดินทางด้วยรถยนต์ไปประมาณ 1 ชั่วโมง เด็กนักเรียนจึงต้องไปพักหอพักใกล้โรงเรียน ได้กลับบ้านในวันเสาร์ อาทิตย์เท่านั้น
- ครูชั้นประถมมีเพียง 1 คน ดูแลนักเรียนทั้งหมดไม่ทั่วถึง อุปกรณ์การเรียนก็ขาดแคลนอยู่มาก ขาดอาคารเรียนและห้องเรียน ต้องใช้ห้องร่วมกัน
- ขาดบุคลากรประจำศูนย์พัฒนาเด็กที่มีความรู้เฉพาะด้าน ตรงกับหน้าที่รับผิดชอบและสายงาน

(3) ด้านสิ่งแวดล้อม

- ป่าไม้บางส่วนถูกบุกรุกเพื่อทำการเกษตร
- ประชาชนในพื้นที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดินทำกิน
- ในพื้นที่ที่เป็นเขตป่าสงวนและเขตอนุรักษ์ ชาวบ้านไม่มีความรู้ในการรักษาหรืออนุรักษ์พื้นที่พืสภาพพื้นที่ป่า บางกลุ่มไม่ให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเท่าที่ควร

(4) ด้านเศรษฐกิจ

- ผลผลิตภัณฑ์ของประชาชนที่ได้รับการส่งเสริมให้ผลิตเพื่อจำหน่ายยังไม่ได้มาตรฐาน ทำให้จำหน่ายได้น้อยและไม่เป็นที่รู้จัก
- ขาดการประสานงานระหว่างกลุ่มอาชีพและหน่วยงานที่จะเข้ามาส่งเสริม ทำให้ประชาชนเกิดความเบื่อหน่ายในการผลิตสินค้ามาจำหน่ายในท้องตลาด
- ขาดตลาดรองรับผลผลิตภัณฑ์และแหล่งท่องเที่ยวยังขาดการประชาสัมพันธ์จึงเป็นที่รู้จักน้อย ประชาชนขาดรายได้เสริมจากการท่องเที่ยว
- พื้นที่ประสบปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่เกษตรอยู่เป็นประจำ หากมีปริมาณน้ำฝนตกลงมามากจะได้รับความเสียหายมาก ประกอบกับพื้นที่อยู่ห่างไกลจากตัวจังหวัด เดินทางเข้าถึงได้ยาก เป็นอุปสรรคในการติดตามและประสานงานให้ความช่วยเหลือ

3) บ้านห้วยเกิด ตำบลบ้านหลวง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

(1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

- การคมนาคมของหมู่บ้านเป็นถนนดิน ทำให้สัญจรลำบากในฤดูฝน
- ถนนสู่พื้นที่เกษตรเป็นถนนดินและแคบ รถยนต์ไม่สามารถเข้าสู่พื้นที่เกษตรได้
- ในช่วงฤดูฝนน้ำในลำห้วยมีปริมาณมากขึ้น ไม่มีสะพานข้าม
- ถึงฤดูการเก็บเกี่ยวการขนส่งผลผลิตทางการเกษตรเป็นไปด้วยความยากลำบาก
- ไม่มีโทรศัพท์สาธารณะและสัญญาณโทรศัพท์มือถือยากแก่การติดต่อสื่อสาร
- ประชาชนมีไฟฟ้าพลังแสงอาทิตย์ใช้ แต่ไม่เพียงพอ เนื่องจากใช้ไฟกำลังสูง 220 โวลต์ และใช้อย่างสิ้นเปลือง เช่น ดูโทรทัศน์ อุปกรณ์แวงโซล่าเซลล์และแบตเตอรี่มีอายุการใช้งานหลายปี มีประสิทธิภาพต่ำ เก็บไฟได้น้อย
- น้ำประปาใช้ประปาภูเขาในการอุปโภคบริโภค บางครั้งไม่เพียงพอและไม่สะอาด

(2) ด้านการศึกษา

- โรงเรียนในชุมชนมี 1 โรงเรียน สอนถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นที่สูงขึ้นไปต้องเดินทางไปเรียนที่หมู่บ้านอื่น
- ครูผู้สอนมีจำนวน 1 คน สอนทุกระดับชั้น มีหน้าที่รับผิดชอบมาก บางครั้งดูแลเด็กไม่ทั่วถึง

(3) ด้านสาธารณสุข

- ประชาชนยังมีสุขอนามัยไม่ดีพอ โดยเฉพาะเรื่องห้องน้ำที่ถูกสุขลักษณะ
- ยังมีการนับถือผีอยู่มาก เมื่อมีการเจ็บป่วย จึงใช้วิธีการรักษาโดยการบูชาผี

- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลอยู่ไกล เดินทางลำบาก ใช้เวลานาน
- (4) ด้านสิ่งแวดล้อม
- มีการกำจัดขยะไม่ถูกวิธี ทั้งขยะรีไซเคิลไม่เป็นที่ ไม่มีถังขยะหรือพื้นที่รองรับขยะของหมู่บ้าน
 - ช่วงหน้าแล้งขาดแคลนน้ำในการบริโภค ไม่มีถังเก็บน้ำ และน้ำไม่สะอาดเพียงพอ
 - การทำการเกษตรอาศัยน้ำฝน ไม่มีอ่างเก็บน้ำหรือฝายเพราะอยู่ในพื้นที่สูง และหมู่บ้านมีจำนวนครัวเรือนน้อย ไม่มีการส่งเสริมเรื่องการทำฝายชะลอน้ำแบบง่าย

4) บ้านอูแจะ ตำบลสบโขง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่

- (1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน
- ถนนหมู่บ้านเป็นถนนดิน ในฤดูฝนถนนชำรุดเป็นบ่อโคลนหลายช่วง ต้องใช้การเดินเท้า
 - ถนนสู่พื้นที่เกษตรเป็นถนนดิน สูงชันและแคบ บางพื้นที่รถยนต์ไม่สามารถเข้าสู่พื้นที่เกษตรได้
 - ไม่มีโทรศัพท์สาธารณะและสัญญาณโทรศัพท์มือถือยากแก่การติดต่อสื่อสาร
 - ประชาชนมีไฟฟ้าพลังแสงอาทิตย์ใช้ แต่ไม่เพียงพอ
 - น้ำประปาใช้ประปาภูเขาในการอุปโภคบริโภค บางครั้งไม่เพียงพอและไม่สะอาด
- (2) ด้านการศึกษา
- โรงเรียนในชุมชนมี 1 โรงเรียน สอนถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นที่สูงขึ้นไปต้องเดินทางไปเรียนที่หมู่บ้านอื่น หรือเรียนที่การศึกษานอกโรงเรียนตำบลสบโขง
 - ครูผู้สอนมีจำนวน 1 คน สอนทุกระดับชั้น
- (3) ด้านสาธารณสุข
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลอยู่ไกล เดินทางลำบาก ใช้เวลานาน
 - มีการอพยพย้ายออกจากหมู่บ้าน เพื่อประกอบอาชีพและให้เข้าถึงบริการสาธารณสุข
- (4) ด้านสิ่งแวดล้อม
- ช่วงหน้าแล้งขาดแคลนน้ำในการบริโภค ไม่มีถังเก็บน้ำ และน้ำไม่สะอาดเพียงพอ
 - การทำการเกษตรอาศัยน้ำฝน ไม่มีอ่างเก็บน้ำหรือฝาย

5) บ้านโพนนาเกียน อำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่

(1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

- ถนนดินเดินทางยากและพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงชัน ช่วงฤดูฝนบางช่วงต้องเดินเท้า
- แหล่งน้ำที่มีอยู่ไม่เพียงพอต่อการทำการเกษตร ไม่มีฝายหรืออ่างเก็บน้ำ
- ไม่มีโทรศัพท์สาธารณะและสัญญาณโทรศัพท์มือถือยากแก่การติดต่อสื่อสาร
- ประชาชนมีไฟฟ้าพลังแสงอาทิตย์ใช้ แต่ไม่เพียงพอ

(2) ด้านการศึกษา

- โรงเรียนในชุมชนมี 1 โรงเรียน สอนถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นที่สูงขึ้นไปต้องเดินทางไปเรียนที่หมู่บ้านอื่น
- ครูชั้นประถมมีเพียง 1 คน ดูแลนักเรียนทั้งหมดไม่ทั่วถึง อุปกรณ์การเรียนก็ยักขาดแคลนอยู่มาก ขาดอาคารเรียนและห้องเรียน ต้องใช้ห้องร่วมกัน

(3) ด้านสิ่งแวดล้อม

- ประชาชนในพื้นที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดินทำกิน
- ป่าไม้บางส่วนถูกบุกรุกเพื่อทำการเกษตร
- ในพื้นที่ที่เป็นเขตป่าสงวนและเขตอนุรักษ์ ชาวบ้านไม่มีความรู้ในการรักษาหรืออนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพพื้นที่ป่า บางกลุ่มไม่ให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเท่าที่ควร

(4) ด้านเศรษฐกิจ

- ขาดตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตรจึงเลือกผลิตที่มีผู้มารับซื้อถึงแปลงปลูก
- ไม่มีการวางแผนการผลิตพืช ส่วนใหญ่ปลูกพืชเชิงเดี่ยวซึ่งเสี่ยงต่อตลาดการราคาสผลผลิตและรายได้หลัก
- ไม่มีข้อมูลต้นทุนการเกษตรหรือการประกอบอาชีพ ไม่มีการบันทึกจึงไม่สามารถทราบได้ว่าการหารายได้ที่ทำอยู่มีกำไร คุ่มค่า หรือขาดทุนไปเท่าไร

จากการศึกษาสภาพพื้นที่และสภาพคุณภาพชีวิตโดยทั่วไปของประชาชนในพื้นที่เป้าหมาย 10 หมู่บ้าน ทำให้พบประเด็นข้อจำกัดของพื้นที่ส่งผลถึงการพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน คือ

1) สภาพพื้นที่สูงและลาดชัน ระยะทางไกลจากตัวเมือง ใช้เวลาในการเดินทางเข้าถึงมาก สภาพถนนไม่เอื้ออำนวย โดยเฉพาะฤดูฝน บางพื้นที่ต้องใช้การเดินเท้าในบางช่วงถนน จึงเป็นอุปสรรคในการเดินทางเข้าไปให้ความช่วยเหลือหรือแก้ไขปัญหาของพื้นที่ การเข้าไปดำเนินการโครงการพัฒนาต่าง ๆ ต้องใช้เวลาในการ

ดำเนินโครงการมากกว่าโครงการในพื้นที่ลุ่มทั่วไป และต้องมีการวางแผนและกำหนดปฏิทินการดำเนินงานเป็นอย่างดี เพื่อไม่ให้โครงการหยุดชะงักในช่วงที่ไม่สามารถเดินทางเข้าพื้นที่ได้

2) ไม่มีช่องทางการติดต่อสื่อสารที่สะดวก รวดเร็ว โทรศัพท์สาธารณะที่มีอยู่ใช้งานได้ในบางจุด เครื่องที่ชำรุดไม่ได้รับการซ่อมแซม โทรศัพท์เคลื่อนที่ก็สามารถรับสัญญาณได้บางเวลาหรือบางจุดของหมู่บ้าน การสื่อสารต้องใช้การส่งข่าว แจ้งข้อมูลผ่านไปยังสำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล และให้เจ้าหน้าที่เดินทางไปบอกในพื้นที่อีกต่อหนึ่ง ซึ่งทำให้ต้องใช้เวลามากในการแจ้งข่าวข้อมูลและบางครั้งเมื่อหมู่บ้านมีข้อติดขัดหรือต้องการข้อมูลเพิ่มเติมก็ไม่สามารถประสานกลับมาได้ในทันที

3) ขาดแคลนน้ำในการทำเกษตร เนื่องจากเป็นพื้นที่สูง จึงยากแก่การวางแผนการเพาะปลูก เป็นการทำเกษตรอาศัยน้ำฝน ไม่มีอ่างเก็บน้ำหรือฝาย ไม่มีการส่งเสริมเรื่องการทำฝายชะลอน้ำแบบง่าย อีกทั้งขาดตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตร เพราะการเดินทางมายังสถานที่จำหน่ายหรือรับซื้อทำได้ยาก ส่วนใหญ่จึงเลือกปลูกพืชเชิงเดี่ยวที่ไม่ต้องการน้ำมากและมีพ่อค้ามารับซื้อถึงที่

4) พื้นที่ทำการเกษตรประมาณร้อยละ 90 เป็นพื้นที่ที่มีความลาดชันมาก ทำให้เกิดปัญหาการชะล้างพังทลายหน้าดิน ส่วนใหญ่ทำการเกษตรแบบตัดและเผาที่เปิดหน้าดินโล่งรับแรงปะทะกับเม็ดฝนโดยตรงและไม่มีการชะลอการไหลของน้ำฝนที่ไหลลงไปตามความลาดชัน หน้าดินที่ถูกชะล้างไปเรื่อย ๆ ทำให้พื้นที่เกษตรเหลือแต่ดินชั้นล่างที่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

5) เกษตรกรทั่วไปมีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรายได้ของเกษตรกรในภาคเหนือกว่าเท่าตัว สาเหตุสำคัญเกิดจากเกษตรกรสร้างผลผลิตได้น้อย ต้นทุนการผลิตสูง ในขณะที่ราคาผลผลิตค่อนข้างต่ำและค่อนข้างผันผวน นอกจากนี้เกษตรกรยังมีช่องทางการตลาดน้อยและไม่มีโอกาสสร้างรายได้นอกภาคการเกษตรเท่าที่ควร มีปัญหาการบุกรุกเพื่อหาพื้นที่ทำกินใหม่ สาเหตุเกิดจากการที่ผลผลิตต่อพื้นที่ต่ำลง ผลผลิตที่ได้ไม่เพียงพอต่อการบริโภคหรือจำหน่ายเป็นรายได้เลี้ยงครอบครัว จึงต้องเพิ่มพื้นที่ปลูก

6) การจัดการศึกษาสำหรับเด็กในชุมชนยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ บางหมู่บ้านไม่มีโรงเรียน โรงเรียน บางหมู่บ้านมี 1 โรงเรียน สอนถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หรือบางแห่งมีถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แต่ระดับมัธยมศึกษาไม่ต้องเดินทางไปเรียนที่หมู่บ้านอื่น ครูผู้สอนมีจำนวน 1 คน สอนทุกระดับชั้น มีหน้าที่รับผิดชอบมาก บางครั้งดูแลเด็กไม่ทั่วถึง

7) ไม่มีไฟฟ้าใช้ มีไฟฟ้าจากพลังแสงอาทิตย์ใช้ แต่ไม่เพียงพอและระบบขัดข้องบ่อย ไม่สามารถดูแลซ่อมแซมหรือสร้างเพิ่มได้เอง อีกทั้งน้ำประปาใช้ประปาภูเขาในการอุปโภคบริโภค บางครั้งไม่เพียงพอและไม่สะอาด ไม่มีถังเก็บน้ำสำรองไว้ใช้ในฤดูแล้ง

8) ปัจจุบันสังคมเปิดสู่สังคมภายนอกมากขึ้น ทำให้มีความล่อแหลมต่อปัญหาต่างๆ ทั้งปัญหาเยาวชน การแพร่ระบาดของยาเสพติด การเสพยา สิ่งพุ่มเฟิยที่เข้าถึงพื้นที่มากขึ้น ขณะเดียวกันเยาวชนบนพื้นที่สูงมีแนวโน้มที่จะอพยพไปประกอบอาชีพในเมืองมากขึ้น ทำให้ขาดแคลนแรงงานในชุมชน

บทที่ 3

การประเมินคุณภาพชีวิตและแผนพัฒนาคุณภาพชีวิต

การประเมินคุณภาพชีวิต สามารถพิจารณาได้ในฐานะเป็นภาพรวมขององค์ประกอบต่างๆ ที่มีปฏิสัมพันธ์กัน โดยอาจมองเป็นภาพรวมจาก 7 ประการ ได้แก่ สุขภาพ การใช้สติปัญญา ชีวิตการทำงาน ชีวิตครอบครัว ชุมชน สภาพแวดล้อม และวัฒนธรรม ทั้งนี้ในการดำเนินโครงการการพัฒนาความร่วมมือเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและยกระดับความเป็นอยู่ของราษฎรในหมู่บ้านห่างไกลในเขตภาคเหนือตอนบน ได้เลือกเกณฑ์การประเมินคุณภาพชีวิตของคณะกรรมการความร่วมมือทางเศรษฐกิจและสังคมภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก (Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, ESCAP) สำหรับประเทศไทยซึ่งมีเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยมุ่งพัฒนาทั้งในด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ เพื่อให้ประชาชนสามารถดำรงชีพในระดับที่เหมาะสมตามความจำเป็นพื้นฐาน คือ มีสัมมาอาชีพ มีรายได้ตามสมควรแก่อัตภาพ มีปัจจัยสี่ในการครองชีพ (ด้านเศรษฐกิจ) มีการศึกษาตามสมควร มีสุขภาพอนามัยดี มีครอบครัวดี (ด้านสังคม) เป็นผู้ที่มีคุณธรรม สามารถพึ่งตนเองได้ ทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น สังคมและประเทศชาติ (ด้านจิตใจ) และได้มีการกำหนดดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตและการประเมินคุณภาพชีวิตไว้ 3 ด้าน คือ

- 1) เศรษฐกิจและการกระจายรายได้
- 2) การเรียนรู้ และวัฒนธรรมการดำรงชีวิต
- 3) ชีวิตการทำงาน

การพัฒนาคุณภาพชีวิตจึงหมายถึงการพัฒนาสภาวะความพร้อมของบุคคลทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และด้านอื่นๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตที่จะสามารถส่งผลให้เขาดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งนี้จากการดำเนินการดำเนินโครงการ ได้ทำการประเมินคุณภาพชีวิตตามตัวชี้วัดของ ESCAP โดยให้รายละเอียดและขอบเขตของคุณภาพชีวิตแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ ชุมชนสามารถพัฒนาเศรษฐกิจตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้องค์ความรู้ ภูมิปัญญา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ มีการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สามารถสร้างอาชีพ สร้างรายได้ที่พอเพียงต่อการดำรงชีวิตให้กับทุกวัย สามารถเข้าถึงบริการทางสังคมและทรัพยากรอย่างเป็นธรรมและได้รับการคุ้มครองทางสังคมอย่างทั่วถึง เพื่อป้องกันมิให้ตกอยู่ในวงจรความยากจน ไม่ใช้จ่ายเกินตัว ไม่ลงทุนเกินขนาด คิดและวางแผนอย่างรอบคอบ และสามารถปรับตัวท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วได้

ด้านการเรียนรู้ ชุมชนสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งในเรื่องการศึกษา ทักษะการทำงาน และการดำเนินชีวิต ส่งเสริมการเปิดพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สามารถนำองค์ความรู้ที่มีไปใช้ในการวางแผนและพัฒนาภาคเกษตร การผลิต พืชอาหาร และพลังงานให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลอย่างมั่นคงมากขึ้น และมี

ความสามารถในการแข่งขัน ทั้งด้านการใช้ประโยชน์ กายภาพ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความผันผวน
ด้านราคา และภาวะทางเศรษฐกิจ เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันสำคัญในการดำรงชีวิตและปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง
ของโลก

ด้านวัฒนธรรมการดำรงชีวิต ชุมชนตระหนักถึงคุณค่าวัฒนธรรมและภูมิปัญญา สร้างจิตสำนึกที่ดี มี
ค่านิยมที่พึงประสงค์ และสังคมมีค่านิยมร่วมและยึดหลักผลประโยชน์ของสังคม สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่าง
สันติสุขระหว่างกลุ่มคน ระหว่างพื้นที่ และระหว่างวัย สนับสนุนการพัฒนาความรู้ ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม
ค่านิยมที่ดีงาม รู้รักสามัคคี สร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวและชุมชน รักษาเอกลักษณ์ ภาษาภูมิปัญญาและ
วัฒนธรรม พึ่งพาอาศัยและเกื้อกูลกันภายใต้ความหลากหลายทางวัฒนธรรม รวมถึงรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติ
และสิ่งแวดล้อมและจัดการอย่างฉลาดและรอบคอบ ฟื้นฟูทรัพยากรเพื่อให้เกิดความยั่งยืนและคงอยู่ชั่วลูกหลาน

ด้านชีวิตการทำงานหรือการประกอบอาชีพ คนในชุมชน มีความพึงพอใจในการทำงาน ได้รับค่าจ้าง
เงินเดือน ค่าตอบแทน และผลประโยชน์อื่นๆ อย่าง เพียงพอกับการมีชีวิตอยู่ได้และเป็นธรรม สภาพการทำงาน
ไม่มีลักษณะที่ต้องเสี่ยงภัยจนเกินไป และจะต้องช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานรู้สึกสะดวกสบาย และไม่เป็นอันตรายต่อ
สุขภาพอนามัย มีโอกาสได้ทำงานที่ตนยอมรับว่าสำคัญและมีความหมาย มีงานที่ช่วยเพิ่มพูนความรู้
ความสามารถแล้ว ยังช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีโอกาสก้าวหน้า และมีความมั่นคงในอาชีพ ตลอดจนเป็นที่ยอมรับ
ทั้งของเพื่อนร่วมงานและสมาชิกในครอบครัวของตน มีความเป็นธรรมในการพิจารณาให้ผลตอบแทนและรางวัล
รวมทั้งโอกาสที่แต่ละคนจะได้แสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผย มีเสรีภาพ ในการพูด มีความเสมอภาค และมีการ
ปกครองด้วยกฎหมาย มีความสมดุลของชีวิตกับการทำงาน ไม่คร่ำเคร่งอยู่กับงานจนไม่มีเวลาพักผ่อน หรือได้
ใช้ชีวิตส่วนตัวอย่างเพียงพอ

การใช้ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตของคณะกรรมการความร่วมมือทางเศรษฐกิจและสังคมภาคพื้นเอเชีย
แปซิฟิก (Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, ESCAP) สำหรับประเทศไทย
มาทำการประเมินคุณภาพชีวิตของประชากรในพื้นที่ศึกษาของโครงการฯ มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน
2. ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน
3. เปรียบเทียบคุณลักษณะประชาชนและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิต

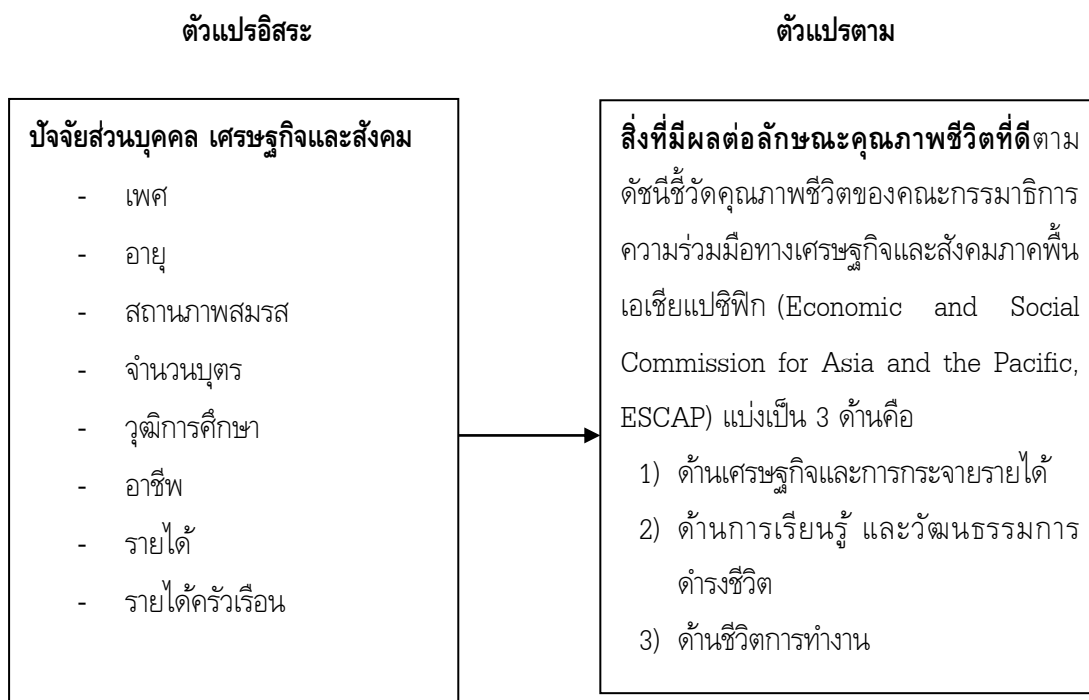
สมมุติฐานการวิจัย

1. คุณลักษณะประชาชนที่แตกต่างกันมีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน
2. ปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม มีความสัมพันธ์กับลักษณะคุณภาพชีวิตที่ดีในด้าน

เศรษฐกิจและการกระจายรายได้ ด้านการเรียนรู้และวัฒนธรรมการดำรงชีวิต และด้านชีวิตการทำงาน

3.1 กรอบแนวคิดการประเมินคุณภาพชีวิต

จากแนวความคิดของนักคิด ทฤษฎีของนักวิชาการต่างๆ ได้เสนอถึงสาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต โดยแนวความคิดที่ได้เลือกศึกษาสามารถนำมาสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาได้ดังนี้

ขอบเขตพื้นที่ศึกษา

- พื้นที่ที่ได้ดำเนินกิจกรรมตามแผนงานโครงการ มีจำนวน 10 หมู่บ้าน คือ
- 1) พื้นที่ในความดูแลและภายใต้การรับผิดชอบของสถานีพัฒนาป่าไม้ บ้านห้วยเต่า สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 16 (เชียงใหม่) บ้านห้วยเต่า อำเภอสะเมิง จำนวน 3 หย่อมบ้านของบ้านห้วยเต่า
 - 2) พื้นที่ตำบลบ้านร้อง อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง จำนวน 2 หมู่บ้าน คือ บ้านขวัญคีรีและบ้านแม่คำหล้า
 - 3) พื้นที่ตำบลบ้านหลวง อำเภอแม่เฒ่า จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1 หมู่บ้าน คือ บ้านห้วยเกิด
 - 4) พื้นที่ตำบลสบโขง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 3 หย่อมบ้านของบ้านอนุเจด
 - 5) พื้นที่ตำบลนาเกียน อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1 หมู่บ้าน คือ บ้านโปหนา

3.2 วิธีการประเมินคุณภาพชีวิต

การวิจัยในประเด็นคุณภาพชีวิตของประชาชนใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ทำการศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ในการเก็บข้อมูล ประชากรในการศึกษาคือประชาชนในพื้นที่ศึกษาของโครงการ 10 หมู่บ้าน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 183 คน คือกลุ่มตัวอย่างที่สามารถตอบแบบสัมภาษณ์ได้ แบบสัมภาษณ์ที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองโดยอ้างอิงแบบสอบถามที่ใช้ในการวัดระดับคุณภาพชีวิตที่เป็นสากล

ส่วนสถิติที่ใช้ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องเรียบร้อยแล้ว จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม (Questionnaires) มาประมวลผล ด้วยค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกำหนดคุณภาพชีวิตกับสิ่งที่มีผลต่อลักษณะคุณภาพชีวิตที่ดี โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistic Package for the Social Science Research ; SPSS for Windows) เป็นการวิเคราะห์ถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระหลายตัว

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ครั้งนี้ใช้ตัวแปรอิสระทั้งหมด 8 ตัวแปร คือปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนบุตร รายได้ต่อเดือน รายได้ครัวเรือน ความคิดเห็นต่อความแตกต่างของเพศ ความคิดเห็นต่อความแตกต่างของสถานภาพสมรส และความคิดเห็นต่อความแตกต่างของอาชีพ ส่วนตัวแปรตาม คือ ลักษณะคุณภาพชีวิตที่ดีตามดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตของคณะกรรมการความร่วมมือทางเศรษฐกิจและสังคมภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก (Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, ESCAP)

การสอบถามความคิดเห็นถึงสิ่งที่ส่งผลต่อลักษณะคุณภาพชีวิตที่ดี ในด้านเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ การเรียนรู้ และวัฒนธรรมการดำรงชีวิต และชีวิตการทำงาน โดยให้กลุ่มตัวอย่างแสดงระดับความคิดเห็นต่อสิ่งที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตว่าเหตุเหล่านั้นมีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างไรใน 5 ระดับความคิดเห็น คือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย หรือเห็นด้วยน้อยที่สุด จากนั้นจึงนำผลการแสดงความคิดเห็นมาคำนวณหาค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (Weight mean score) แล้วจึงนำมาแปลความหมายตามการแบ่งช่วงคะแนนเฉลี่ย 3 ช่วงคะแนน โดยมีการแบ่งช่วงคะแนนเฉลี่ยการวัดระดับสิ่งที่ผลต่อคุณภาพชีวิต ดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ย	3.67 – 5.00 คะแนน	หมายถึง มีผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีมาก
ค่าคะแนนเฉลี่ย	2.34 – 3.66 คะแนน	หมายถึง มีผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.00 - 2.33 คะแนน	หมายถึง มีผลต่อคุณภาพชีวิตที่ด้อย

3.3 ผลการประเมินคุณภาพชีวิต

ผลของการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้ตอบต่อสิ่งที่ส่งผลต่อลักษณะคุณภาพชีวิตที่ดี เพื่อให้เห็นถึงประเด็นสำคัญที่ผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นว่ามีผลต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีหรือยังขาดและต้องการความช่วยเหลือในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ผลการศึกษาอีกส่วนหนึ่งคือ ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกำหนดคุณภาพชีวิตกับลักษณะคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน อันได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยเศรษฐกิจและสังคม เพื่อแสดงถึงความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงว่าปัจจัยใดบ้างที่ทำให้ผู้ให้ข้อมูลหรือประชาชนในพื้นที่มีลักษณะคุณภาพชีวิตที่ดี หรือมีผลกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

3.3.1 ความคิดเห็นต่อสิ่งที่ส่งผลต่อลักษณะคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน

การศึกษาความคิดเห็นในเรื่องสิ่งที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนตามลักษณะคุณภาพชีวิต 3 ด้าน คือ 1) เศรษฐกิจและการกระจายรายได้ 2) การเรียนรู้ และวัฒนธรรมการดำรงชีวิต และ 3) ชีวิตการทำงาน พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับ เห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.18$) หมายถึงเหตุผลนั้นมีผลต่อลักษณะคุณภาพชีวิตที่ดีมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านมีผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีในระดับเห็นด้วยมาก และเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ดังนี้ ด้านเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ ($\bar{X} = 4.20$) ด้านชีวิตการทำงาน ($\bar{X} = 4.18$) และด้านการเรียนรู้และวัฒนธรรมการดำรงชีวิต ($\bar{X} = 4.16$)

ตารางแสดงผลสรุปความคิดเห็นต่อสิ่งที่ส่งผลต่อลักษณะคุณภาพชีวิตที่ดีแต่ละด้าน

สิ่งที่มีผลต่อลักษณะคุณภาพชีวิตที่ดี	คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	แปลความหมาย
1. เศรษฐกิจและการกระจายรายได้	4.20	มีผลมาก
2. ชีวิตการทำงาน	4.18	มีผลมาก
3. การเรียนรู้และวัฒนธรรมการดำรงชีวิต	4.16	มีผลมาก
โดยรวม	4.18	มีผลมาก

เมื่อพิจารณา สิ่งที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีเป็นรายด้าน มีรายละเอียดดังนี้

(1) ด้านเศรษฐกิจและการกระจายรายได้

ระดับของปัจจัยกำหนดคุณภาพชีวิต ด้านเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.16$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีผลต่อลักษณะคุณภาพชีวิตระดับเห็นด้วยมากและข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ความสามารถในการสร้างอาชีพและหารายได้ ($\bar{X} = 4.31$) รองลงมาคือการวางแผนการใช้จ่ายและการลงทุน ($\bar{X} = 4.30$) และ ความสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วได้ ($\bar{X} = 4.29$) ตามลำดับ

(2) ด้านการเรียนรู้และวัฒนธรรมการดำรงชีวิต

ระดับของปัจจัยกำหนดคุณภาพชีวิต ด้านการเรียนรู้ และวัฒนธรรมการดำรงชีวิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.16$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีผลต่อลักษณะคุณภาพชีวิตที่ดีในระดับเห็นด้วยมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ความสามารถในการแข่งขันทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ($\bar{X} = 4.30$) รองลงมาคือการวางแผนใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ($\bar{X} = 4.28$) และการส่งเสริมการเรียนรู้และการนำไปใช้ ($\bar{X} = 4.22$) ตามลำดับ

(3) ด้านชีวิตการทำงาน

ระดับของปัจจัยกำหนดคุณภาพชีวิต ด้านชีวิตการทำงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.20$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีผลต่อลักษณะคุณภาพชีวิตที่ดีในระดับเห็นด้วยมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ค่าตอบแทนที่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย ($\bar{X} = 4.39$) รองลงมาคือความปลอดภัยต่อสุขภาพอนามัยในการประกอบอาชีพ ($\bar{X} = 4.33$) และความมั่นคงในอาชีพ ($\bar{X} = 4.22$, $SD = 0.85$) ตามลำดับ

3.3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกำหนดคุณภาพชีวิตกับลักษณะคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ครั้งนี้ใช้ตัวแปรอิสระทั้งหมด 8 ตัวแปร คือปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนบุตร รายได้ต่อเดือน รายได้ครัวเรือน ความคิดเห็นต่อความแตกต่างของเพศ ความคิดเห็นต่อความแตกต่างของสถานภาพสมรส และความคิดเห็นต่อความแตกต่างของอาชีพ ส่วนตัวแปรตาม คือ ลักษณะคุณภาพชีวิตที่ดีตามดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตของคณะกรรมการความร่วมมือทางเศรษฐกิจและสังคมภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก (Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, ESCAP)

เมื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละคู่ พบว่า ไม่มีตัวแปรอิสระคู่ใดที่มีความสัมพันธ์กันสูงกว่า 0.80 ที่จะก่อเกิดปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยตนเอง (Multicollinearity) อันเป็นการละเมิดข้อสมมุติฐานที่กำกับเทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยพหุ

โดย ตัวแปรตาม	Y	=	ความสำเร็จของเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว
	a	=	ค่าคงที่
	b1...8	=	ค่าสัมประสิทธิ์ของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละตัวกับตัวแปรตาม
ตัวแปรต้น	X1	=	อายุ
	X2	=	ระดับการศึกษา
	X3	=	จำนวนบุตร

X4	=	รายได้ต่อเดือน
X5	=	รายได้ครัวเรือน
X6	=	ความคิดเห็นต่อความแตกต่างของเพศ
X7	=	ความคิดเห็นต่อความแตกต่างของสถานภาพสมรส
X8	=	ความคิดเห็นต่อความแตกต่างของอาชีพ

รายละเอียดปรากฏตามตารางค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทั้งหมดกับตัวแปรตาม

ตารางแสดง ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทั้งหมดกับตัวแปรตาม

ตัวแปร	Y	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8
Y	1.000	.041	-.067	.290*	.006	.561*	.368*	.132*	.201*
X1		1.000	-.390*	.020	.079	-.030	.132*	-.126*	.097
X2			1.000	.047	-.087	-.120*	-.131*	.138*	-.062
X3				1.000	.267*	-.202*	-.134*	.096	-.030
X4					1.000	.048	.074	.199*	.009
X5						1.000	.131*	.032	.523*
X6							1.000	.089	.338*
X7								1.000	.074
X8									1.000

หมายเหตุ *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุระหว่างตัวแปรอิสระ 8 ตัวที่มีผลต่อตัวแปรตามคือสิ่งที่มีผลต่อ พบว่า มีตัวแปรอิสระเพียง 4 ตัว ที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับลักษณะคุณภาพชีวิต ที่ระดับ 0.05 ได้แก่ จำนวนบุตร รายได้ต่อครัวเรือน ความคิดเห็นต่อความแตกต่างของเพศ และความคิดเห็นต่อความแตกต่างของอาชีพ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณเท่ากับ 0.685 และการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรอิสระทั้ง 4 ตัว จะมีผลต่อคะแนนความคิดเห็นเรื่องสิ่งที่มีผลต่อลักษณะคุณภาพชีวิตที่ดีประมาณร้อยละ 46.94 และถ้าพยากรณ์คะแนนความสำเร็จในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวจะมีความคลาดเคลื่อน 12.869 คะแนน

ตารางแสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต

ตัวพยากรณ์	b	t	Sig
อายุ	0.003	0.054	0.957
ระดับการศึกษา	0.008	0.156	0.876
จำนวนบุตร	5.275	2.932	0.004
รายได้ต่อเดือน	-0.057	-1.087	0.278
รายได้ครัวเรือน	0.020	10.432	0.000
ความคิดเห็นต่อความแตกต่างของเพศ	14.665	5.267	0.000
ความคิดเห็นต่อความแตกต่างของสถานภาพสมรส	0.204	2.535	0.012
ความคิดเห็นต่อความแตกต่างของอาชีพ	0.000	-0.003	0.998
ค่าคงที่	12.677	1.544	
R = 0.685, R ² = 0.469, SEE = 12.869, F = 6.435, sig of F = 0.012			

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าข้อมูลที่จำแนกตามกลุ่มอายุ ระดับการศึกษา จำนวนบุตร รายได้ต่อเดือน รายได้ต่อครัวเรือน ความคิดเห็นต่อความแตกต่างของเพศ ความคิดเห็นต่อความแตกต่างของสถานภาพสมรส และความคิดเห็นต่อความแตกต่างของอาชีพที่แตกต่างกันมีและไม่มีความสัมพันธ์กับสิ่งที่ส่งผลต่อลักษณะคุณภาพชีวิตที่ดี ดังนี้

อายุ แยกตามกลุ่มอายุคือ กลุ่มอายุต่ำกว่า 20 ปี กลุ่มอายุ 20-29 ปี กลุ่มอายุ 30-39 ปี กลุ่มอายุ 40-49 ปี กลุ่มอายุ 50-59 ปี และกลุ่มอายุมากกว่า 60 ปี ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับสิ่งที่ส่งผลต่อลักษณะคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน ในภาพรวม พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับสิ่งที่ส่งผลต่อลักษณะคุณภาพชีวิตที่ดี และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อายุมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในประเด็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ระดับการศึกษา แยกกลุ่มระดับการศึกษาคือ ต่ำกว่าประถมศึกษาและประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นมี มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. และปริญญาตรี ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษา กับสิ่งที่ส่งผลต่อลักษณะคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน ในภาพรวมและการพิจารณารายข้อ พบว่าระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับสิ่งที่ส่งผลต่อลักษณะคุณภาพชีวิตที่ดี

จำนวนบุตร ศึกษาแยกกลุ่มจำนวนบุตรคือ กลุ่มยังไม่มีบุตร กลุ่มมีบุตร 1 คน กลุ่มมีบุตร 2 คน กลุ่มมีบุตร 3 คน และกลุ่มมีบุตรมากกว่า 3 คน ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนบุตรกับสิ่งที่ส่งผลต่อลักษณะคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน ในภาพรวมพบว่า จำนวนบุตรมีความสัมพันธ์กับสิ่งที่ส่งผลต่อลักษณะคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า จำนวนบุตรมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในประเด็นการส่งเสริมการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การนำความรู้ไปใช้ และการปลูกฝังคุณธรรม

รายได้ต่อเดือน แยกกลุ่มรายได้ต่อเดือนคือ รายได้ต่ำกว่า 1,000 บาท รายได้ระหว่าง 1,000-3,000 บาท รายได้ระหว่าง 3,001-6,000 บาท รายได้ระหว่าง 6,001-9,000 บาท รายได้ระหว่าง 9,001-12,000 บาท และรายได้มากกว่า 12,000 บาทต่อเดือน ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ต่อเดือนกับสิ่งที่ส่งผลต่อลักษณะคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน ในภาพรวมและการพิจารณารายข้อ พบว่ารายได้ต่อเดือนไม่มีความสัมพันธ์กับสิ่งที่ส่งผลต่อลักษณะคุณภาพชีวิตที่ดี

รายได้ต่อครัวเรือน แยกกลุ่มรายได้ต่อครัวเรือนต่อเดือนคือ รายได้ต่อครัวเรือนต่ำกว่า 1,000 บาท รายได้ต่อครัวเรือนระหว่าง 1,000-3,000 บาท รายได้ต่อครัวเรือนระหว่าง 3,001-6,000 บาท รายได้ต่อครัวเรือนระหว่าง 6,001-9,000 บาท รายได้ต่อครัวเรือนระหว่าง 9,001-12,000 บาท รายได้ระหว่าง 12,001-15,000 บาท รายได้ต่อครัวเรือนมากกว่า 15,000 บาทต่อเดือน ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ต่อครัวเรือนกับสิ่งที่ส่งผลต่อลักษณะคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน ในภาพรวมพบว่า รายได้ต่อครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับสิ่งที่ส่งผลต่อลักษณะคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า รายได้ต่อครัวเรือนมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในประเด็นความมั่นคงและก้าวหน้าในอาชีพ

ความคิดเห็นต่อความแตกต่างของเพศ จำแนกตามคะแนนความคิดเห็นที่ผู้ตอบมีความคิดเห็นต่อความแตกต่างของเพศว่ามีผลต่อการดำรงชีวิตทั่วไปมาน้อยเพียงใด เมื่อนำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในภาพรวมพบว่า ความคิดเห็นต่อความแตกต่างของเพศไม่มีความสัมพันธ์กับสิ่งที่ส่งผลต่อลักษณะคุณภาพชีวิตที่ดี และเมื่อเปรียบเทียบรายข้อพบว่า ความคิดเห็นต่อความแตกต่างของเพศมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในประเด็นความมั่นคงและก้าวหน้าในอาชีพ ความเสี่ยงภัยในการทำงาน และ อันตรายจากการทำงานต่อสุขภาพ

ความคิดเห็นต่อความแตกต่างของสถานภาพสมรส จำแนกตามคะแนนความคิดเห็นที่ผู้ตอบมีความคิดเห็นต่อความแตกต่างของสถานภาพสมรสว่ามีผลต่อการดำรงชีวิตทั่วไปมาน้อยเพียงใด เมื่อนำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในภาพรวม พบว่า ความคิดเห็นต่อความแตกต่างของสถานภาพสมรสไม่มีความสัมพันธ์กับสิ่งที่ส่งผลต่อลักษณะคุณภาพชีวิตที่ดี และเมื่อเปรียบเทียบรายข้อพบว่า ความคิดเห็นต่อความแตกต่างของสถานภาพสมรสมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในประเด็นการปรับตัวท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม

ความคิดเห็นต่อความแตกต่างของอาชีพ จำแนกตามคะแนนความคิดเห็นที่ผู้ตอบมีความคิดเห็นต่อความแตกต่างของอาชีพว่ามีผลต่อการดำรงชีวิตทั่วไปมาน้อยเพียงใด ทั้งผู้ที่ว่างงาน กำลังศึกษา และเกษตรกร

ชาวสวน ชาวไร่ เลี้ยงสัตว์ และหัตถกรรม โดยเมื่อนำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในภาพรวม พบว่า ความคิดเห็นต่อความแตกต่างของอาชีพมีความสัมพันธ์กับสิ่งที่ส่งผลต่อลักษณะคุณภาพชีวิตที่ดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อเปรียบเทียบรายข้อพบว่า ความคิดเห็นต่อความแตกต่างของอาชีพมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในประเด็นความมั่นคงและก้าวหน้าในอาชีพ และการได้รับการยอมรับนับถือจากคนในชุมชน

จากการศึกษาถึงความคิดเห็นของต่อสิ่งที่ส่งผลต่อลักษณะคุณภาพชีวิตที่ดี และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกำหนดคุณภาพชีวิตกับลักษณะคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน ทำให้เห็นถึงระดับความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ที่มีต่อคุณภาพชีวิตของตนเอง แสดงถึงสิ่งที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับลักษณะคุณภาพชีวิตที่ดี เพื่อให้หน่วยงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องสามารถใช้ข้อมูลดังกล่าวในการวางแผนแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิต และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรให้ดีขึ้น

3.4 กระบวนการดำเนินการวิจัย

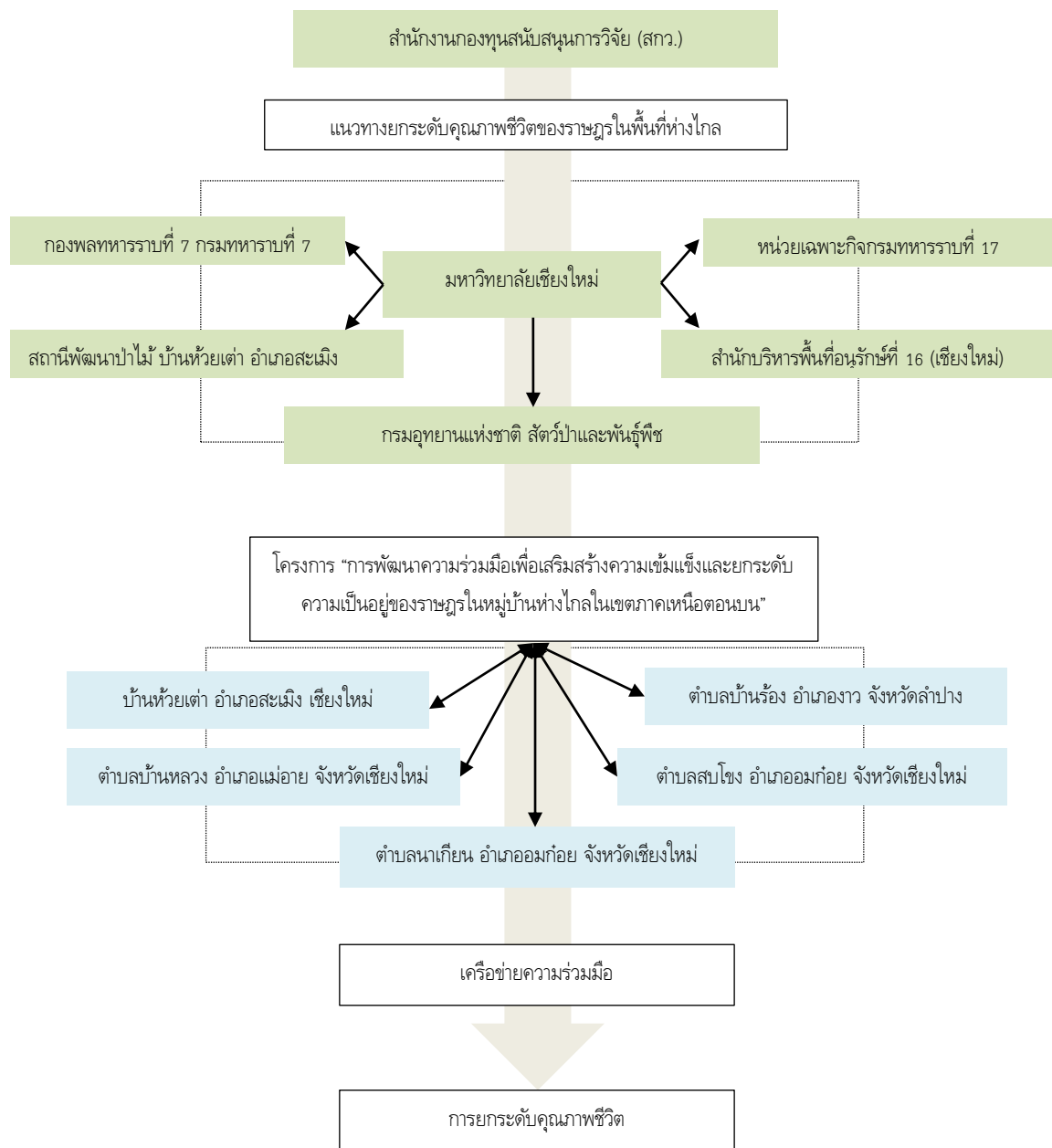
1) กลุ่มเป้าหมายและกลุ่มภาคีเครือข่ายการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายและกลุ่มภาคีเครือข่ายการวิจัย หรือนักวิจัยที่เข้าไปในพื้นที่แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

(1) กลุ่มคณะทำงานหรือกลุ่มผู้วิจัย ซึ่งสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้ร่วมกับกองพลทหารราบที่ 7 กรมทหารราบที่ 7 หน่วยเฉพาะกิจกรมทหารราบที่ 17 และสถานีพัฒนาป่าไม้ บ้านห้วยเต่า อำเภอสะเมิง สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 16 (เชียงใหม่) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช มีการประสานงานประชุมหารือร่วมกันเพื่อหาแนวทางในการที่จะร่วมกันยกระดับคุณภาพชีวิตของราษฎรในพื้นที่ห่างไกล ในการจัดทำโครงการการพัฒนาความร่วมมือเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและยกระดับความเป็นอยู่ของราษฎรในหมู่บ้านห่างไกลในเขตภาคเหนือตอนบนขึ้น มีการเชื่อมโยงประสานความช่วยเหลือจากเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐและมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในการเสริมหนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนภายใต้แนวทางการสร้างงานวิจัยรับใช้ชุมชน

(2) กลุ่มเป้าหมาย หรือเป็นพื้นที่ศึกษาที่ทางกลุ่มภาคีเครือข่ายการวิจัยได้ศึกษา วางแผนในการแก้ไขปัญหาหรือยกระดับคุณภาพชีวิตให้กับประชาชนในหมู่บ้าน มี 10 หมู่บ้าน ดังนี้

- พื้นที่ในความดูแลและภายใต้การรับผิดชอบของสถานีพัฒนาป่าไม้ บ้านห้วยเต่า สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 16 (เชียงใหม่) บ้านห้วยเต่า อำเภอสะเมิง จำนวน 3 หย่อมบ้านของบ้านห้วยเต่า
- พื้นที่ตำบลบ้านร้อง อำเภองาว จังหวัดลำปาง จำนวน 2 หมู่บ้าน คือ บ้านขวัญศิริและบ้านแม่คำหล้า
- พื้นที่ตำบลบ้านหลวง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1 หมู่บ้าน คือ บ้านห้วยเกิด
- พื้นที่ตำบลสบโขง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 3 หย่อมบ้านของบ้านอนุจะ
- พื้นที่ตำบลนาเกียน อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1 หมู่บ้าน คือ บ้านโปหนา

แผนภูมิ กลุ่มเป้าหมายและกลุ่มภาคีเครือข่ายการวิจัย

2) กระบวนการดำเนินงานในพื้นที่

พื้นที่เป้าหมายเป็นพื้นที่ชายแดนการเข้าถึงทำได้ลำบาก ในด้านกระบวนการดำเนินงานในพื้นที่จึงใช้ระยะเวลา 3 ปี โดยแบ่งพื้นที่ทำงานออกเป็น 2 ช่วง ช่วงละ 15 หมู่บ้านต่อ 1 ปี 6 เดือน เพื่อให้เกิดผลงานวิจัย และกระบวนการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐและชุมชนในพื้นที่ และท้ายสุดคือเกิดเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาและใช้พลังงานทดแทนเพื่อความมั่นคง ซึ่งกระบวนการทำงานร่วมกับชุมชน มีดังนี้

- (1) ประสานงานกับผู้นำชุมชน เพื่อชี้แจงรายละเอียดโครงการ
- (2) การสำรวจพื้นที่ ศึกษา สอบถามปัญหาและความต้องการของชุมชน
- (3) การติดตั้งไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์
 - การชี้แจงให้ความรู้กับชาวบ้านในรายละเอียดขั้นตอนก่อนและหลัง (การดูแลรักษา) การติดตั้งไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ รวมถึงการสร้างตกลงระหว่างชาวบ้าน คือการให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการช่วยกันดูแลรักษา ร่วมกัน โดยให้ตรวจสอบความเสียหายของอุปกรณ์
 - ดำเนินการสำรวจพื้นที่เป้าหมาย วัดระยะทางและวางแผนติดตั้งระบบไฟส่องสว่าง ระบุจุดวางแผงโซลาร์เซลล์กลางและการเดินสายไฟตามถนนหมู่บ้าน
 - การสำรวจสายไฟฟ้าภายในบ้าน
 - การวางแผนปฏิบัติการร่วมกับชาวบ้าน เพื่อเตรียมเสาไม้ในการทำเป็นเสาไฟตามถนนหมู่บ้าน
 - ดำเนินการติดตั้งระบบไฟฟ้าพลังงานทดแทน
 - การออกแบบวงจรสำหรับจำกัดกระแสไฟฟ้าเพื่อใช้ภายในบ้าน เพื่อป้องกันการใช้ไฟฟ้าเกินขีดจำกัด
 - การประเมินประสิทธิภาพการใช้งานหลังจากได้มีการติดตั้งระบบไฟฟ้าพลังงานทดแทนไปแล้วจากการสอบถาม ตรวจสอบปัญหา รวบรวมข้อเสนอแนะจากชาวบ้าน เพื่อนำไปปรับปรุงต่อไป
- (4) การจัดทำบัญชีครัวเรือน
 - การออกแบบสมุดบันทึกรายรับรายจ่ายขึ้นใหม่โดยปรับประยุกต์จากแบบฟอร์มบัญชีครัวเรือนที่มีอยู่ทั่วไปเพื่อให้ง่ายต่อการบันทึกและทำความเข้าใจ
 - การประสานงาน ชี้แจงรายละเอียดการจัดทำบัญชีครัวเรือนให้แก่ผู้นำชุมชน
 - การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง เพื่อแจกสมุดบันทึกรายรับรายจ่าย พร้อมกับการอบรมอธิบายเพื่อชี้แจงวิธีการจดบันทึก โดยมีระยะเวลาบันทึก 30 วัน
 - ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้นบันทึกไว้มาคำนวณรายรับ รายจ่ายแล้วนำไปวิเคราะห์
 - นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาศึกษาหาแนวทางการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ เพื่อเสนอแนะให้แต่ละครัวเรือนต่อไป

- (5) ประชุมสรุปผลการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานทหาร และหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่กับชุมชนเป้าหมาย จากการร่วมมือเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต จากการพัฒนา เรียนรู้ระบบพลังงานทดแทน การติดตั้งพลังงานทดแทน และการบำรุงรักษา รวมถึงการจัดทำบัญชีครัวเรือน

3) ผลที่ได้จากการดำเนินงาน (ของกลุ่มเป้าหมาย)

- (1) ชุมชนเข้าใจถึงพื้นที่ สภาพแวดล้อม ศักยภาพ ข้อจำกัดของพื้นที่เพิ่มมากขึ้น
- (2) ชุมชนทราบถึงประโยชน์ของพลังงานทดแทน และเกิดการเรียนรู้ สามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาของตนเองได้
- (3) ชุมชนสามารถทำงานต่อเนื่องได้ในช่วงเวลากลางคืน โดยมีแสงสว่างจากพลังงานทดแทน
- (4) ชุมชนสามารถจัดการประชุม หรือมีกิจกรรมในช่วงเวลากลางคืน
- (5) ชุมชนเข้าใจ ตระหนักรู้ถึงรายได้ และรายจ่าย สามารถวางแผนการใช้เงินได้อย่างมีประสิทธิภาพจากการเพิ่มเงินออม ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น
- (6) เกิดเครือข่ายที่มีความสัมพันธ์ในการพัฒนา แก้ปัญหาในพื้นที่ร่วมกันระหว่างภาครัฐที่เข้ามาสนับสนุนและชุมชนในพื้นที่

3.5 แผนพัฒนาคุณภาพชีวิต

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชากรในกลุ่มหมู่บ้านพื้นที่เป้าหมาย จึงได้มีการนำผลการวิเคราะห์ดังกล่าวมาใช้เป็นข้อมูลประกอบการเสนอแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตระยะสั้นและระยะยาวสำหรับพื้นที่เป้าหมายโครงการทั้ง 10 หมู่บ้าน ซึ่งมีลักษณะกายภาพของพื้นที่ สภาพเศรษฐกิจ และสังคมที่ใกล้เคียงกันจึงเสนอแผนการพัฒนาคุณภาพชีวิตในภาพรวมดังนี้

แผนพัฒนาระยะ 1 ปี

- 1) แผนพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
วัตถุประสงค์

- เพื่อนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง
- เพื่อพัฒนาฐานทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
- เพื่อสร้างเครือข่าย และความสามัคคีภายในชุมชน

ผู้ดำเนินงาน

- ชุมชน
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)

กิจกรรม

- หน่วยงาน อปท.สร้างการอบรม เรียนรู้ให้กับชุมชน
- ชุมชนร่วมกันศึกษา สำรวจทรัพยากร ปัญหา ศักยภาพในพื้นที่

- จัดทำแผนงาน โครงการนำร่องเพื่อดำเนินการ

แหล่งงบประมาณ

- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2) แผนพัฒนาวิสาหกิจชุมชนนำร่องในธุรกิจที่เป็นเศรษฐกิจ (โครงการวิสาหกิจชุมชนพลังงานสีเขียวจากพืชพลังงาน)

วัตถุประสงค์

- เพื่อผลักดันให้เกิดรายได้ในชุมชนจากอุตสาหกรรมพลังงานทดแทน
- เพื่อสร้างพลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือกให้กับชุมชน
- เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่มกันเป็นวิสาหกิจชุมชนหรือสหกรณ์การเกษตรทำการปลูกพืชพลังงาน

ผู้ดำเนินงาน

- ชุมชน
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)
- สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด.....
- สภาอุตสาหกรรมจังหวัด.....
- สำนักงานพลังงานจังหวัด.....

กิจกรรม

- ประสานงาน วางแผนการดำเนินงานร่วมระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- หน่วยงานให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ชุมชน
- ดำเนินงานตามแผนที่ได้วางไว้

แหล่งงบประมาณ

- ขอรับการสนับสนุนงบประมาณดำเนินการจากกองทุนเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน

3) แผนงานเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันด้านการตลาดสำหรับสินค้าเกษตร

วัตถุประสงค์

- เพื่อพัฒนาศักยภาพของสินค้าเกษตรกรรมในพื้นที่ที่ได้มาตรฐานและตรงความต้องการของตลาด
- เพื่อรักษารฐานตลาดเดิมและขยายตลาดใหม่
- พัฒนาระบบรับรองคุณภาพสินค้าอย่างมีมาตรฐาน

ผู้ดำเนินงาน

- ชุมชน
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)
- สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด.....

กิจกรรม

- ประสานงาน วางแผนการดำเนินงานร่วมระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- หน่วยงานให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ชุมชน
- ดำเนินงานตามแผนที่ได้วางไว้

แหล่งงบประมาณ

- องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
- สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด.....

4) แผนงานต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น (โครงการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นการใช้ประโยชน์จากสมุนไพร)

วัตถุประสงค์

- เพื่อฟื้นฟูพัฒนาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพร
- เพื่อพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการใช้พืชสมุนไพรบนพื้นฐานวัฒนธรรมชุมชน
- เพื่อขยายเครือข่ายกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรให้มากขึ้น
- เพื่อศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่นการใช้ประโยชน์สมุนไพร

ผู้ดำเนินงาน

- หน่วยงานหลัก กลุ่มงานภูมิปัญญาท้องถิ่น สำนักพัฒนาเกษตรกร (สพก)
- หน่วยงานร่วมดำเนินการ กลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตร สพก
- กลุ่มพัฒนาและส่งเสริมกองทุนเพื่อการเกษตร สพก
- กลุ่มงานส่งเสริมการผลิตพืชสมุนไพร สสจ
- กลุ่มงานส่งเสริมการผลิตปศุสัตว์ สสจ
- กลุ่มโครงการและงบประมาณ กองแผนงาน

กิจกรรม

- ประชุมเชิงวิชาการชี้แจงเจ้าหน้าที่และผู้นำชุมชน
- สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น
- พัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นบนพื้นฐานวัฒนธรรมชุมชน
- ศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่นการใช้ประโยชน์สมุนไพรแหล่งงบประมาณ

แหล่งงบประมาณ

- องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
- สำนักพัฒนาเกษตรกร (สพก)

5) แผนเสริมสร้างความสามารถในการพึ่งพาตนเองของชุมชน ด้านอาหาร การสร้างรายได้ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

วัตถุประสงค์

- เสริมสร้างศักยภาพชุมชนให้เข้มแข็งเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย ด้วยกระบวนการเรียนรู้และการจัดการองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ พัฒนาเป็นแผนชุมชนเพื่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชนบนฐานของการพึ่งตนเองและการพึ่งพาซึ่งกันและกันในท้องถิ่น
- พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและคุณภาพชีวิตบนฐานความเข้มแข็งของชุมชนและการใช้ทุนทางเศรษฐกิจทุนทางสังคมและทุนทางทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีคุณภาพเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน ลดรายจ่าย สร้างรายได้ และการแก้ปัญหาความยากจนอย่างบูรณาการ
- เพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชนในการอยู่ร่วมกันกับระบบนิเวศได้อย่างเกื้อกูล สามารถอนุรักษ์ฟื้นฟู เข้าถึงและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน นำไปสู่สังคมที่น่าอยู่สงบสุขและสมานฉันท์

ผู้ดำเนินงาน

- ชุมชน
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- นักวิชาการ

กิจกรรม

- ประชุมรวมกลุ่มชุมชน
- จัดกิจกรรมให้ชุมชนมีการรวมกลุ่มรูปแบบต่างๆ เช่น สหกรณ์กลุ่มย่อยสมัครสมาชิก กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ ฯลฯ พัฒนาระบบเครือข่ายเพื่อดำเนินกิจกรรมการเกษตรหรือกิจกรรมอื่นๆ ที่หลากหลาย มีการแปรรูปและการผลิตบนฐานทรัพยากรในชุมชนให้เพียงพอต่อการอุปโภคบริโภคภายในชุมชน และนำส่วนเกินไปแลกเปลี่ยนระหว่างชุมชน หรือเชื่อมโยงเครือข่ายสู่ตลาดภายนอกชุมชน โดยมีข้อตกลงและผลประโยชน์ที่ยอมรับร่วมกันอย่างเป็นธรรม
- การนำภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในการสร้างสรรค์คุณค่าของสินค้าและบริการที่มีโอกาสทางการตลาดสูง เช่น อาหารสุขภาพ หัตถกรรม บริการสุขภาพ บริการการท่องเที่ยว เป็นต้น โดยรักษาคุณค่าเอกลักษณ์ของท้องถิ่นอย่างเข้มแข็งเมื่อนำภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่นไปต่อยอดขยายผลในเชิงพาณิชย์

แหล่งงบประมาณ

- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

6) แผนพัฒนาพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ที่มีศักยภาพเหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศและมีแนวโน้มทางการตลาดดี
วัตถุประสงค์

- เพื่อให้เกษตรกรมีความรู้ ความเข้าใจ
- เพื่อให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้
- เพื่อให้เกิดการรวมกลุ่มของเกษตรกร

ผู้ดำเนินงาน

- หน่วยงานหลัก สำนักงานเกษตรอำเภอ.....
- องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น
- ชุมชน

กิจกรรม

- ประชุมเกษตรกรผู้ร่วมโครงการและผู้สนใจ
- จัดทำทะเบียน
- อบรมถ่ายทอดความรู้
- จัดตั้งกลุ่ม
- ติดตามและประเมินผล

แหล่งงบประมาณ

- องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
- กรมส่งเสริมการเกษตร

แผนพัฒนาระยะ 2 ปี

- 1) แผนเสริมสร้างความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยลดปัญหาภัยพิบัติธรรมชาติ

วัตถุประสงค์

- เพื่อสร้างระบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ที่เน้นความรับผิดชอบ มีความโปร่งใส เกิดผลในทางปฏิบัติ มีการให้ความรู้และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร โดยให้ประชาชน ชุมชน และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มีส่วนร่วมและรับผิดชอบการรักษาความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการรวมกลุ่มของเกษตรกร
- เพื่อให้มีการใช้ประโยชน์ อนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีสมดุล มีการควบคุมที่ดี เพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจฐานรากและคุณภาพชีวิต ให้มีการจัดการเมืองและชุมชนน่าอยู่ และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของแหล่งศิลปวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

ผู้ดำเนินงาน

- หน่วยงานหลัก สำนักงานเกษตรอำเภอ.....
- องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น
- ชุมชน

กิจกรรม

- เสริมสร้างเครือข่ายการประสานงานและการทำงานร่วมกันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรชุมชน และประชาชนในท้องถิ่นในการอนุรักษ์ ป่าไม้ และใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน
- จัดการฝึกอบรมให้ความรู้แก่แกนนำชุมชน เพื่อเพิ่มศักยภาพในการสร้างกระบวนการเรียนรู้และริเริ่มในชุมชน
- พัฒนาระบบรวบรวมและจัดทำข้อมูลระดับท้องถิ่นให้สอดคล้องกัน รวมทั้งให้มีเวทีประชาคมเพื่อรับฟังความคิดเห็น สร้างกระบวนการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมคิดร่วมทำ พร้อมกับเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและแนวคิดอย่างต่อเนื่อง

แหล่งงบประมาณ

- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด....

2) แผนการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน หัวหน้าครัวเรือน และเยาวชน ในการจัดการองค์ความรู้ภูมิปัญญาของชุมชน ทุนทางสังคม ทุนมนุษย์ เงินกองทุน และเงินออม รวมทั้งการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์

- เสริมสร้างศักยภาพชุมชนให้เข้มแข็งเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย ด้วยกระบวนการเรียนรู้และการจัดการองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ พัฒนาเป็นแผนชุมชนเพื่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชนบนฐานของการพึ่งตนเองและการพึ่งพาซึ่งกันและกันในท้องถิ่น
- พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและคุณภาพชีวิตบนฐานความเข้มแข็งของชุมชนและการใช้ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคมและทุนทางทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีคุณภาพเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน ลดรายจ่าย สร้างรายได้ และการแก้ปัญหาความยากจนอย่างบูรณาการ
- เพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชนในการอยู่ร่วมกันกับระบบนิเวศได้อย่างเกื้อกูล สามารถอนุรักษ์ป่าไม้ เข้าถึงและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน นำไปสู่สังคมที่น่าอยู่ สงบสุขและสมานฉันท์

ผู้ดำเนินงาน

- หน่วยงานหลัก องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น
- องค์กรพัฒนาเอกชน
- สถาบันการศึกษา/นักวิชาการ
- ชุมชน

กิจกรรม

- พัฒนาฐานข้อมูลชุมชนให้เป็นระบบและปรับให้ทันสมัยอยู่เสมอ ทั้งข้อมูลครัวเรือน ข้อมูลศักยภาพชุมชนในประเด็นต่างๆ อาทิ สถานะของกลุ่มต่างๆ กิจกรรมของชุมชน ทูทางเศรษฐกิจ ทูทางทรัพยากรธรรมชาติ ทุนภูมิปัญญาท้องถิ่นและปราชญ์หรือผู้นำตามธรรมชาติในชุมชน การสืบค้นประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชน เป็นต้น โดยจัดทำเป็นแผนที่ทุนของชุมชนที่คนในชุมชนสามารถเข้าถึงได้สะดวกและนำไปใช้เป็นฐานในการจัดการทรัพยากรของชุมชนและกำหนดทางเลือกการพัฒนาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต
- จัดให้มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมกำหนดแนวทางและกิจกรรมการพัฒนาของชุมชนที่ยึดหลักการพึ่งพาตนเองด้วยศักยภาพทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น โดยนำข้อมูลชุมชนมาวิเคราะห์หาปัญหาและสาเหตุ ค้นหาทางออก นำไปทดลองปฏิบัติจริง มีเครือข่ายการศึกษาฐานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการต่อยอดปรับใช้ประโยชน์ โดยใช้แหล่งทุนในชุมชน อาทิ ธนาคารประชาชน สหกรณ์เครดิตยูเนียน และกองทุนต่างๆ ของหมู่บ้าน/ชุมชน เป็นต้น พัฒนาความต้องการของชุมชนให้เป็นแผนชุมชนไปเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาท้องถิ่น แผนยุทธศาสตร์จังหวัด และแผนอื่นๆ ตามความเหมาะสม
- ส่งเสริมให้กลุ่มปราชญ์ กลุ่มแกนนำและผู้รู้ ถ่ายทอดความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านการเรียนรู้และการจัดการความรู้ในชุมชน โดยเชื่อมโยงความหลากหลายทางชีวภาพและความหลากหลายทางวัฒนธรรมกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่จริง ควบคู่กับการค้นหาผู้นำตามธรรมชาติรุ่นใหม่ที่เข้มแข็ง มีคุณธรรมจริยธรรม มีความเพียร และมีจิตสำนึกต่อส่วนรวมให้เป็นพลังขับเคลื่อนและขยายผลกิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชนในวงกว้างและระยะยาว
- สนับสนุนการจัดการองค์ความรู้และการทำวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่สอดคล้องกับความหลากหลายของทุนในชุมชน ควบคู่กับการฟื้นฟูความรู้พื้นบ้าน โดยสนับสนุนบทบาทนักวิจัยท้องถิ่นร่วมกับนักวิจัยของสถาบันการศึกษาในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่ผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม เช่น การทำเกษตรผสมผสาน และการทำหัตถกรรมพื้นบ้าน เป็นต้น โดยรวบรวมความรู้ต่างๆ อย่างเป็นระบบ เผยแพร่สู่ชุมชนและมีกระบวนการพัฒนาต่อยอดให้เกิดประโยชน์สู่การพึ่งตนเองและการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

แหล่งงบประมาณ

- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3) แผนเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเกี่ยวกับการจัดการ การศึกษา การเรียนรู้ด้วยตนเองที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตในท้องถิ่น และการจัดการสาธารณสุข

วัตถุประสงค์

- เพื่อให้ชาวบ้านซึ่งเป็นเจ้าของชุมชนกำหนดอนาคตของชุมชนตนเอง

- เพื่อให้เกิดกระบวนการในการจัดการชุมชน มีการเรียนรู้ร่วมกันเพิ่มคุณค่าทางสังคม และทุนทางเศรษฐกิจ เพื่อนำไปสู่การวางแผนทางในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาและชุมชน
- เพื่อให้ชุมชนได้มีเป้าหมาย แนวทางที่ชัดเจนในการพัฒนาให้คนในชุมชนอยู่ดีมีสุขในทุกบ้าน
- เพื่อให้ชุมชนได้มีแผนรองรับการสนับสนุนจากภายนอกได้อย่างครอบคลุมสมบูรณ์

ผู้ดำเนินงาน

- กรมการพัฒนาชุมชน
- องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น
- ชุมชน

กิจกรรม

- การเตรียมวิทยากรกระบวนการ
- การเตรียมชุมชนในการจัดทำแผนชุมชน
- การประเมินศักยภาพของชุมชน
- การกำหนดวิสัยทัศน์ แนวทางและจุดมุ่งหมายในการพัฒนาชุมชน
- การกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชุมชน
- การกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรมการพัฒนาชุมชน
- การเปิดเวทีประชาพิจารณ์แผนชุมชน

แหล่งงบประมาณ

- กรมการพัฒนาชุมชน
- 4) แผนการจัดการปัญหามลพิษ เช่น การจัดการขยะ ปัญหาหมอกควัน ปัญหาสารเคมีเกษตรตกค้าง ปัญหาน้ำเสียและการปรับปรุงคุณภาพน้ำอุปโภค บริโภค

วัตถุประสงค์

- สำรวจและตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษในพื้นที่ชุมชน
- กำหนดมาตรการและแผนงานดำเนินการป้องกัน ลด และแก้ไขปัญหาในพื้นที่ย่อยในพื้นที่ย่อยและดำเนินการตามแผนงานโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน
- เฝ้าระวังและติดตามประเมินผลโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

ผู้ดำเนินงาน

- กรมควบคุมมลพิษ
- หน่วยงานสนับสนุน สำนักงานจังหวัด.....
- สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด.....
- สำนักงานเกษตรจังหวัด.....

กิจกรรม

- คณะทำงานตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษ และหาสาเหตุของปัญหามลพิษในพื้นที่ชุมชน
- คณะทำงาน กำหนดมาตรการป้องกันและกำกับการดำเนินงานตามแผนงานป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษในพื้นที่ โดยมีขอบเขตการดำเนินการดังนี้
 - รวบรวมข้อมูล และสำรวจข้อมูลภาคสนามที่เกี่ยวข้องกับมลพิษในพื้นที่ เช่น ปริมาณน้ำ การระบายน้ำ การใช้ประโยชน์ที่ดิน การประมง การเพาะปลูก การใช้สารเคมีเพื่อการเกษตร สถานประกอบการ และการตั้งถิ่นฐานของชุมชน เป็นต้น
 - เก็บตัวอย่างน้ำ ตะกอนดิน ในพื้นที่ที่คาดว่าจะมีการปนเปื้อนของสารมลพิษต่างๆ พื้นที่เพาะปลูก เพื่อใช้ประกอบในการกำหนดแนวทางในการป้องกัน ลดและแก้ไขปัญหามลพิษในพื้นที่
 - สำรวจแหล่งกำเนิดมลพิษทุกประเภทในพื้นที่ ฟาร์มปศุสัตว์ การเพาะปลูก และการเลี้ยง เป็นต้น
 - วิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลและสรุปผลเพื่อใช้ในการกำหนดแนวทางในการป้องกัน ลดและแก้ปัญหามลพิษในพื้นที่
 - จัดทำมาตรการ แผนงานป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษในพื้นที่ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนตั้งแต่ในขั้นตอนของการจัดทำแผน จนถึงในขั้นตอนของการดำเนินการตามแผน และการประเมินผล ทั้งนี้โดยมีการกำหนดบทบาท หน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ไว้ในแผนอย่างชัดเจน
 - การดำเนินงานตามมาตรการ แผนงานป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษในพื้นที่ โดยหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องที่ระบุไว้ในแผน
 - การเฝ้าระวังคุณภาพน้ำ โดยทำการตรวจวัดคุณภาพน้ำอย่างต่อเนื่องทุกเดือน รวมทั้งการเฝ้าระวังไม่ให้เกิดการระบายของเสียจากแหล่งกำเนิดต่างๆ ลงสู่แหล่งน้ำ
 - การพัฒนาระบบเตือนภัยวิกฤตคุณภาพน้ำ โดยการติดตั้งสถานีตรวจวัดคุณภาพน้ำอัตโนมัติ และตรวจวัดคุณภาพน้ำและรายงานผลข้อมูลคุณภาพน้ำ (ตรวจวัดคุณภาพน้ำแบบอัตโนมัติทุก 30 นาที)

แหล่งงบประมาณ

- กรมการพัฒนาชุมชน
- องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น

แผนพัฒนาระยะ 3-4 ปี

1) แผนบูรณาการและการมีส่วนร่วมเพื่อแก้ไขปัญหาสังคม ปัญหายาเสพติด

วัตถุประสงค์

- เพื่อการลดปัจจัย/เงื่อนไขที่มีโอกาสให้เยาวชนกระทำความผิด
- การเพิ่มสร้างพื้นที่เชิงบวก/โอกาส/กิจกรรมทางเลือกแก่เด็กและเยาวชน เน้นมาตรการป้องกันและป้องปราม ให้เด็กและเยาวชนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เช่น การรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสาธารณะ

ผู้ดำเนินงาน

- ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ศอ.ปส.) ชุมชน

กิจกรรม

- กำหนดให้นโยบายจัดระเบียบสังคมแบบบูรณาการ ภายใต้ชุมชนน้อมอยู่ ชีวิตสดใส เยาวชนปลอดภัย อย่างจริงจัง ของจังหวัดโดยให้ทุกส่วนราชการที่เกี่ยวข้ององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศตส.อำเภอ และ ภาคประชาชน บรรลุในแผนและการปฏิบัติอย่างชัดเจน มีการสนับสนุนทางด้านบุคลากรอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ งบประมาณและการปฏิบัติการให้บังเกิดผล
- ปรับปรุงกลไกรับผิดชอบดำเนินการจัดระเบียบสังคมแบบบูรณาการในจังหวัด และอำเภอ เพื่อให้การขับเคลื่อนงานจัดระเบียบสังคมในทุกพื้นที่เป็นแนวทางเดียวกัน และรองรับการดำเนินงานที่ต้องครอบคลุมงานหลายด้าน และไม่อาจดำเนินการในหน่วยหนึ่งหน่วยใดได้ แต่ต้องเป็นความร่วมมือกันหลายหน่วยที่เกี่ยวข้อง
- สืบหาข้อมูลเพื่อการป้องกันกลุ่มเสี่ยงและจัดระเบียบสังคมในพื้นที่ ให้ทุกอำเภอจัดระบบและแสวงหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดระเบียบสังคม จัดทำเป็นฐานข้อมูลของอำเภอ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และนำข้อมูลที่รวบรวมได้รายงานจังหวัด เพื่อเป็นฐานในการแก้ไขปัญหาของจังหวัดและอำเภอ

แหล่งงบประมาณ

- ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ศอ.ปส.) ชุมชน

2) แผนพัฒนาเศรษฐกิจ ครัวเรือน (โครงการการจัดทำบัญชีครัวเรือน)

วัตถุประสงค์

- ประชาชนในหมู่บ้านมีความรู้ในด้านการบันทึกรายรับรายจ่ายของตนเอง
- เพื่อนำความรู้ทางบัญชีมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน
- เพื่อเสริมสร้างนิสัยให้มีการบันทึกบัญชีเป็นประจำ และต่อเนื่อง มีการเชื่อมโยงผลการบันทึกบัญชีครัวเรือนไปสู่การบริหารจัดการทางการเงินของครอบครัวให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การลดค่าใช้จ่าย การออม ฯลฯ

- เพื่อให้บัญชีครัวเรือนเป็นเครื่องมือพื้นฐานในการพึ่งตนเองพึ่งพากันเองในการแก้ไขปัญหาหนี้สินและความยากจน

ผู้ดำเนินงาน

- องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น
- ชุมชน

กิจกรรม

- อบรมให้ความรู้กับชุมชนเรื่องความสำคัญ และวิธีการจัดทำบัญชีครัวเรือน
- ติดตาม ประเมินผล ซึ่งให้เห็นถึงรายรับรายจ่ายที่เกิดขึ้น
- วิเคราะห์แนวทางการสร้างรายได้เพิ่ม และลดรายจ่ายจากการทำบัญชีครัวเรือน

แหล่งงบประมาณ

- องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

3) แผนการจัดการทรัพยากร โดยเฉพาะการจัดการน้ำและการใช้ประโยชน์ที่ดิน (โครงการปลูกหญ้าแฝก เพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ)

วัตถุประสงค์

- เพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ
- เพื่อรักษาป่าให้คงสภาพเดิม

ผู้ดำเนินงาน

- หน่วยงานหลัก สำนักงานเกษตรอำเภอ.....
- องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น
- ชุมชน

กิจกรรม

- การประชุมชี้แจงโครงการ
- จัดซื้อกล้าพันธุ์
- ร่วมกันปลูกหญ้าแฝก
- ติดตามและประเมินผล

แหล่งงบประมาณ

- องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
- สำนักงานเกษตรอำเภอ.....

4) แผนป้องกันการบุกรุกพื้นที่ป่า การอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ที่ถูกทำลายและการส่งเสริมการปลูกป่าเศรษฐกิจบนพื้นที่สูง

วัตถุประสงค์

- เพื่อสนธิกำลังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการหยุดยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ล่อแหลมต่อการบุกรุก ทำลาย
- ทำการฟื้นฟูพื้นที่ป่าที่ถูกบุกรุกแผ้วถางที่ได้ดำเนินคดีแล้วให้กลับมีสภาพป่าดังเดิม
- เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมจากภาคีต่างๆ ในระดับพื้นที่ รวมถึงเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในการเฝ้าระวังการกระทำผิดทางกฎหมาย
- เพื่อสร้างจิตสำนึกให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน

ผู้ดำเนินงาน

- สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด
- องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น
- ชุมชน

กิจกรรม

- จัดตั้งชุดเฉพาะกิจป้องกันและปราบปรามการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ โดยสนธิกำลังจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ เจ้าหน้าที่กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช เจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรจังหวัด.... เจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนกองร้อย และเจ้าหน้าที่ทหาร เพื่อดำเนินการตรวจปราบปรามในพื้นที่ล่อแหลมและพื้นที่ที่มีการบุกรุกจำนวนมากโดยออกดำเนินการอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี
- ดำเนินการปลูกป่าในพื้นที่ที่ได้ดำเนินการจับกุมและร้องทุกข์กล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนแล้วทุกแปลง
- ติดตามประเมินผล

แหล่งงบประมาณ

- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด.....

5) แผนแก้ไขปัญหาดินเสื่อมสภาพและการชะพังทลายของหน้าดิน

วัตถุประสงค์

- เพื่ออนุรักษ์ ฟื้นฟูต้นน้ำลำธารที่เสื่อมโทรม
- เพื่อรักษาป่าให้คงสภาพเดิม
- เพื่อป้องกันและลดปัญหาการตัดไม้ทำลายป่าเพื่อ ใช้พื้นที่ทำไร่เลื่อนลอย

ผู้ดำเนินงาน

- สำนักงานป่าไม้จังหวัด....
- องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น
- ชุมชน

กิจกรรม

- สนับสนุนให้เกษตรกรได้เรียนรู้ และเข้าใจถึงวิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำ ให้อนุรักษ์ผิวดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ให้คงอยู่ รวมถึงให้คงไม่ย่นต้นไว้ เพื่อรักษาความชุ่มชื้นของผิวดิน
- จัดสรรและปฏิรูปที่ดิน ด้วยการนำที่ดินเปล่ามาจัดสรรให้เกษตรกรที่ไร้ที่ทำกิน

แหล่งงบประมาณ

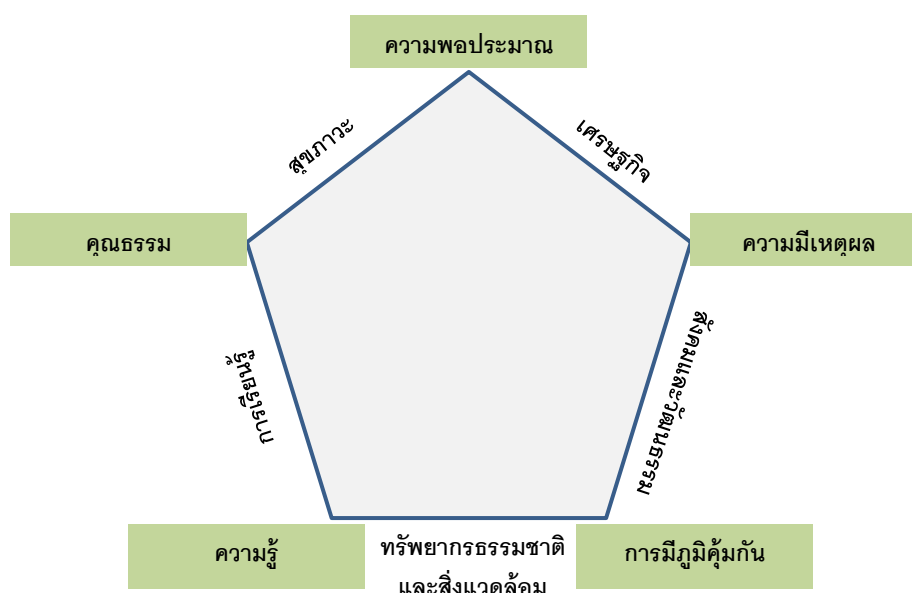
- องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
- สำนักงานป่าไม้จังหวัด....

นอกจากนี้พื้นที่ยังสามารถประยุกต์ใช้ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาพื้นที่สูงจากสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ในการนำมาปรับใช้กับการพัฒนาพื้นที่ทั้งระยะสั้นและระยะยาว โดยพิจารณาเลือกแนวทางที่สอดคล้องกับปัจจัยและประเด็นที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพื้นที่โครงการที่ได้ทำการสำรวจศึกษา ประเมินและวิเคราะห์มาแล้วข้างต้น ดังนี้

- 1) มีการกำหนดทิศทางการพัฒนาร่วมกับภาคีเครือข่ายต่างๆ
- 2) เสริมสร้างให้ชุมชนมีการบริหารจัดการในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ
- 3) ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมีการรวมกลุ่มรวมพลังกันอย่างเข้มแข็งในการทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาท้องถิ่น
- 4) สนับสนุนเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างกว้างขวางและมีประสิทธิผล
- 5) พัฒนาเศรษฐกิจครัวเรือนโดยการลดค่าใช้จ่ายของครัวเรือน และส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือนเพื่อจำแนกและลดค่าใช้จ่ายที่ไม่มีความจำเป็นหรือลดภาระจากหนี้สินและดอกเบี้ย
- 6) หาช่องทางเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือนด้วยการเพิ่มผลผลิต เพิ่มมูลค่าของผลิตผล เพิ่มทางเลือกอาชีพ
- 7) เพิ่มความมั่นคงในทุนสะสมของชุมชนในรูปแบบต่างๆ เช่น กองทุน ธนาคารข้าว สหกรณ์ และวิสาหกิจชุมชน เป็นต้น
- 8) กำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อจำแนกให้ชัดเจนระหว่างพื้นที่ทำกินของประชาชนและพื้นที่ป่า
- 9) อนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่การเกษตรด้วยมาตรการต่างๆ เพื่อเป็นแปลงเกษตรยั่งยืน เช่น ทำแนวระดับปลูกหญ้าแฝก ปลูกไม้ยืนต้นทำเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น
- 10) เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพด้วยกระบวนการป้องกันอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้

- 11) จัดการขยะครัวเรือนและเศษวัสดุเกษตรอย่างถูกต้องและเหมาะสม โดยใช้แนวทางการลดขยะ นำกลับมาใช้ซ้ำ นำกลับมาใช้ใหม่ และลดการเผา
- 12) เตรียมพร้อมรับมือกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ โดยส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ พร้อมทั้งการเตรียมการและการเตือนภัย

การพัฒนาคุณภาพชีวิต ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นที่หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องทั้งระดับนโยบาย และปฏิบัติการจะต้องให้ความสำคัญ เพราะปัญหาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ส่วนใหญ่ก็มีสาเหตุมาจากมนุษย์ ทั้งปัญหาจำนวนประชากรมากเกินไป ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาทางสังคม รวมถึงค่านิยมต่างๆ ของสังคม ดังนั้นหากจะกล่าวถึงแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ก็ควรพิจารณาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของประชากรกลุ่มนั้น ๆ เป็นประเด็นสำคัญประเด็นแรก เพื่อให้สามารถวางแผนการพัฒนาได้ตรงกับความ ต้องการและขีดความสามารถของกลุ่มเป้าหมาย

ภาพ 3-1 การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ที่มา: พัทธนันท์ หรรษาภิรมย์โชค, และคณะ, 2555

บทที่ 4

การยกระดับคุณภาพชีวิตและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

โครงการได้มีวัตถุประสงค์ในการยกระดับคุณภาพชีวิตเบื้องต้นด้วยการสร้างระบบพลังงานทดแทนและการส่งเสริมการดำรงชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการจัดทำบัญชีครัวเรือน พร้อมทั้งประเมินผลการเปลี่ยนแปลงก่อนและหลังการดำเนินการ เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่เป้าหมาย 10 หมู่บ้านได้รับการสนับสนุนและช่วยเหลือในการแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งนี้จากการสำรวจพื้นที่ก่อนดำเนินการต่าง ๆ พบว่า พื้นที่เป้าหมายมีความต้องการเร่งด่วนในเรื่องไฟฟ้าส่องสว่างในพื้นที่สาธารณะของหมู่บ้านและในรายครัวเรือนส่วนใหญ่เนื่องจากไฟฟ้าที่ใช้ในปัจจุบันเป็นไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์แบบโซล่าโฮมหรือแบบขนาดเล็กสำหรับครัวเรือน ที่เคยได้รับการสนับสนุนและมีอายุการใช้งานมากกว่า 7 ปี มีสภาพการใช้งานได้เพียงร้อยละ 20-30 ของประสิทธิภาพรวม สำหรับบ้านเรือนที่สร้างขึ้นใหม่ก็ไม่มีโซล่าโฮมของตนเอง ความจำเป็นดังกล่าวจึงเป็นความจำเป็นเร่งด่วนที่โครงการได้เข้าไปให้ความช่วยเหลือและถือเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม ประกอบกับการต่อยอดโครงการ “การพัฒนาพลังงานทดแทนเพื่อความมั่นคงและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ” ที่ได้สร้างต้นแบบเทคโนโลยีการผลิตกระแสไฟฟ้าจากพลังงานธรรมชาติที่คือแสงอาทิตย์หรือโซล่าเซลล์ จึงทำให้สามารถขยายผลการติดตั้งไฟส่องสว่างในพื้นที่สาธารณะและถนนสายหลักของหมู่บ้านและติดตั้งโคมไฟขนาดเล็กเพิ่มเติมให้แก่แต่ละครัวเรือนอีกด้วย

สำหรับการยกระดับคุณภาพชีวิตเบื้องต้นอย่างเป็นรูปธรรมที่โครงการได้ดำเนินการควบคู่ไปกับการติดตั้งไฟส่องสว่างพลังงานแสงอาทิตย์ คือ การให้ความรู้และส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อให้ประชาชนเข้าใจและเห็นความสำคัญของการใช้ชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์กับตนเองและครอบครัวได้ ซึ่งจากการสำรวจเบื้องต้นพบว่าประชาชนในพื้นที่เป้าหมายไม่เคยทำบัญชีครัวเรือนและไม่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือน การจดบันทึกรายรับรายจ่ายประจำวันของครัวเรือนจึงมีความสำคัญและจะส่งผลในระยะยาวในการนำข้อมูลมาวางแผนการใช้จ่ายเงินในอนาคตได้อย่างเหมาะสม ทำให้เกิดการออมการใช้จ่ายเงินอย่างประหยัดและคุ้มค่า โครงการจึงได้มีการให้ความรู้ ส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนและสอบถามความคิดเห็นโดยรวมเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือนจากประชาชนในพื้นที่เป้าหมาย เพื่อเสนอแนวทางในการลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนและเป็นตัวอย่าง เป็นแนวทางในการนำไปใช้ในการดำรงชีวิต และถือเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตเบื้องต้นตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

การดำเนินการตามแผนของโครงการ 2 กิจกรรมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตอย่างเป็นรูปธรรม คือ

- 1) การติดตั้งไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์
- 2) การจัดทำบัญชีครัวเรือน

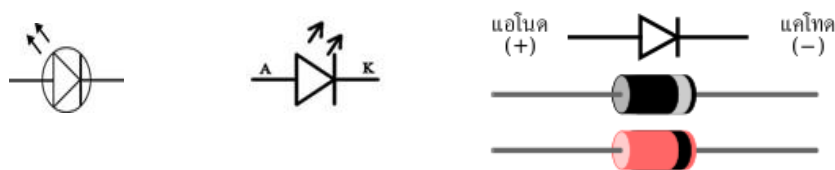
โดยมีรายละเอียดการดำเนินงานดังต่อไปนี้

4.1 การต่อยอดเทคโนโลยีการผลิตกระแสไฟฟ้าจากพลังงานธรรมชาติและการประเมินผล

เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตเบื้องต้นให้เห็นเป็นรูปธรรม โครงการได้ต่อยอดงานวิจัยการผลิตระบบไฟส่องสว่างจากพลังงานแสงอาทิตย์ ปรับปรุงพัฒนาโคมไฟ LED และซ่อมแซมแผงโซลาร์เซลล์เก่าของหมู่บ้าน เพื่อนำกลับมาใช้งานผลิตกระแสไฟฟ้าจากพลังงานธรรมชาติ คือ พลังงานแสงอาทิตย์ และนำกระแสไฟฟ้าที่ผลิตได้มาทำให้เกิดแสงสว่างในพื้นที่สาธารณะของหมู่บ้าน

4.1.1 การต่อวงจรไฟฟ้าสำหรับโคมไฟ LED

ในการต่อวงจรไฟฟ้าสำหรับโคมไฟ LED จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องป้องกันวงจรในกรณีที่ต่อกลับขั้วไฟฟ้า อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้คือไดโอด (Diode) เป็นอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ชนิดสองขั้ว ที่ออกแบบและควบคุมทิศทางการไหลของประจุไฟฟ้า มันจะยอมให้กระแสไฟฟ้าไหลในทิศทางเดียว และกั้นการไหลในทิศทางตรงกันข้าม ส่วนใหญ่เราจะใช้ไดโอดในการยอมให้กระแสไปไหลในทิศทางเดียว โดยยอมให้กระแสไฟในทางใดทางหนึ่ง ส่วนกระแสที่ไหลทิศทางตรงข้ามกันจะถูกกั้น ดังนั้นจึงอาจถือว่าไดโอดเป็นวาล์วตรวจสอบแบบอิเล็กทรอนิกส์อย่างหนึ่ง ซึ่งนับเป็นประโยชน์อย่างมากในวงจรอิเล็กทรอนิกส์ เช่น ใช้เป็นเรียงกระแสไฟฟ้าในวงจรภาคจ่ายไฟ เป็นต้น

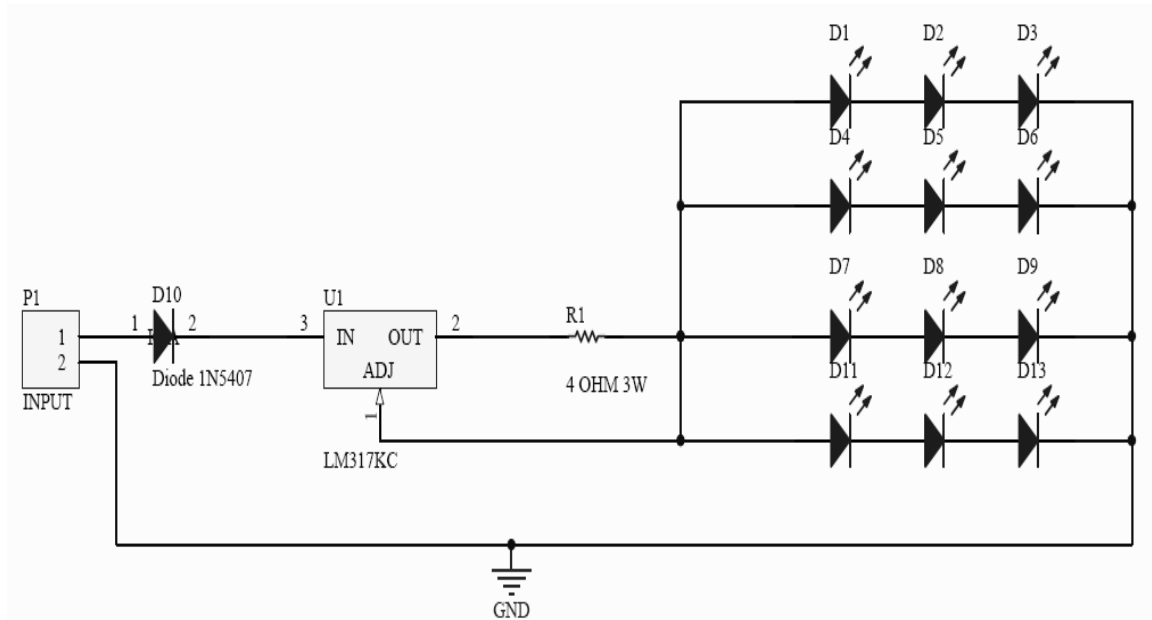
ภาพ 4-1 สัญลักษณ์ของไดโอดเปล่งแสง

ไดโอดเทียบกับสัญลักษณ์ของไดโอดแบบสารกึ่งตัวนำ (บนสุด) โดยแถบสีแสดงฝั่งที่เป็นขั้วแคโทด และอุปกรณ์ที่เป็นแหล่งกำเนิดแสงคือ LED (Light Emitting Diode) เป็นไดโอดชนิดหนึ่งที่นิยมเรียกกันว่า ไดโอดเปล่งแสง ทำหน้าที่เปล่งแสงออกมาได้ 2 ชนิดคือแสงที่ตาคนมองเห็น และแสงที่ตาคนมองไม่เห็นเช่นแสงอินฟราเรด เป็นต้น โดยมีสัญลักษณ์ดังรูปที่ 1

เนื่องจากการใช้ LED ทั่วไปไม่สามารถเปล่งแสงให้มีความสว่างปริมาณมากได้ ดังนั้นผู้วิจัยได้เลือกใช้ Power LED ที่สามารถเปล่งแสงสีขาวออกมาในปริมาณที่เหมาะสมสำหรับการมองเห็นในเวลากลางคืนและมีราคาไม่แพงจนเกินไป โดยเลือก Power LED เบอร์ TL1F1-NW0 มาใช้ในงานวิจัยซึ่งประสิทธิภาพการส่องสว่าง 112 ลูเมนที่กระแสไฟฟ้า 350 mA และมีมุมการกระจายแสงสูงถึง 120 องศา

4.1.2 การออกแบบวงจรโคไฟแอลอีดี

การออกแบบวงจรโคไฟแอลอีดีที่นำเสนอนี้ได้เลือกใช้ Power LED เบอร์ TL1F1-NW0 ผลิตโดยบริษัทโตชิบา โดยใช้จำนวนแอลอีดีในวงจรจำนวน 12 ตัว ซึ่งแอลอีดีแต่ละตัวจะให้ค่าความสว่าง 110 lumen เมื่อป้อนกระแสไฟฟ้า 350 มิลลิแอมป์ ดังแสดงในรูปที่ 2 และโคไฟแอลอีดีที่พัฒนาแสดงในรูปที่ 3 ตามลำดับ

ภาพ 4-2 วงจรโคไฟแอลอีดี

ภาพ 4-3 โคไฟแอลอีดี

จากวงจรในรูปที่ 1 ผู้วิจัยเลือกใช้ไอซี LM317 เพื่อใช้ในการจำกัดกระแสไฟฟ้าให้ไหลผ่านวงจร 1.2 แอมป์ ซึ่งมีสมการในการคำนวณค่ากระแสไหลผ่านดังสมการที่ 1 ดังนี้

$$I_{OUT} = V_{ref} / R_1 \quad (1)$$

ซึ่ง V_{ref} ของไอซีเบอร์ LM317 มีค่าเท่ากับ 1.2 โวลต์ เมื่อใช้ความต้านทาน 1 โอห์ม จะให้ค่าการไหลของกระแสไฟฟ้าไม่เกิน 1.2 แอมป์

4.1.3 การทดสอบ

1) การทดลองหาค่าความสว่างและการใช้พลังงาน

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่ได้ นำเสนอการพัฒนาการออกแบบส่องสว่างโดยใช้แอลอีดีกำลังสูง ทำการเปรียบเทียบข้อได้เปรียบของหลอดไฟแอลอีดีกำลังสูงกับหลอดไฟอื่น[3] และทำการทดลองเพื่อหาค่าความสว่างของโคมแอลอีดีที่พัฒนาเปรียบเทียบกับค่าความสว่างของหลอดไฟฟ้าแบบไส้ที่ใช้ไฟกระแสลับ 220 โวลต์ 50 เฮิร์ตขนาด 25, 40, 60 และ 100 วัตต์ตามลำดับที่มีการติดตั้งแผ่นสะท้อนแสงในช่วงทดลองและทำการหาค่าความสว่างโดยใช้ light meter ยี่ห้อ Lutron รุ่น LX-1108 ทำการวัดค่าความสว่างที่ระยะทางจากแหล่งกำเนิดแสง 3 เมตร มีผลการทดลองดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางแสดงผลการทดลองเพื่อหาค่าความสว่าง

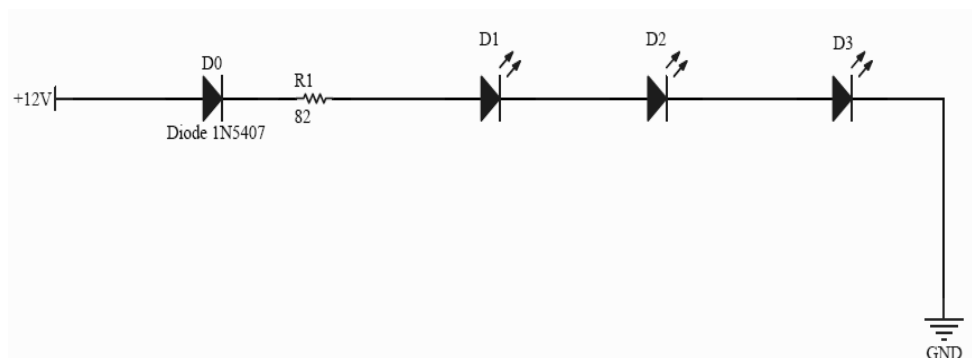
ตัวอย่างสำหรับทดสอบ	ค่าความสว่าง (LUX)
โคมแอลอีดีขนาด 15 วัตต์	26.39
หลอดไฟฟ้าขนาด 25 วัตต์	5.37
หลอดไฟฟ้าขนาด 40 วัตต์	11.95
หลอดไฟฟ้าขนาด 60 วัตต์	16.68
หลอดไฟฟ้าขนาด 100 วัตต์	30.60

2) วิจารณ์ผลการทดลอง

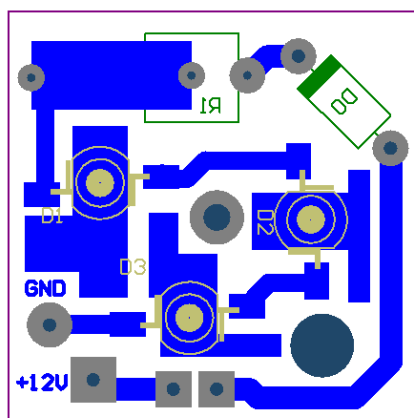
จากผลการทดลองพบว่าโคมไฟที่พัฒนาให้ค่าความสว่างมากกว่าหลอดไฟฟ้าแบบไส้ที่ใช้ในการทดลองทั้งหมด ยกเว้นหลอดไฟฟ้าขนาด 100 วัตต์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าโคมไฟแอลอีดีที่ได้จากการวิจัยสามารถช่วยประหยัดการใช้พลังงานไฟฟ้าได้เป็นอย่างดี

จากผลการทดลองแสดงให้เห็นว่าโคมไฟแอลอีดีที่พัฒนาสามารถลดการใช้พลังงานไฟฟ้า โดยให้ค่าความสว่างใกล้เคียงกับหลอดไฟฟ้าที่ใช้ไฟฟ้ากระแสสลับ 220 โวลต์ ขนาด 100 วัตต์ สามารถนำไปใช้ในพื้นที่ที่ไม่มีไฟฟ้าได้เป็นอย่างดี โดยการต่อใช้งานโคมไฟจะต้องต่อสายไฟฟ้าจากโคมแต่ละโคมไฟไปยังแหล่งจ่ายหรือแบตเตอรี่ อีกทั้งยังมีขีดจำกัดในเรื่องของระยะของสายไฟฟ้าจะต้องไม่เกิน 30 เมตร เมื่อใช้ร่วมกับสายทองแดงที่มีเส้นผ่านศูนย์กลาง 2.5 มิลลิเมตร

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการสร้างและออกแบบโคมแอลอีดีสำหรับให้แสงสว่างภายในบ้านเรือนของชาวบ้านเพิ่มเติม โดยได้ออกแบบให้ใช้พลังงานไฟฟ้าไม่สูงมากนัก เพื่อให้สามารถใช้กับแต่ละบ้านในแต่ละชุมชนได้ทั้งหมด จึงมีความจำเป็นต้องลดจำนวนหลอดแอลอีดีให้เหลือเพียง 3 ดวง และลดปริมาณกระแสไฟฟ้าที่ไหลผ่านวงจรประมาณ 0.03 แอมป์ ดังแสดงในรูปที่ 4 และลายวงจรพิมพ์ของวงจรโคมแอลอีดีสำหรับใช้ภายในบ้านแสดงในภาพ 3-5

ภาพ 4-4 วงจรโคมไฟแอลอีดีสำหรับใช้ภายในบ้าน

ภาพ 4-5 ลายวงจรพิมพ์โคมไฟแอลอีดีสำหรับใช้ภายในบ้าน

จากการออกแบบและสร้างแผนวงจรพิมพ์ของโคมไฟแอลอีดีสำหรับใช้ภายในบ้านสามารถลดเวลาในการประกอบโคมแอลอีดี นำไปต่อพ่วงเข้ากับสายไฟฟ้าเพื่อการใช้งานเพียงคู่เดียวสามารถติดตั้งภายในบ้านของชาวบ้านได้เป็นจำนวนมาก และในการออกแบบวงจรในครั้งต่อไป ผู้วิจัยได้ออกแบบวงจรสำหรับจำกัดกระแสไฟฟ้าเพื่อใช้ภายในบ้าน เพื่อป้องกันการใช้ไฟฟ้าเกินขีดจำกัด เพื่อให้สามารถใช้ปริมาณไฟฟ้าให้เกิดประโยชน์สูงสุด

4.1.4 การติดตั้งไฟส่องสว่างในพื้นที่เป้าหมายของโครงการ

โครงการได้ดำเนินการสำรวจพื้นที่เป้าหมาย วัดระยะทางและวางแผนติดตั้งระบบไฟส่องสว่าง ระบุจุดวางแผงโซลาร์เซลล์กลางและการเดินสายไฟตามถนนหมู่บ้าน รวมถึงการโยงสายไฟเข้าตามบ้านเรือนเพื่อติดตั้งโคมไฟส่องสว่างภายในบ้าน ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านในการจัดเตรียมเสาไม้เพื่อทำเป็นเสาไฟตามถนนหมู่บ้าน มีการวางแผนกำหนดระยะห่างของเสาให้เหมาะสมตามกำลังการส่องสว่างของโคมไฟ เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการให้แสงสว่างและไม่สิ้นเปลืองวัสดุอุปกรณ์ โดยได้ทำการติดตั้งระบบไฟส่องสว่างให้กับพื้นที่ 6 หมู่บ้าน คือ (ภาพ 3-7, 3-8, 3-9 และ 3-10)

- 1) หย่อมบ้านของบ้านห้วยเต่า จำนวน 3 หย่อมบ้าน ตำบลบ่อแก้ว อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่
- 2) บ้านแม่คำหล้าและบ้านขวัญศิริ ตำบลบ้านร้อง อำเภองาว จังหวัดลำปาง
- 3) บ้านห้วยเกิด ตำบลบ้านหลวง อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่

ภาพ 4-6 การปรับปรุงซ่อมแซมแผงโซลาร์เซลล์เก่าเพื่อนำกลับมาใช้งานผลิตกระแสไฟฟ้า

ภาพ 4-7 การติดตั้งโคมไฟ LED บริเวณถนนสาธารณะของหมู่บ้าน

ภาพ 4-8 การติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์และโคมไฟ LED ระบบไฟส่องสว่างพื้นที่สาธารณะของหมู่บ้าน

4.1.5 การประเมินประสิทธิภาพการใช้งาน

การประเมินประสิทธิภาพการใช้งานหลังจากได้มีการติดตั้งระบบไฟฟ้าพลังงานทดแทนไปแล้วประมาณ 4-6 โดยได้กำหนดแนวทางการติดตามประเมินผลการใช้งานและการบริหารจัดการของหมู่บ้าน ดังนี้

- 1) ประสิทธิภาพระบบไฟส่องสว่าง
- 2) ความเปลี่ยนแปลงหลังจากมีระบบไฟส่องสว่าง
- 3) การแบ่งหน้าที่ดูแลรักษา
- 4) ปัญหาในการใช้งาน
- 5) ข้อเสนอแนะจากการดำเนินงาน

ผลการสรุปภาพรวมจากการประเมินประสิทธิภาพการใช้งานระบบไฟฟ้าส่องสว่างจากพลังงานแสงอาทิตย์ คือ

1) ประสิทธิภาพของระบบไฟฟ้าส่องสว่าง

จากการติดตามผลการใช้งานที่ผ่านมาพบว่า หลอดฟ้ายังให้ปริมาณแสงสว่างดีและใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเปิดใช้ได้ตลอดทั้งคืน ทั้งนี้ความสว่างของหลอดไฟขึ้นอยู่กับสภาพอากาศในแต่ละวันด้วย เนื่องจากช่วงนี้ฤดูฝนแบตเตอรี่จะชาร์จประจุไฟฟ้าได้จำนวนน้อย ส่งผลให้หลอดไฟไม่ค่อยสว่าง ในบางจุดที่เสาไฟฟ้าอยู่ห่างกันมากเกินไปจะค่อนข้างมืด พบว่าหลอดไฟมีการชำรุดเป็นบางจุด เนื่องจากการชนหน้าบดโคมไฟขึ้น ทำให้ละอองน้ำขึ้นในโคมไฟ ส่งผลให้หลอดไฟชำรุด และการมีฝุ่นจับบริเวณหน้าบดโคมไฟก็ทำให้แสงส่องสว่างน้อยลงได้

2) ความเปลี่ยนแปลงหลังจากมีระบบไฟฟ้าส่องสว่าง

ตั้งแต่มีการติดตั้งระบบไฟฟ้าส่องสว่าง ส่งผลให้ชาวบ้านได้ประโยชน์ในการเดินทางในเวลากลางคืน โดยเฉพาะตามบริเวณบ้าน รอบๆบ้าน รวมถึงเส้นทางภายในหมู่บ้านมีความสะดวกมากขึ้น บางหมู่บ้านทางเข้าออกของหมู่บ้านมีลักษณะเป็นทางลาดชัน เมื่อมีแสงไฟส่องสว่างก็ช่วยให้ชาวบ้านมีความปลอดภัยในการเดินทางได้มากขึ้น อีกทั้งการมีแสงไฟบริเวณถนนทำให้รู้สึกถึงความปลอดภัยและในตอนกลางคืนก็จะมีเด็กออกมาวิ่งเล่นตามแนวเสาไฟ ชุมชนมีพื้นที่ที่มีแสงสว่างเพื่อใช้จัดประชุมและจัดเตรียมงานเทศกาลต่างๆ นอกจากนี้ชาวบ้านได้พบปะพูดคุยกันมากขึ้น ทั้งนี้ยังช่วยลดค่าใช้จ่ายในการซื้อถ่านไฟฉายและน้ำมันเชื้อเพลิงสำหรับจุดตะเกียง นอกจากนี้ยังพบว่าแสงสว่างยังช่วยให้ชาวบ้านได้ประกอบอาหารและรับประทานอาหารได้ในเวลากลางคืน

3) การแบ่งหน้าที่ดูแลรักษา

มีข้อตกลงระหว่างชาวบ้าน คือการให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการช่วยกันดูแลรักษาาร่วมกัน โดยให้ตรวจสอบความเสียหายของอุปกรณ์ ว่ามีการชำรุด เสียหายหรือไม่ หากมีปัญหาเกิดขึ้นให้แจ้งกับทางผู้ใหญ่บ้าน เพื่อที่ทางผู้ใหญ่บ้านจะได้ติดต่อประสานงานให้เจ้าหน้าที่ที่มาทำการติดตั้งตรวจดูให้ หากว่าอุปกรณ์ชำรุดก็จะขอให้ทางเจ้าหน้าที่ที่ติดตั้งเข้ามาซ่อมแซมให้ สำหรับเวลาเปิด คือ 18.00 น. ส่วนเวลาในการปิดคือ 06.00 น. โดยมีการแต่งตั้งให้ผู้ใหญ่บ้านหรือเจ้าของบ้านที่อยู่ใกล้สวิตช์เปิดปิด เป็นผู้รับผิดชอบในการเปิด - ปิดไฟ และชาวบ้านรับผิดชอบร่วมกันในการดูแลและทำความสะอาดแผงโซลาร์เซลล์ ส่วนหลอดไฟและสายไฟหากว่าพบว่ามีปัญหา

หรือเกิดการชำรุดจะแจ้งให้ผู้ใหญ่บ้านการดูแลเติมน้ำกลั่นของแบตเตอรี่ รับมอบหมายโดยผู้ใหญ่บ้านหรือบ้านที่ใกล้เคียงที่ตั้งแบตเตอรี่ หากต้องการเติมน้ำกลั่นแบตเตอรี่ ก็จะใช้เงินส่วนกลางของหมู่บ้านที่เก็บจากแต่ละครัวเรือน

4) ปัญหาในการใช้งาน

ปัญหาที่พบในบางหมู่บ้านเป็นปัญหาเกี่ยวกับแบตเตอรี่ คือแบตเตอรี่เก็บไฟไม่อยู่และแบตเตอรี่ชาร์ตไฟไม่เข้า สาเหตุเนื่องจากการเก็บรักษาที่ไม่ถูกวิธี คือการนำแบตเตอรี่วางกับพื้นซีเมนต์โดยตรง ส่งผลให้เกิดการรั่วไหลของประจุไฟฟ้า ทำให้ตัวแบตเตอรี่เก็บไฟได้ไม่นานเมื่อทำการเปิดสวิตช์ไฟแล้วไฟไม่ติดและชาวบ้านก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาเองได้ จึงปล่อยไว้เช่นนั้น รอให้เจ้าหน้าที่เข้ามาซ่อมแซม มีบางจุดที่โคมไฟได้รับความเสียหายจากการโค่นล้มของเสาไฟหรือการที่กิ่งไม้ตกกระแทก และมีหลอดไฟบางหลอดดับ ซึ่งความเสียหายเหล่านี้ชาวบ้านจะไม่สามารถแก้ไขเองได้ เพราะขาดความรู้และอุปกรณ์ หากได้รับการอบรมถ่ายทอดความรู้และจัดสรรวัสดุอุปกรณ์บางส่วนก็จะสามารถแก้ปัญหาเบื้องต้นได้

5) ข้อเสนอแนะจากการดำเนินงาน

- ชุมชนควรมีการวางแผนการบริหารจัดการก่อนการติดตั้งระบบไฟฟ้าส่องสว่างพลังงานแสงอาทิตย์ในพื้นที่ส่วนกลางและถนนของหมู่บ้าน ควรมีการตกลงการแบ่งหน้าที่การทำงานระหว่างมีการติดตั้งและร่วมกันคอยดูแลรักษาหลังจากติดตั้งเสร็จ

- ควรจัดการประชุมถามความคิดเห็นคนในหมู่บ้านเพื่อตกลงร่วมกันในเรื่องจุดการติดตั้งโคมไฟส่องสว่าง เพราะจำนวนวัสดุอุปกรณ์ เช่น สายไฟ โคมไฟ ที่โครงการติดตั้งให้มีจำนวนจำกัด ชุมชนควรมีข้อตกลงที่ชัดเจนว่าพื้นที่ส่วนไหนที่มีความจำเป็นและเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมมากที่สุด ทั้งนี้รวมถึงจุดที่จะจัดวางหรือตั้งแผงโซลาร์เซลล์และแบตเตอรี่ที่ควรมีการเตรียมพื้นที่ให้สามารถเข้าไปดูแลรักษาได้ง่ายเพื่อให้มีอายุการใช้งานที่ยาวนาน

- ในบางหมู่บ้าน ที่เคยมีการติดตั้งระบบไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานลม พลังงานน้ำ และพลังงานจากไบโอแก๊ส แต่ใช้งานไม่ได้เนื่องจากอุปกรณ์ชำรุด หรือน้ำไม่เพียงพอต่อการผลิตกระแสไฟ หากมีการศึกษาปรับปรุงแก้ไขก็จะทำให้สามารถใช้งานต่อเนื่องได้ เป็นแหล่งพลังงานทดแทนอีกทางหนึ่ง

- ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้เรื่องการดูแลรักษาซ่อมแซมในเบื้องต้นให้กับตัวแทนหมู่บ้านและชุมชนขยายการอบรมให้เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อสนับสนุนดูแลและเข้าช่วยตรวจสอบสภาพการใช้งานได้โดยไม่ต้องรอเจ้าหน้าที่จากโครงการเพียงอย่างเดียว

4.2 การอบรมและการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนในพื้นที่และการประเมินผล

การดำเนินชีวิตประจำวันย่อมมีรายรับและรายจ่ายต่างๆ ที่เกิดขึ้น รายรับได้มาจากการทำมาหาเลี้ยงชีพ ทั้งจากอาชีพหลักและอาชีพรอง ส่วนรายจ่ายก็ได้แก่ค่าใช้จ่ายต่างๆ ได้แก่ค่าอุปโภคและบริโภคที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ซึ่งค่าใช้จ่ายเหล่านี้มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นมาโดยตลอดและไม่มีแนวโน้มที่จะลดลง บัญชีครัวเรือนเป็นบัญชีที่สำหรับบันทึกรายได้และรายจ่ายที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของเรา ว่าในแต่ละวันเรามีรายได้เข้ามา แล้วจ่ายค่าใช้จ่ายออกไปเท่าไร ปัจจุบันยอดเงินคงเหลือมีเท่าไร ทำให้เกิดการวางแผนการใช้จ่ายต่อไปอย่างรอบคอบ ใช้

จ่ายอย่างพอเพียงเท่าที่มีอย่างระมัดระวัง การทำบัญชีครัวเรือนถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อแนวทางสู่ความพอเพียง ผู้ปฏิบัติจะต้องรู้จักประมาณตนเอง มีการวางแผนการใช้จ่ายอย่างรอบคอบมีสติในการดำรงชีวิต ซึ่งการวางแผนที่ดีนั้นจำเป็นจะต้องมีการจดบันทึกข้อมูลที่ต้องการ มีการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับรายรับและรายจ่ายของครัวเรือน เพื่อจัดทำเป็นบัญชีครัวเรือนและนำข้อมูลที่ได้มาพิจารณาหาวิธีการเพิ่มรายรับและลด รายจ่ายที่ไม่จำเป็นเพื่อให้เกิดความพอดี หากมีส่วนที่เหลือก็ให้เก็บไว้ออมเพื่อใช้ในอนาคต

การทำบัญชีครัวเรือน หรือ การบันทึกรายรับรายจ่าย เป็นการบันทึกรายรับรายจ่ายประจำวันประจำเดือนว่ามีรายรับจากแหล่งใดบ้าง จำนวนเท่าใด มีรายจ่ายอะไรบ้าง จำนวนเท่าใด ในแต่ละวัน สัปดาห์ เดือน และ ปี เพื่อจะได้เห็นภาพรวมว่า ตนเองและครอบครัวที่รายรับเท่าใด รายจ่ายเท่าใด คงเหลือเท่าใด หรือ เงินไม่พอใช้เท่าใด คือ รายจ่ายมากกว่ารายรับ และสำรวจว่ารายการใดจ่ายน้อยจ่ายมาก จำเป็นน้อยจำเป็นมาก จำเป็นน้อยอาจลดลง จ่ายเฉพาะที่จำเป็นมาก เช่น ซื้อกับข้าว ซื้อยา ซื้อเสื้อผ้า ซ่อมแซมบ้าน การศึกษา เป็นต้น ส่วนรายจ่ายที่ไม่จำเป็นให้ลด ละ เลิก เช่น ซื้อบุหรี่ยี่ห้อหรู ซื้อเหล้า เล่นการพนัน เป็นต้น เมื่อนำรายรับ รายจ่าย มาบวกลบกันแล้วขาดดุลเกินดุลไปเท่าใด เมื่อเห็นตัวเลข จะทำให้เราคิดได้ว่าสิ่งไม่จำเป็นนั้นมีมากหรือน้อยสามารถลดได้หรือไม่ เลิกได้ไหม ถ้าไม่ลดไม่เลิกจะเกิดอะไร กับตัวเอง และครอบครัว หากเราวางแผนการรับการเงินของตนเองได้ เท่ากับว่า รู้จักความเป็นคนได้พัฒนาตนเอง ให้เป็นคนมีเหตุมีผล เป็นคนรู้จักพอประมาณ เป็นคนรักตนเอง รักครอบครัว รักชุมชน และรักประเทศชาติมากขึ้นจึงเห็นได้ว่า การทำบัญชีครัวเรือน ในเรื่องรายรับรายจ่าย ก็คือวิถีแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาชีวิต ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพราะปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือ ปรัชญาชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสม พอดี สอดคล้องถูกต้องตามกฎหมายชาติที่มีทั้ง ความเป็นเอกภาพและดุลยภาพอยู่เสมอ

เครื่องมือที่ใช้ในการจัดทำบัญชีครัวเรือน คือ เอกสารการบันทึกบัญชีครัวเรือนและรายการคำถามเพื่อประเมินผลการจัดทำ โดยให้แต่ละครัวเรือนบันทึกค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือนลงในสมุดบัญชีที่โครงการจัดทำขึ้น ซึ่งได้มีการปรับลดรูปแบบของตารางบันทึกเพื่อให้ง่ายต่อการบันทึกมากขึ้น และหลังจากนั้นนักวิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลการบันทึก คำนวณยอดคงเหลือ และสรุปหมวดรายการรายรับรายจ่ายที่สำคัญเพื่อนำมาแจ้งต่อผู้บันทึกเป็นรายครัวเรือน ต่อจากนั้นทำการประเมินการจัดทำบัญชีครัวเรือนโดยการสัมภาษณ์แบบกลุ่มกับกลุ่มผู้จัดทำและสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำชุมชน เพื่อให้ทราบถึงความคิดเห็นที่มีต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนและเสนอแนะวิธีการส่งเสริมให้มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่องมากขึ้น

บัญชีครัวเรือนสามารถจัดทำได้หลายรูปแบบ จากหลักการในการจัดทำบัญชีครัวเรือนที่เป็นมาตรฐานทั่วไปในตารางบันทึกข้อมูลอย่างน้อยต้องมีการบันทึกข้อมูลรายรับและรายจ่ายปกติเป็นตาราง 5 ช่อง ประกอบด้วย ช่องแรก คือ วันเดือนปี เพื่อบันทึกวันที่เกิดรายการนั้น ช่องที่สอง คือ รายการ เพื่อบันทึกเหตุการณ์การรับหรือจ่ายที่เกิดขึ้น ช่องที่สาม คือ รายรับ เพื่อบันทึกจำนวนเงินที่ได้รับ ช่องที่สี่ คือ รายจ่าย เพื่อบันทึกจำนวนเงินที่จ่ายออกไป และช่องสุดท้าย คือ ยอดคงเหลือ เป็นช่องสรุปยอดเงินคงเหลือในแต่ละวัน ซึ่งตารางในการบันทึกที่โครงการได้ออกแบบขึ้นได้ปรับช่องที่ห้าหรือช่องสุดท้ายให้เป็นช่องหมายเหตุ เพื่อใช้บันทึกข้อมูลหรือเหตุผลเพิ่มเติม โดยนักวิจัยจะนำผลการบันทึกรายรับรายจ่ายที่ได้มา มาคำนวณยอดคงเหลือให้ เพื่อให้

ง่ายต่อการบันทึก ผู้บันทึกไม่ต้องกังวลกับการคำนวณตัวเลข ซึ่งบางรายก็ไม่สามารถคิดคำนวณได้ และตารางบันทึกได้ถูกออกแบบเพื่อให้ผู้บันทึกได้ฝึกการบันทึกรายการอย่างต่อเนื่อง สามารถแยกได้ว่ารายการใดคือรายรับ รายการใดคือรายจ่าย ไม่ต้องการให้ผู้บันทึกมีความกังวลกับยอดคงเหลือที่เกิดขึ้นจนไม่ต้องการบันทึกต่อ ทั้งนี้หลังจากนักวิจัยได้ทำการคำนวณยอดคงเหลือและสรุปผลการบันทึกแล้วก็จะมีการกลับมาแจ้งผลกับผู้บันทึกเป็นรายบุคคล เพื่อสอบถามความคิดเห็นและวิเคราะห์ผลร่วมกัน

การทำบัญชีครัวเรือนเป็นการจดบันทึกรายรับรายจ่ายประจำวันของครัวเรือน และสามารถนำข้อมูลมาวางแผนการใช้จ่ายเงินในอนาคตได้อย่างเหมาะสม ทำให้เกิดการออม การใช้จ่ายเงินอย่างประหยัดคุ้มค่า ไม่ฟุ่มเฟือย ซึ่งในโครงการนี้ได้มีการให้ความรู้แก่ประชาชนในพื้นที่เป้าหมายของโครงการในเรื่องเกี่ยวกับความหมาย และหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง ความสำคัญและวิธีการจัดทำบัญชีครัวเรือน ได้มีการอบรมชี้แจงวิธีการบันทึก รายรับรายจ่ายของแต่ละครัวเรือนในสมุดบันทึกรายรับรายจ่ายที่โครงการแจกให้ โดยได้มีการออกแบบสมุด บันทึกรายรับรายจ่ายขึ้นใหม่ เพื่อให้ง่ายต่อการบันทึกและทำความเข้าใจ ปรับประยุกต์จากแบบฟอร์มบัญชี ครัวเรือนที่มีอยู่ทั่วไป มีการแจกสมุดบันทึกรายรับรายจ่ายให้กลุ่มตัวอย่างในหมู่บ้านเป้าหมาย 10 หมู่บ้านตาม ขอบเขตของโครงการ โดยจำเป็นต้องใช้กลุ่มตัวอย่างเพื่อทดลองบันทึกข้อมูล เนื่องจากมีประชากรส่วนหนึ่งอ่านไม่ ออก เขียนหนังสือไม่ได้และลูกหลานของครอบครัวที่อ่านเขียนได้ก็ไปเรียนหนังสือที่โรงเรียนต่างหมู่บ้าน จะ กลับมาอยู่บ้านในวันเสาร์และอาทิตย์เท่านั้น จึงไม่มีผู้บันทึกข้อมูลให้ ผลการบันทึกรายรับรายจ่ายของครัวเรือนจะ ถูกนำมาวิเคราะห์ แล้วนำผลการวิเคราะห์ไปชี้แจงกับครอบครัวที่ทำการบันทึกอีกครั้ง เพื่อเสนอแนวทางในการ ลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน โดยสมุดบันทึกรายรับรายจ่ายของครัวเรือนที่โครงการแจกให้มีรายละเอียดดังภาพ ต่อไปนี้

สมุดบันทึกรายรับรายจ่ายครัวเรือน	
ประจำครอบครัวของ	
ชื่อ _____	นามสกุล _____
บ้านเลขที่ _____ บ้านแม่คำหล้า หมู่ 13 ตำบลบ้านร้อง อำเภองาว จังหวัดลำปาง	

ภาพ 4-9 ปกสมุดบันทึกรายรับรายจ่ายครัวเรือน

ปภสุมุดบ้นทีกการรับรายจ่ายครัวเรือน ใช้สละดุดตามองเห็นได้ชัดเจน โดยแต่ละพื้นที่ก็จะมีสละแตกต่างกัน เพื่อสะดวกในการจัดแยกข้อมูล มีการระบุชื่อ นามสกุลและบ้านเลขที่ของผู้นบ้นทีกไว้ที่หน้าปภสุมุดบ้นทีก เพื่อจะได้ทราบว่ข้อมูลของสุมุดบ้นทีกนั้นเป็นของผูใดหรือครอบครัวใด ผูที่รับมอบสุมุดบ้นทีกไปจะได้รับผิดชอบดูละสุมุดบ้นทีกของครัวเรือนตนเอง หากมีการลืมไว้ที่ใดก็สามารถนำส่งคืนเจ้าของหรือบ้านนั้น ๆ ได้ และการระบุเลขที่บ้านจะทำให้สามารถนำแผนที่หมู่บ้านมาเทียบดูตำแหน่งที่ตั้งของบ้านและขนาดของพื้นที่บ้านเป็นข้อมูลประกอบได้อีกด้วย

คำอธิบายการจดบันทึกการรับ-รายจ่าย

1. สุมุดบ้นทีกนี้ให้จดบันทึกการรับ-รายจ่ายที่เป็นเงินสด ของสมาชิกทุกคนในครัวเรือน
2. จดบันทึกต่อเนื่องไปจนครบ 1 เดือน หรือ 30 วัน แล้วส่งคืน
3. เขียนรายการแยกการรับ-รายจ่ายให้ตรงตามช่อง (ดูจากตัวอย่าง)
4. ถ้าเขียนผิด สามารถลบ ชีดร่่า หรือไปเขียนในบรรทัดใหม่ได้
5. ทุกคนในครัวเรือนสามารถช่วยกันบันทึกการการได้ ไม่จำเป็นต้องเป็นหัวหน้าครอบครัวเท่านั้น

ผู้รวบรวมข้อมูล

อาจารย์ ดร.จุฑาทิพย์ เกลิมผล
 สาขาวิชาส่งเสริมเผยแพร่การเกษตร
 คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 239 ถ.ห้วยแก้ว ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200
 โทร. 089-8384774 E-mail: jutha073@gmail.com

ภาพ 4-10 คำอธิบายการจดบันทึกการรับ-รายจ่าย

ส่วนถัดจากหน้าปกจะเป็นคำชี้แจงในการบันทึกการรับรายจ่ายของครัวเรือน โดยระบุให้บันทึกข้อมูลเป็นเวลา 1 เดือนหรือ 30 วัน นับจากได้รับแจกสุมุดบ้นทีก มีการเน้นย้ำให้บันทึกการรับรายจ่ายของทุกคนในครัวเรือนในทุกวัน โดยสมาชิกคนใดในครัวเรือนก็เป็นผู้นบ้นทีกได้ ไม่จำเป็นต้องเป็นหัวหน้าครอบครัวเท่านั้น นอกจากนี้ได้ให้ข้อมูลชื่อ สังกัดและที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ ของหัวหน้าโครงการเพื่อให้ผู้รับผิดชอบรวบรวมสุมุดบ้นทีกของแต่ละหมู่บ้านส่งสุมุดบ้นทีกมาทางไปรษณีย์ได้เมื่อบันทึกครบ 30 วัน ในกรณีที่นักวิจัยไม่ได้เดินทางลงพื้นที่ไปเก็บข้อมูลในเวลานั้น

ข้อมูลครัวเรือน

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน _____ คน

จำนวนที่ดิน (ที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน) รวม _____ ไร่ _____ ตารางวา เป็นเจ้าของ _____ ไร่ _____ ตารางวา

เช่า _____ ไร่ _____ ตารางวา

พืชที่ปลูก คือ

1. _____ พันธุ์ _____ ไร่ _____ ตารางวา
2. _____ พันธุ์ _____ ไร่ _____ ตารางวา
3. _____ พันธุ์ _____ ไร่ _____ ตารางวา
4. _____ พันธุ์ _____ ไร่ _____ ตารางวา
5. _____ พันธุ์ _____ ไร่ _____ ตารางวา

ภาพ 4-11 หน้าบันทึกข้อมูลครัวเรือน

ก่อนที่จะบันทึกข้อมูลรายรับรายจ่ายครัวเรือน ได้มีหน้าแบบฟอร์มสำหรับกรอกข้อมูลครัวเรือน เกี่ยวกับจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ขนาดที่ดินที่เป็นที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน สภาพการถือครอง และชนิดพืชที่ปลูก พร้อมทั้งระบุขนาดพื้นที่ที่ปลูกพืชแต่ละชนิด ข้อมูลพื้นฐานนี้จะใช้ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลรายรับรายจ่ายในแต่ละครัวเรือน เนื่องจากรายได้หลักของครอบครัวส่วนใหญ่มาจากการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร และรายจ่ายส่วนหนึ่งก็เป็นรายจ่ายในการจัดซื้อจัดหาเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย หรือวัสดุอุปกรณ์ในการปลูกพืช การทราบขนาดครัวเรือน จะทำให้ทราบแนวโน้มการใช้จ่าย ข้อมูลขนาดและสภาพถือครองพื้นที่เพาะปลูกจะทำให้ทราบกำลังในการผลิตพืชชนิดและขนาดพื้นที่ปลูกพืชจะช่วยให้สามารถเชื่อมโยงข้อมูลค่าใช้จ่ายและรายได้จากการผลิตพืชที่ควรเกิดขึ้น ทั้งนี้การทดลองบันทึกข้อมูลเบื้องต้น 30 วัน จะตรงกับช่วงการผลิตเพียงช่วงเวลาเดียวเท่านั้น ไม่ครอบคลุมตลอดฤดูกาลผลิต

ตารางสำหรับบันทึกการรับ-จ่ายเงินในครัวเรือนในสมุดบันทึกมีหน้าตารางเตรียมไว้เพื่อบันทึกอย่างเพียงพอสำหรับการบันทึก 1 เดือน หรือ 30 วัน โดยผู้บันทึกทำการบันทึกเพียงรายรับ-รายจ่ายที่เกิดขึ้นเท่านั้น หลังจากบันทึกไม่ต้องคำนวณเงินคงเหลือหรือยอดรวมรายรับ-รายจ่าย ทั้งนี้เป็นการปรับปรุงรูปแบบตารางการบันทึกให้ง่ายขึ้น ฝึกให้ผู้บันทึกได้บันทึกสะสมรายการรับ-จ่าย และสามารถลงรายการให้ถูกต้องตามช่องรายรับ-รายจ่ายเท่านั้น ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้นับจากสมุดบันทึกไปคำนวณจำนวนรวมของรายรับ แบ่งหมวดค่าใช้จ่าย คำนวณเงินคงเหลือ และวิเคราะห์การใช้จ่ายเพิ่มเติมเอง แล้วจึงนำผลการวิเคราะห์กลับไปอธิบายและร่วมพูดคุยกับแต่ละครัวเรือนอีกครั้ง เพื่อลดขั้นตอนการคิดคำนวณออกไป และไม่ทำให้ผู้บันทึกเกิดความสับสนในการคำนวณหรือมีความรู้สึกว่ายุ่งยากจนไม่อยากทำการบันทึกข้อมูล

บัญชีครัวเรือน (รายรับ-รายจ่าย)

วัน/เดือน/ปี	รายการ	รายรับ	รายจ่าย	หมายเหตุ
27.3.57	ซื้อ ลูกชิ้น		40 ✓	
	ซื้อ ผักสด		45 ✓	
28.3.57	ซื้อ ปลาสด		65 ✓	
	ซื้อ ไข่ไก่		25 ✓	
	ซื้อ ปลาสด		95 ✓	
	ซื้อ ผักสด		45 ✓	
	ซื้อ ผักสด		10 ✓	
29.3.57	ได้เงินปันผลจากธนาคาร		88 ✓	
30.3.57	ซื้อ ปลาสด + ปลาสด		95 ✓	
	ซื้อ ปลาสด		50 ✓	
	ซื้อ ปลาสด + ปลาสด		180 ✓	
31.3.57	ซื้อ ปลาสด		44 ✓	
	รวม		15 ✓	

บัญชีครัวเรือน (รายรับ-รายจ่าย)

วัน/เดือน/ปี	รายการ	รายรับ	รายจ่าย	หมายเหตุ
9.3.57	ซื้อ ปลาสด + ปลาสด		118 ✓	
	ซื้อ ปลาสด		33 ✓	
9.3.57	ซื้อ ปลาสด		30 ✓	
	ซื้อ ปลาสด		15 ✓	
9.3.57	ซื้อ ปลาสด		65 ✓	
	ซื้อ ปลาสด		20 ✓	
	ซื้อ ปลาสด		12 ✓	
23.3.57	ซื้อ ปลาสด + ปลาสด + ปลาสด		150 ✓	
	ซื้อ ปลาสด		130 ✓	
24.3.57	รวม	360		
	ซื้อ ปลาสด + ปลาสด		140 ✓	
25	ซื้อ ปลาสด		12 ✓	
	ซื้อ ปลาสด		120 ✓	
26	ซื้อ ปลาสด		150 ✓	
	รวม	350		

ภาพ 4-14 การบันทึกการรับ-รายจ่าย

การบันทึกข้อมูลรายรับรายจ่ายครัวเรือนของแต่ละหมู่บ้านจะถูกรวบรวมและนำมาตรวจสอบความถูกต้องในการบันทึก ประเมินความเข้าใจในการบันทึกแยกประเภทรายรับและรายจ่าย คำนวณผลรวมรายรับและรายจ่าย รวมถึงเงินคงเหลือของแต่ละครัวเรือน หลังจากนั้นจึงนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาศึกษาหาแนวทางการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ เพื่อเสนอแนะให้แต่ละครัวเรือนต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ

หลักในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยสามารถนำ

1) ข้อมูลประเภทต่างๆ ได้แก่ คักยภาพชุมชน รายรับ รายจ่าย เงินออมและหลักประกัน และหนี้สิน และหลักในการวิเคราะห์ข้อมูลจากบัญชีครัวเรือน

2) มิติแห่ง การพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้แก่ มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม มิติด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มิติด้านการเรียนรู้ และมิติด้านสุขภาวะ และ

3) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย หลักความพอประมาณ หลักความมีเหตุผล หลักการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม ประกอบกับแนวทางการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ ซึ่งมีแนวทางการบูรณาการหลักการดังกล่าว เพื่อวิเคราะห์คุณภาพชีวิตของชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มี 6 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค

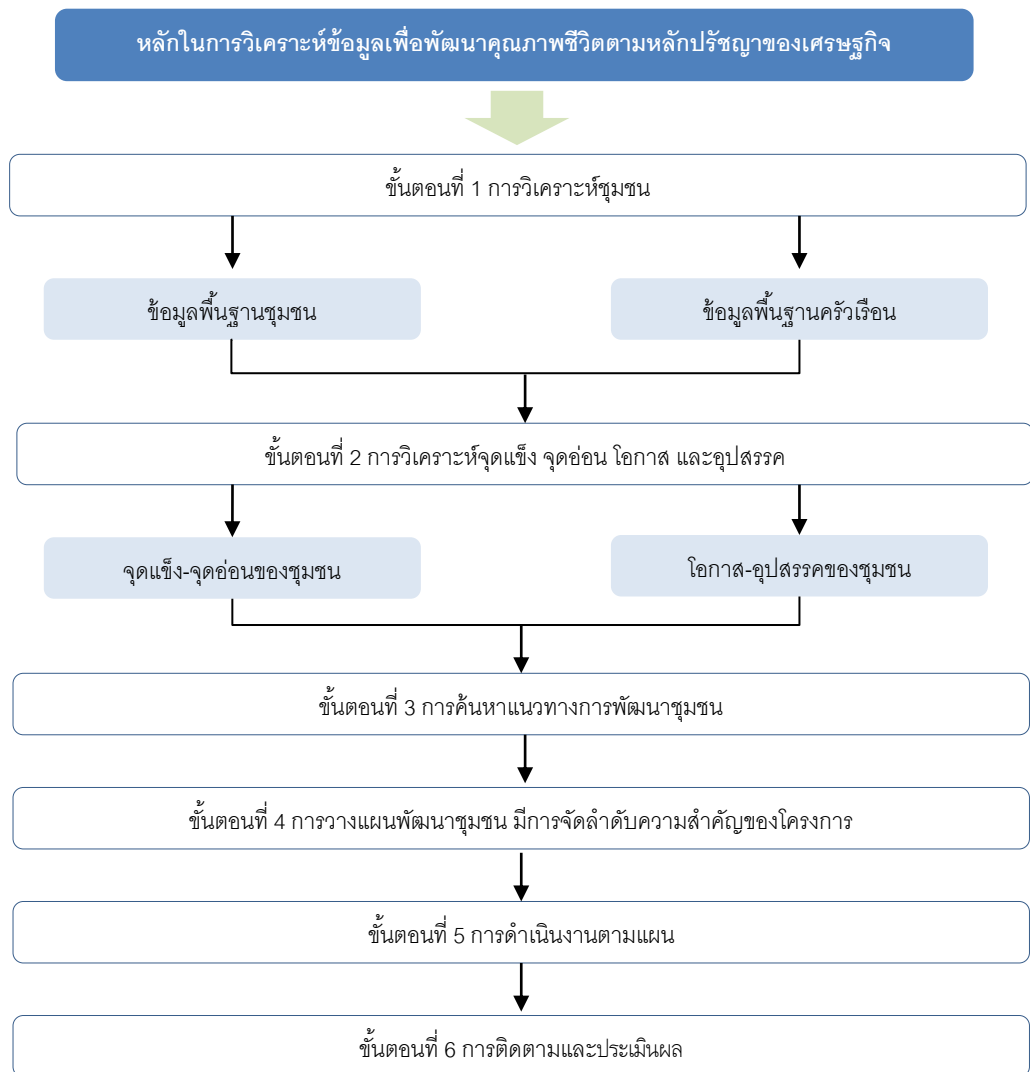
ขั้นตอนที่ 3 การค้นหาแนวทางการพัฒนาชุมชน

ขั้นตอนที่ 4 การวางแผนพัฒนาชุมชน มีการจัดลำดับความสำคัญของโครงการ

ขั้นตอนที่ 5 การดำเนินงานตามแผน

ขั้นตอนที่ 6 การติดตามและประเมินผล

ดังแสดงในแผนภาพขั้นตอนต่อไปนี้

แผนภาพ หลักในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ
ที่มา: พัทธนันท์ หรรษาภิรมย์โชค, และคณะ, 2555

การอบรมและจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายครัวเรือนประจำครอบครัวของประชาชนในพื้นที่เป้าหมาย 10 หมู่บ้าน ซึ่งเป็นการจัดทำโดยกลุ่มตัวอย่างหรือตัวแทนจากแต่ละหมู่บ้าน ผู้บันทึกคือผู้ที่สามารถเขียนภาษาไทยได้ ซึ่งในบางหมู่บ้านพบว่าผู้ที่เขียนภาษาไทยได้น้อยจึงได้ข้อมูลจำนวนน้อยไม่ครอบคลุมทั้งหมู่บ้าน อย่างไรก็ตามจากการจัดทำบัญชีครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่าง 89 ครัวเรือนจาก 10 หมู่บ้าน สามารถสรุปข้อมูลที่จัดบันทึกที่รายรับรายจ่ายครัวเรือนได้ ดังนี้

ด้านรายรับ

รายรับโดยเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนประมาณ 27,000 บาท ส่วนใหญ่มาจากภาคเกษตรกรรม มีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร ได้แก่ ข้าวโพด ร้อยละ 43.2 รายได้อื่นๆมาจากการรับจ้างทางการเกษตร การรับจ้างทั่วไป มีบางรายได้รับค่าตอบแทนจากตำแหน่งหน้าที่ บางรายได้รับเงินจากบุตรที่เข้าไป

ทำงานในเมือง และการหารายได้จากการหาของป่าขาย เช่น มะขามป้อม หน่อไม้ ครั่ง และฝั ง เป็นต้ น เนื่องจากสภาพพื้นที่ที่เป็นห้ งภูเขา และที่ลาดเชิงเขา ดังนั้นจึงส่งผลกระทบต่อลักษณะอาชีพและวิถีชีวิตของคนในพื้นที่นี้

ตาราง อาชีพและรายรับ

แหล่งรายได้	รายได้	ร้อยละ
ขายข้าวโพด	27,000	43.2
ขายผลผลิตทางการเกษตรอื่น ๆ	3,500	5.6
ขายของป่า (มะขามป้อม ครั่ง หน่อไม้ ฝั ง)	1,000	1.6
ค้าขาย	3,000	4.8
รับจ้างทางการเกษตร	3,000	4.8
รับเหมาก่อสร้าง	8,000	12.8
ค่าหอผ้า	200	0.32
ค่าตอบแทนคณะกรรมการเลือกตั้ง	1,000	1.6
เงินเดือน	4,500	7.2
ลูกส่งเงินมาให้	10,000	16.0
รับค่าการประชุม	1,300	2.08

ด้านรายจ่าย

ตามข้อมูลจากการจดบันทึก สามารถจำแนกรายจ่ายเป็น 7 หมวด ได้แก่ หมวดการประกอบอาชีพ หมวดค่าอาหาร หมวดค่ายา-สุขภาพอนามัย หมวดเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย หมวดที่อยู่อาศัย หมวดค่าใช้จ่ายเพื่อการลงทุน งานสังคม การพักผ่อนหย่อนใจ และหมวดการศึกษา

รายจ่ายโดยเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน ประมาณ 11,625 บาท ส่วนใหญ่มาจากการประกอบอาชีพ รวม ร้อยละ 49 การศึกษา ร้อยละ 16 และ ค่าอาหาร ร้อยละ 15 การประมวผลจากรายจ่าย มีข้อจำกัดจากการบันทึกที่ไม่ลงรายละเอียด และอาจไม่ได้ลงบันทึกไว้ จึงมีผลต่อการระบุประเด็นปัญหาในภาพรวมได้

ตาราง หมวดรายจ่าย

หมวดรายจ่าย	ค่าใช้จ่าย (บาท)	ร้อยละ
การประกอบอาชีพ	5,700	49
อาหาร	1,800	15
ค่ายา-สุขภาพอนามัย	200	2
เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย	225	2
ที่อยู่อาศัย	1,700	15

ค่าใช้จ่ายเพื่อการลงทุน งานสังคม การพักผ่อนหย่อนใจ	100	1
การศึกษา	1,900	16
รวม	11,625	

ด้านรายจ่ายหมวดการประกอบอาชีพ

การใช้จ่ายในหมวดการประกอบอาชีพมาจากค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเกษตร ได้แก่ ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าหญ้า ฆ่าแมลง การซื้อ ซ่อมเครื่องจักร ชิ้นส่วน หรืออุปกรณ์การเพาะปลูกต่างๆ รวมถึงการลงทุนด้านเมล็ดพันธุ์ ต้นกล้า และการจ้างคนงาน เป็นต้น โดยที่ค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่เป็นค่าปุ๋ยเคมี ร้อยละ 24.7 ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง สำหรับการเดินทาง ร้อยละ 19.8 ค่าจ้างคนงาน 14.8 และค่ายาฆ่าหญ้า ร้อยละ 6.5

จากการบันทึกจะเห็นได้ว่าค่าใช้จ่ายลงทุนกับปุ๋ยเคมี ยาฆ่าหญ้า แมลง ในระดับต้นๆ สะท้อนถึงการทำเกษตรโดยพึ่งสารเคมีเป็นหลัก สิ่งนี้จะมีผลทั้งต่อสุขภาพของผู้ที่ใช้คือชุมชนเอง และพืชผักที่ส่งขายไปยังผู้บริโภคตามแหล่งต่างๆ นอกจากนี้หากมีการใช้สารเคมีในระยะยาวจะทำให้ธาตุในดินถูกทำลาย ส่งผลต่อคุณภาพ ปริมาณที่ลดลงของพืชผักต่างๆ ได้

ตาราง รายจ่ายหมวดการประกอบอาชีพ

รายจ่ายหมวดการประกอบอาชีพ	ค่าใช้จ่าย (บาท)	ร้อยละ
ปุ๋ยเคมี	2,000	24.7
น้ำมันรถ	1,600	19.8
ค่าจ้างคนงาน	1,200	14.8
ยาฆ่าหญ้า แมลง	525	6.5
อุปกรณ์ ชิ้นส่วนเครื่องจักร	500	6.2
ปรับเปลี่ยนที่เกษตร	500	6.2
เปลี่ยนถ่ายน้ำมันเครื่องรถยนต์	300	3.7
ค่าพาหนะ	100	1.2
ไก่เลี้ยง	250	3.1
เมล็ดพันธุ์ข้าวโพด	220	2.7
อาหารสัตว์เลี้ยง (หมู)	100	1.2
ซ่อมเครื่องจักร เครื่องใช้ไฟฟ้า (เครื่องตัดหญ้า มอเตอร์ไซค์)	140	1.7
ถุงมือ	40	0.5
ผ้าปิดจมูก	10	0.1
ต้นไม้ ต้นกล้าเพาะปลูก (ขิง)	300	3.7

รายการหมวดการประกอบอาชีพ	ค่าใช้จ่าย (บาท)	ร้อยละ
แกเลบ	80	1.0
เครื่องตัดหญ้า	120	1.5
มีดตัดหญ้า จอบ เสียม	30	0.4
ลูกปลา	80	1.0

ด้านรายจ่ายหมวดอาหาร

การใช้จ่ายในหมวดอาหาร ค่าใช้จ่ายมากที่สุดมาจากอาหารปรุงสำเร็จรูป ซึ่งมีบางครัวเรือนที่นำรายการอาหารหรือสินค้าประเภทอื่นบันทึกรวมไว้ด้วยกัน อาจทำให้ตัวเลขคลาดเคลื่อนกับความเป็นจริง ซึ่งมีรายจ่ายในรายการเนื้อสัตว์ หมู และไก่ (ซื้อทุกครัวเรือน) 450 บาท ร้อยละ 17.3 และขนม ไอศกรีม ของทานเล่นต่างๆ ร้อยละ 7.7 รายจ่ายค่าขนมส่วนใหญ่อยู่ในครัวเรือนที่มีบุตร ซึ่งก็ไม่ได้ระบุว่าเป็นขนมประเภทใด ทั้งนี้หากเป็นขนมกรุบกรอบ ลูกอม ย่อมแสดงให้เห็นถึงผลกระทบต่อสุขภาพ เช่นเดียวกับการพบรายจ่ายในส่วนเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และยาเส้นที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ในส่วนของบะหมี่กึ่งสำเร็จรูปที่พบว่าครอบครัวส่วนใหญ่บริโภคเพราะสะดวกและราคาไม่แพง และซื้อหาได้ง่าย

ตาราง รายจ่ายหมวดอาหาร

รายการหมวดอาหาร	ค่าใช้จ่าย (บาท)	ร้อยละ
เนื้อสัตว์ (หมู ไก่)	450	17.3
ไข่	100	3.8
ปลากระป๋อง	200	7.7
ขนม	200	7.7
ผลไม้	100	3.8
ปลา (ปลาหมึก ปลาทุ ปลานิล ปลาดุก ปลาเค็ม ปลาแห้ง)	200	7.7
บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป	60	2.3
อาหารปรุงสำเร็จรูป	500	19.2
น้ำอัดลม น้ำหวาน เครื่องดื่มชูกำลัง	100	3.8
เครื่องดื่มแอลกอฮอล์	80	3.1
เครื่องปรุงรส (เกลือ น้ำปลา น้ำตาล รสดี)	60	2.3
น้ำมัน	40	1.5
ผัก	50	1.9
นม	200	7.7

รายการหมวดอาหาร	ค่าใช้จ่าย (บาท)	ร้อยละ
เนื้อสัตว์แปรรูป (ลูกชิ้น)	40	1.5
วุ้นเส้น	20	0.8
ยาเส้น	200	7.7

ด้านรายจ่ายหมวดค่ายา-สุขภาพอนามัย

การใช้จ่ายในหมวดค่ายา-สุขภาพอนามัย ค่าใช้จ่ายมากที่สุดได้แก่ ค่ารักษาพยาบาล ร้อยละ 67.11 รองลงมาเป็นค่ายาชุด ซึ่งไม่ได้ระบุชื่อของยา ร้อยละ 20.13 ส่วนยาประเภทอื่นเป็นยาสามัญประจำบ้านทั่วไป เช่น ยาพาราเซตามอล ยาแอสไพริน เป็นต้น

ตาราง รายการหมวดค่ายา-สุขภาพอนามัย

รายการหมวดค่ายา-สุขภาพอนามัย	ค่าใช้จ่าย (บาท)	ร้อยละ
ค่ารักษาพยาบาล	1,000	67.11
ยาชุด	300	20.13
ยาพาราเซตามอล	100	6.71
ยาล้างตา	40	2.68
แอสไพริน	20	1.34
เกลือแร่	30	2.01

ด้านรายจ่ายหมวดเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย

การใช้จ่ายในหมวดเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย ส่วนใหญ่เป็นค่าเสื้อผ้ามากที่สุด ร้อยละ 51.95 ข้อมูลแสดงให้เห็นว่าหมวดนี้มีค่าใช้จ่ายค่อนข้างน้อย ส่วนเครื่องประดับอื่นๆ ไม่ปรากฏในการบันทึกในครัวเรือนใดเลย ซึ่งถือเป็นสินค้าสิ้นเปลืองที่ไม่จำเป็นต่อการดำรงชีพ

ตาราง รายการหมวดเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย

รายการหมวดเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย	ค่าใช้จ่าย (บาท)	ร้อยละ
เสื้อผ้า	400	51.95
รองเท้า	300	38.96
หมวก	50	6.49
ถุงเท้า	20	2.60

ด้านรายจ่ายหมวดที่อยู่อาศัย

การใช้จ่ายในหมวดค่าที่อยู่อาศัย คือ ค่าใช้จ่ายในสินค้า และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตในยุคนปัจจุบัน ค่าใช้จ่ายสูงสุด ได้แก่ ค่าผ่อนรถ 20,000 บาท ร้อยละ 89.65 (ไม่ได้ระบุรายละเอียด) และของใช้ประจำวัน เช่น สบู่ ยาสีฟัน แชมพู เป็นต้น ร้อยละ 2.24 ส่วนค่าใช้จ่ายด้านอื่นๆ เช่น ค่าโทรศัพท์ (ระบบเติมเงิน) หรือของใช้ทั่วไปมีค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างต่ำ

ตาราง รายจ่ายหมวดของใช้

รายจ่ายหมวดของใช้	ค่าใช้จ่าย (บาท)	ร้อยละ
ผ่อนรถ	20,000	89.65
ของใช้ประจำวัน (สบู่ ยาสีฟัน แชมพู ครีမ် แป้ง)	500	2.24
ค่าโทรศัพท์ (บัตรเติมเงิน)	500	2.24
ผ้าอ้อมเด็ก	400	1.79
ไฟฉาย ถ่าน	200	0.90
เครื่องใช้ในครัว	200	0.90
ของเล่นเด็ก	60	0.27
หนังสือพิมพ์	20	0.09
มีด	80	0.36
เทียนไข	50	0.22
อุปกรณ์เครื่องเขียน	100	0.45
น้ำประปา	120	0.54
หลอดไฟ	80	0.36

ด้านรายจ่ายหมวดเพื่อการลงทุน สังคม และการพักผ่อนหย่อนใจ

การใช้จ่ายเพื่อการลงทุน สังคม และการพักผ่อนหย่อนใจสูงสุด คือ สมาชิกฌาปนกิจ 1,160 บาท ร้อยละ 42.79 ต่อใบขับขี่ 1,000 บาท ร้อยละ 36.89 ซึ่งทั้งสองรายการมีเพียง 2-3 ครั้งเรือน ส่วนค่าใช้จ่ายอื่นๆ เช่น ค่าห่วย มีเพียง 2 ครั้งเรือนที่บันทึก จากการบันทึกในหมวดรายจ่ายทั้งหมด หมวดนี้มีค่าใช้จ่ายต่ำสุด แสดงให้เห็นถึงสภาพสังคมรูปแบบชุมชนชนบทขนาดเล็ก ค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นจึงมีน้อยมาก

ตารางแสดงค่าใช้จ่ายเพื่อการลงทุน สังคม และการพักผ่อนหย่อนใจ

รายการหมวดค่าใช้จ่ายเพื่อการลงทุน สังคม และการพักผ่อนหย่อนใจ	ค่าใช้จ่าย (บาท)	ร้อยละ
ดอกเบี๋ยเงินกู้	400	44.44
บริจาค	200	22.22
ค่าประกัน	150	16.67
ห่วย	100	11.11
สมาชิกฌาปนกิจ	50	5.56

ด้านรายจ่ายหมวดการศึกษา

การใช้จ่ายเพื่อการศึกษาส่วนใหญ่เป็นทั้งค่าเทอม ค่าเล่าเรียนที่เป็นทั้งค่ากิน ค่าอยู่ เช่น สิ้นค้า ดำรงชีพของบุตร มีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง คือ ค่าหอพัก 2,200 บาทต่อเดือน ค่าเทอมประมาณ 1,800 บาทต่อเดือน

ตาราง หมวดค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา

รายการหมวดค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา	ค่าใช้จ่าย (บาท)	ร้อยละ
ค่าหอพัก	2,200	50.00
ค่าเทอม ค่าเรียน	1,800	40.91
เครื่องแบบนักเรียน	400	9.09

การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของปัจจัยที่มีผลต่อการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายครัวเรือน ซึ่งจากข้อมูลดิบและการวิเคราะห์ดังข้างต้น สามารถสรุปเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 1) ความร่วมมือจากสมาชิกในครัวเรือน
- 2) ทักษะคิดของผู้ทำบัญชีครัวเรือน
- 3) การจัดสรรเวลาในการจัดทำบัญชีครัวเรือน
- 4) ทักษะคิดของหัวหน้าครอบครัว
- 5) ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือน
- 6) การมองเห็นประโยชน์หรือความสำคัญในการจัดทำบัญชีครัวเรือน
- 7) ทักษะในการจัดทำบัญชีครัวเรือน

การประเมินปัญหา อุปสรรคที่เป็นปัจจัยในการจัดทำบัญชีครัวเรือน จะทำให้ทราบถึงประเด็นต่างๆ ที่จะนำไปปรับปรุงในการอบรมการจัดทำบัญชีครัวเรือนในครั้งต่อไป รวมถึงการได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความถูกต้องตามความเป็นจริงมากที่สุด และสามารถทำการวิเคราะห์เพื่อแก้ไขปัญหาในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม

จากการจัดทำบัญชีครัวเรือน ผลจากการบันทึกแสดงให้เห็นถึงอาชีพหลักของคนในพื้นที่ คือ การทำเกษตร รับจ้าง (ในภาคเกษตร) และการหาของป่าขาย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงสภาพภูมิประเทศของพื้นที่ได้เป็นอย่างดี การทำเกษตรมีทั้งพืชไร่ พืชสวน และพืชล้มลุก ได้แก่ การปลูกข้าวโพด ข้าว ถั่วลิสง เลี้ยงหมู เป็นต้น จากการบันทึกส่วนใหญ่ระบุว่าที่ดินเป็นของตนเอง แต่การสัมภาษณ์ไม่ได้สอบถามไปถึงเอกสารสิทธิ์การถือครองเพราะเห็นเป็นประเด็นละเอียดอ่อนต่อการให้ข้อมูล ทั้งนี้จากการดำเนินงานพบว่าผลของการบันทึกบัญชีครัวเรือนในบางครัวเรือนมีปัญหาและอุปสรรคต่อการวิเคราะห์ผล ดังนี้

- 1) การเขียนบันทึกขาดความสม่ำเสมอต่อเนื่อง
- 2) การเขียนบางคำหรือข้อความไม่สามารถเขียนได้ คือ สะกดภาษาไทยไม่ได้
- 3) ข้อมูลไม่ชัดเจน เช่น ค่ายา ขนมน เป็นต้น
- 4) ข้อมูลไม่ได้ลงรายละเอียด เช่น การรวมรายการสิ่งที่ซื้อไม่ได้แยกชนิดสินค้า หรือรายการที่ซื้อ
- 5) ไม่ต้องการเปิดเผยข้อมูลด้านการเงินของครัวเรือน โดยเฉพาะการแจกแจงรายรับและรายจ่าย จึงบันทึกแค่บางส่วนและเขียนรวมรายการไม่แยกรายละเอียด

การเก็บบันทึกที่ไม่สมบูรณ์ อาจส่งผลต่อการสกัดประเด็น การวิเคราะห์ข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง รวมถึงไม่สามารถสะท้อนภาพของชุมชนได้ดีนัก ประกอบกับระยะเวลาการเก็บข้อมูล และจำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมการจดบันทึกค่อนข้างน้อย การเปรียบเทียบระหว่างรายรับ รายจ่ายกับฤดูกาลผลิตไม่ชัดเจนเท่าที่ควร สิ่งสำคัญที่สุดคือผู้วิเคราะห์เกิดความไม่มั่นใจในข้อมูลและผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยเฉพาะปัญหาซึ่งจะนำไปสู่การนำข้อมูลไปต่อยอดอาจจะขาดประสิทธิภาพ และไม่ประสบผลสำเร็จในการจัดทำเครื่องมือเพื่อใช้ในการวิเคราะห์การบริหารการเงินภายในครัวเรือน เพื่อให้ครัวเรือนเกิดความตระหนักถึงภาวะรายรับ รายจ่าย ปัญหาหนี้สิน และในขณะเดียวกันยังส่งผลถึงแนวทางการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอีกด้วย

หลังการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนได้มีการคำนวณเงินคงเหลือเมื่อเทียบรายได้กับรายจ่าย แล้วนำผลไปวิเคราะห์ร่วมกับผู้บันทึก ซึ่งหากผู้บันทึกเห็นความสำคัญของการจัดทำบัญชีครัวเรือนและนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่องส่วนใหญ่จะส่งผลให้มีรายได้เพิ่มขึ้น มีค่าใช้จ่ายลดลง มีหนี้สินลดลง และมีเงินออมเพิ่มขึ้น เนื่องจากผู้จดบันทึกสามารถนำข้อมูลที่จดบันทึกมาบริหารจัดการในการควบคุมพฤติกรรมในการใช้จ่ายได้ สรุปได้ว่า เมื่อผู้จัดทำบัญชีครัวเรือนทำการบันทึกบัญชี จะทราบยอดคงเหลือของเงินที่เป็นปัจจุบัน และสามารถวิเคราะห์รายได้และค่าใช้จ่ายเป็นผลให้

- 1) สามารถวางแผนการใช้จ่ายเงินที่ยังคงเหลืออยู่ได้อย่างรอบคอบ ระวังตัว และมีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะได้ไม่ใช้จ่ายเกินกว่ารายได้
- 2) สามารถควบคุมพฤติกรรมในการใช้จ่ายของตนได้ ตัดหรือลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นลง
- 3) หาหนทางในการเพิ่มรายได้
- 4) มีเงินออมเพิ่มขึ้น และ
- 5) ทำให้หนี้สินลดลง

ผู้บันทึกบัญชีครัวเรือนสามารถทำให้เกิดความพอใจหรือพอประมาณกับตนเอง อยู่ได้อย่างพอใจ พอใช้ไม่เดือดร้อน เป็นการยืดหยุ่นสายกลาง โดยเมื่อทำอะไรก็ตามให้พอเหมาะพอควรและมีเหตุผล ประโยชน์ที่ได้รับจากการบันทึกบัญชีครัวเรือนดังที่ได้กล่าวข้างต้น ให้ผลสอดคล้องกับความหมาย คุณสมบัติและเงื่อนไขที่เป็นองค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียง จึงถือได้ว่าบัญชีครัวเรือนเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ถูกนำมาใช้ในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เพื่อให้สามารถหาแนวทางในการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือน โครงการจึงได้มีการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุที่มีผลต่อการตัดสินใจจัดทำบัญชีครัวเรือนโดยไม่พิจารณาถึงความสามารถในการบันทึกข้อมูลเป็นภาษาไทยหรือไม่ ซึ่งได้ทำการสอบถามข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่เป้าหมายโครงการ 10 หมู่บ้าน ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 183 คน ใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับสาเหตุที่มีผลต่อการตัดสินใจทำบัญชีครัวเรือน ลักษณะคำถามประกอบด้วย วิธีการทำบัญชีครัวเรือน ประโยชน์ของการทำบัญชีครัวเรือน การสนับสนุนของสมาชิกกลุ่ม การสนับสนุนของครอบครัว และการสนับสนุนของหน่วยงาน เจ้าหน้าที่ และภาครัฐ ซึ่งทำการวัดระดับเป็น 2 ระดับ คือ เห็นด้วยหรือใช่ และไม่เห็นด้วยหรือไม่ใช่ และให้คะแนน คือ เห็นด้วยหรือใช่ มีค่าเท่ากับ 1 คะแนน และไม่เห็นด้วยหรือไม่ใช่ มีค่าเท่ากับ 0 คะแนน หลังจากนั้นจึงนำค่าคะแนนมาคิดเป็นค่าร้อยละเพื่อแสดงสัดส่วนโดยรวม ซึ่งจากการสอบถามกลุ่มตัวอย่างได้ผลการรวบรวมข้อมูลดังนี้

ตารางแสดงสาเหตุที่มีผลต่อการตัดสินใจจัดทำบัญชีครัวเรือน

เหตุผลการตัดสินใจจัดทำบัญชีครัวเรือน ท่านจะตัดสินใจทำบัญชีครัวเรือน เพราะ..	ระดับการตัดสินใจ (ร้อยละ)	
	ใช่	ไม่ใช่
วิธีการทำบัญชีครัวเรือน		
1. ขั้นตอนในการทำบัญชีครัวเรือนไม่ยุ่งยาก เข้าใจง่าย	89	11
2. มีความรู้ความเข้าใจในการทำบัญชีครัวเรือน	82	18
3. การทำบัญชีครัวเรือนจำเป็นต่ออาชีพเกษตรกรรม	75	25
ประโยชน์ของการทำบัญชีครัวเรือน		
4. ทำให้ตนเองและครอบครัวทราบรายรับ รายจ่าย หนี้สิน และเงินคงเหลือในแต่ละวัน	98	2
5. ทำให้ทราบรายจ่ายใดจำเป็นและไม่จำเป็น	97	3
6. เป็นการลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น	95	5
7. เป็นการสร้างวินัยทางการเงิน	93	7
8. เป็นการวางแผน เพื่อเพิ่มรายได้	91	9
9. เป็นแรงผลักดันให้ชำระหนี้ได้ตรงตามกำหนดเวลา	90	10
10. ทำให้มีการใช้จ่ายอย่างรอบคอบและเหมาะสม	90	10

เหตุผลการตัดสินใจจัดทำบัญชีครัวเรือน ท่านจะตัดสินใจทำบัญชีครัวเรือน เพราะ..	ระดับการตัดสินใจ (ร้อยละ)	
	ใช่	ไม่ใช่
11. เป็นการใช้ชีวิตอย่างพอเพียงตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	87	13
12. สร้างความสามัคคีภายในครอบครัว	85	15
13. การทำบัญชีครัวเรือนใช้เวลาไม่มาก	72	28
14. ทำให้ครอบครัวมีเงินออมเพิ่มขึ้น	63	37
การสนับสนุนของเพื่อนหรือสมาชิกกลุ่ม		
15. มีคนทำเป็นตัวอย่าง	56	44
16. มีเพื่อนหรือสมาชิกกลุ่มช่วยเหลือสนับสนุน	47	53
การสนับสนุนของครอบครัว		
17. มีสมาชิกในครอบครัวสนับสนุน	73	27
18. สมาชิกในครอบครัวให้ความสำคัญกับการทำบัญชีครัวเรือน	62	38
การสนับสนุนของหน่วยงาน เจ้าหน้าที่ และภาครัฐ		
19. มีจัดฝึกอบรมในการทำบัญชีครัวเรือน	86	14
20. สามารถสอบถามข้อมูลการทำบัญชีครัวเรือนจากเจ้าหน้าที่ได้เสมอ	82	18
21. สามารถปรึกษา แลกเปลี่ยนข้อมูลการทำบัญชีครัวเรือนภายในชุมชนได้	78	22
22. มีหน่วยงานที่เข้าไปสนับสนุนให้คำแนะนำในการทำบัญชีครัวเรือน	74	26
23. มีการประชาสัมพันธ์ถึงข่าวสารเกี่ยวกับการทำบัญชีครัวเรือนจากภาครัฐอย่างสม่ำเสมอ	72	28
24. มีการเยี่ยมเยียน สอบถามและให้คำแนะนำอย่างสม่ำเสมอ	68	32
25. มีการติดตามผลการจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง	62	38
26. มีการให้การสนับสนุนการจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง	42	58

จากการศึกษาสาเหตุที่มีผลต่อการตัดสินใจจัดทำบัญชีครัวเรือนทำให้ทราบว่ากลุ่มตัวอย่างเห็นความสำคัญของการจัดทำบัญชีครัวเรือน แต่ยังคงมีความกังวลอยู่กับความยุ่งยาก ซับซ้อนในการจัดทำ และต้องการให้มีผู้ให้การสนับสนุน คอยให้คำแนะนำ ตรวจสอบความถูกต้อง และหากมีครัวเรือนอื่นในชุมชนที่จัดทำบัญชีครัวเรือนเหมือนกันก็จะรู้สึกว่าเป็นเรื่องที่สามารถปฏิบัติได้ มีผู้ทำได้สำเร็จเป็นตัวอย่าง และสามารถสอบถามข้อสงสัยตลอดจนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้ จึงจะตัดสินใจทำบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง

บัญชีครัวเรือนเป็นการนำการบัญชีมาประยุกต์เพื่อเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเป็นบัญชีที่ใช้สำหรับบันทึกรายได้และรายจ่าย การทำบัญชีครัวเรือนเป็นการจดบันทึกรายรับรายจ่าย

ประจำวันของครัวเรือน ซึ่งมีความสำคัญ คือ ทำให้ทราบรายรับ รายจ่ายและหนี้สินของครัวเรือนรายรับ เป็นเงินหรือของมีค่าที่ครัวเรือนได้รับจากการประกอบอาชีพหรือผลตอบแทนที่ได้รับจากการแลกเปลี่ยน เช่น เงินเดือนหรือเงินที่บุตรส่งมาให้ใช้จ่ายทุกเดือน ดอกเบี้ยจากเงินฝากธนาคาร รายได้จากการขายสิ่งของเหลือใช้ เป็นต้น หนี้สินเป็นเงินหรือของมีค่าที่ครัวเรือนได้รับจากแหล่งภายนอก โดยมีภาระที่ต้องชดใช้คืนในอนาคต เช่น การกู้ยืมเงินจากธนาคาร การกู้ยืมเงินจากเพื่อนบ้าน การรับเงินช่วยเหลือต่าง ๆ ที่ต้องใช้คืนภายในระยะเวลาที่กำหนด การซื้อเงินผ่อน การเช่าซื้อและการซื้อสินทรัพย์เป็นเงินเชื่อ เป็นต้น รายจ่าย เป็นเงินหรือของมีค่าที่จ่ายออกไปเพื่อให้ได้สิ่งของหรือบริการ เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าอาหาร เป็นต้น นอกจากนี้ยังทำให้ทราบว่าครัวเรือนมีเงินคงเหลือเท่าใดในแต่ละวัน นำข้อมูลมาใช้ในการบริหารจัดการเงิน จัดลำดับความสำคัญของรายจ่าย และวางแผนการใช้จ่าย ว่ารายจ่ายใดมีความจำเป็น รายจ่ายใดไม่มีความจำเป็นสามารถตัดออกได้ ซึ่งจากการจัดทำบัญชีครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่าง และได้วิเคราะห์ผลการใช้จ่ายและเงินคงเหลือร่วมกัน ทำให้พบว่า ผู้บันทึกได้พบข้อเท็จจริงของการใช้จ่ายของครอบครัว และมีบางรายการที่สามารถปรับลดเพื่อลดรายจ่ายหรือการจัดเก็บเป็นเงินออมได้ ผู้บันทึกแสดงความสนใจและมีแนวโน้มจะจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างง่ายหากได้รับการช่วยเหลือให้คำแนะนำและให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจนนำผลการบันทึกไปใช้ในการวางแผนการเงินของครอบครัวได้

4.3 การประเมินผลหลังการดำเนินการเพื่อการยกระดับคุณภาพชีวิต

การยกระดับคุณภาพชีวิตเบื้องต้นในพื้นที่ 10 หมู่บ้านเป้าหมายของโครงการด้วยการติดตั้งไฟส่องสว่างพลังงานแสงอาทิตย์และการให้ความรู้และส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือน ได้มีการติดตามประเมินผลความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากที่ประชาชนได้รับความช่วยเหลือเบื้องต้นในกิจกรรมดังกล่าว พบความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือ

- 1) ประชาชนได้ใช้ประโยชน์จากไฟส่องสว่างพลังงานแสงอาทิตย์ เพื่อทำกิจกรรมในครัวเรือน เช่น การประกอบอาหาร การรับประทานอาหารร่วมกัน การอ่านหนังสือ การทำการบ้าน การจัดการผลผลิตทางการเกษตรที่เก็บเกี่ยวมา การดูแลจัดการสัตว์เลี้ยง และการเตรียมและซ่อมแซมอุปกรณ์ทางการเกษตร
- 2) ประชาชนมีกิจกรรมทางสังคมมากขึ้น เช่น การออกมาพูดคุยทั้งบ้านใกล้เคียงและบ้านอื่น ๆ ในหมู่บ้าน โดยเฉพาะบ้านที่ตั้งอยู่ใกล้เส้นทางหลังของหมู่บ้านที่มีไฟทางส่องสว่าง เมื่อมีกิจกรรมของหมู่บ้านสามารถเตรียมการได้ในเวลากลางคืนก่อนวันงานเพราะมีไฟส่องสว่างทำให้ประชาชนในหมู่บ้านสามารถแสดงความร่วมมือ ร่วมแรงในการทำกิจกรรมของหมู่บ้านได้โดยสะดวก
- 3) ประชาชนมีความปลอดภัยและมีความมั่นใจในการเดินทางบนถนนที่มีไฟส่องสว่างที่ติดตั้งไว้ เพิ่มโอกาสในการเดินทางในเวลากลางคืนในการเข้าออกหมู่บ้านของทุกคนในหมู่บ้านเองและผู้เดินทางมาจากที่อื่น และหากเกิดภัยอันตรายหรือเหตุฉุกเฉินก็สามารถมองเห็น ทำการแก้ไขและช่วยเหลือได้ทันที
- 4) ประหยัดค่าใช้จ่ายในการซื้อถ่านไฟฉายเพื่อใช้ไฟฉายในเวลากลางคืน รวมถึงลดความเสี่ยงในการเกิดเพลิงไหม้จากการจุดเทียนหรือตะเกียงเพื่อให้แสงสว่างในบ้านเรือน

5) หลังจากการทดลองจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างง่ายตามรูปแบบที่โครงการจัดให้ ผู้ที่ได้ทดลองจัดทำเห็นถึงประโยชน์ว่าทำให้ทราบรายรับ รายจ่ายและหนี้สินของครัวเรือน รู้สถานะของครัวเรือนตนเอง ทำให้ทราบว่าครัวเรือนมีเงินคงเหลือเท่าใด นำข้อมูลมาใช้ในการบริหารจัดการเงิน จัดลำดับความสำคัญของรายจ่าย และวางแผนการใช้จ่ายได้

6) สิ่งสำคัญที่ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นในการติดตามการให้ความรู้และการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนคือ หากสามารถทำบัญชีครัวเรือนได้อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องจะสามารถปรับลดการใช้จ่ายในรายการที่ไม่จำเป็นหรือมากเกินไปเพื่อลดรายจ่ายหรือการจัดเก็บเป็นเงินออมได้ เป็นผลดีมากในระยะยาว และเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เยาวชน ลูกหลานในครอบครัว

7) กลุ่มตัวอย่างที่ได้ทดลองทำบัญชีครัวเรือนอย่างง่ายและผู้ที่ได้รับความรู้และส่งเสริมเรื่องการจัดทำบัญชีครัวเรือนจากโครงการ มีแนวโน้มจะจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างง่ายหากได้รับการช่วยเหลือให้คำแนะนำและให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง

จากการประเมินผลหลังจากดำเนินการติดตั้งไฟส่องสว่างพลังงานแสงอาทิตย์และส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือน ได้มีการสอบถามความคิดเห็นของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถาม 183 รายจาก 10 หมู่บ้านเป้าหมายของโครงการ โดยได้แสดงผลจำนวนผู้ที่แสดงความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมากที่สุดและร้อยละของผู้เห็นด้วยมากที่สุดแต่ละประเด็น ดังนี้

ตารางแสดงผลการติดตามหลังจากการยกระดับคุณภาพชีวิตเบื้องต้น

ผลการติดตามหลังจากการยกระดับคุณภาพชีวิตเบื้องต้น	จำนวนผู้เห็นด้วยในระดับมากที่สุด	ร้อยละ
การติดตั้งระบบไฟฟ้าส่องสว่างพลังงานแสงอาทิตย์		
1) ใช้ในครัวเรือนช่วงเวลาประกอบอาหารและรับประทานอาหาร	98	53.55
2) ใช้ในครัวเรือนช่วงเวลาอ่านหนังสือ ทำการบ้าน	72	39.34
3) ใช้ในครัวเรือนช่วงเวลาจัดการผลผลิตทางการเกษตร	67	36.61
4) ใช้ในครัวเรือนช่วงเวลาดูแลจัดการสัตว์เลี้ยง	86	46.99
5) ใช้ในครัวเรือนช่วงเวลาเตรียมและซ่อมแซมอุปกรณ์ทางการเกษตร	63	34.43
6) ใช้ในหมู่บ้านช่วงเวลาประชุม	180	98.36
7) ใช้ในหมู่บ้านช่วงเวลาจัดเตรียมงานตามเทศกาล	183	100.00
8) ใช้ในหมู่บ้านช่วงเวลาจัดกิจกรรมหมู่บ้าน	183	100.00
9) ใช้ในหมู่บ้านช่วงเวลาหวั่นไหวเพื่อพบปะพูดคุย	165	90.16
10) ประหยัดค่าถ่านไฟฉาย เทียน น้ำมันตะเกียง	183	100.00
11) ลดโอกาสการเกิดเพลิงไหม้จากเทียนและตะเกียง	179	97.81

12) มีความปลอดภัยในการเดินทางโดยใช้ถนนหลักของหมู่บ้าน	181	98.91
13) ต้องการความรู้เพิ่มเติมเพื่อดูแลรักษา ซ่อมแซมระบบ	122	66.67
14) ต้องการให้หน่วยงานเข้ามาดูแลและติดตามเป็นระยะ	177	96.72
การให้ความรู้และการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือน		
1) รู้รายรับ รายจ่าย เงินคงเหลือและหนี้สินของครัวเรือน	179	97.81
2) นำข้อมูลมาใช้ในการบริหารจัดการเงิน วางแผนใช้จ่าย	180	98.36
3) เห็นช่องทางการลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น	182	99.45
4) สามารถวางแผนการออมเงินได้	137	74.86
5) เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ลูกหลานในครอบครัว	174	95.08
6) มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนบ้านที่ทำบัญชีครัวเรือน	129	70.49
7) ฝึกวินัยในการบันทึกข้อมูลที่ต้องดูแลและสม่ำเสมอ	106	57.92
8) สนใจเรียนรู้และฝึกทำบัญชีครัวเรือนเพิ่มเติม	78	42.62
9) ต้องการฝึกจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างง่าย	82	44.81
10) ต้องการให้มีเจ้าหน้าที่มาให้คำแนะนำเรื่องการใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	115	62.84

4.4 การวางแผนสร้างความเชื่อมโยงเครือข่ายสนับสนุนการยกระดับคุณภาพชีวิต

ในการเชื่อมโยงประสานความช่วยเหลือจากเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐและสถาบันการศึกษาในพื้นที่ โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในการเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนภายใต้แนวทางการสร้างงานวิจัยรับใช้สังคมตามวัตถุประสงค์ของโครงการนั้น โครงการได้มีการประสานงานร่วมประชุมเพื่อเสนอข้อมูลพื้นที่กับตัวแทนหน่วยงานต่าง ๆ เช่น อำเภอ เกษตรอำเภอ หอการค้า องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล สำนักอนุรักษ์ สำนักงานป่าไม้ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ศูนย์พัฒนาชาวเขา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กองทัพอากาศที่ 3 กองพลพัฒนาที่ 3 กรมทหารราบที่ 7 เป็นต้น เพื่อหาแนวทางการร่วมมือต่อไป

นอกจากนี้ยังได้มีการประชุมกลุ่มนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อเสนอแนะและแลกเปลี่ยนแนวทางแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ โดยการศึกษาตัวอย่างจากประสบการณ์การทำโครงการพัฒนาในพื้นที่อื่น และจากข้อมูลทางวิชาการ เช่น การทำการเกษตรบนพื้นที่สูง การแปรรูปผลิตภัณฑ์ การอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นต้น

ภาพ การประชุมร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่อำเภองาว จังหวัดลำปาง

ในแผนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานกับชุมชน (Community Partnership) ของโครงการ จะมีการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือภายใต้กรอบกิจกรรมดังต่อไปนี้

- 1) ค้นหาความร่วมมือจากทุกหน่วยงานในพื้นที่ในชุมชน ผู้มีอิทธิพลทางความคิด/นักการเมืองท้องถิ่น/ ผู้นำศาสนา/ภูมิปัญญาชาวบ้านผู้นำชนกลุ่มน้อย/ผู้นำเชิงวัฒนธรรม ฯลฯ
- 2) หาความร่วมมือจากหน่วยเชี่ยวชาญเฉพาะเรื่อง เช่น อาสาสมัคร หน่วยเอกชน มูลนิธิ สถาบันการศึกษา ฯลฯ เพื่อให้มาจัดกิจกรรมร่วมกัน เช่น การจัดประชุมสัมมนา การฝึกอบรม การสาธิต การศึกษาดูงาน การจัดทำโครงการส่งเสริมอาชีพ พัฒนาผลิตภัณฑ์ เป็นต้น
- 3) สำรวจประเด็นเนื้อหาที่เป็นที่สนใจของหน่วยงานและชุมชน
- 4) จัดกิจกรรมที่เน้นการร่วมมือกันทั้งหน่วยงาน
- 5) พัฒนาให้ทีมและบุคลากรมีความรู้ทักษะใหม่ๆ
- 6) หน่วยงานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและเป็นที่ยอมรับของชุมชน
- 7) มีการทำงานที่เป็นระบบเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายกับกลุ่มชุมชน
- 8) มีทิศทางและเป้าหมายการทำงานร่วมกันที่ชัดเจนและให้รายงานความก้าวหน้าเพื่อให้มีการสนับสนุนจากฝ่ายบริหาร
- 9) ค้นหาแหล่งสนับสนุนทรัพยากรให้ได้มาเพื่อการทำงานให้เกิดผล
- 10) สร้างการทำงานแบบมีส่วนร่วมในแบบประชาธิปไตยระหว่างหน่วยงานกับชุมชน

การเชื่อมโยงประสานความช่วยเหลือจากเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐและสถาบันการศึกษาที่โครงการได้ดำเนินการไปเพื่อสร้างความร่วมมือในการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมพัฒนาพื้นที่ มีโครงการดังต่อไปนี้คือ

- 1) การศึกษาพืชทางเลือกเพื่อสร้างรายได้ ลดการบุกรุกพื้นที่ป่าและเพิ่มผลผลิตการทำการเกษตรบนพื้นที่สูง เช่น การแนะนำการปลูกมะม่วงหิมพานต์ การทำมะนาวนอกฤดู และการปลูกไผ่
- 2) การปรับเปลี่ยนรูปแบบการปลูกพืชเพื่อความเหมาะสมกับการจัดการน้ำ เช่น การส่งเสริมการปลูกข้าวประหยัสดก้า
- 3) การศึกษาดูงานศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริเพื่อนำข้อมูลไปพัฒนาด้านอาชีพ
- 4) การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ด้านพลังงานทดแทนร่วมกับกองพลพัฒนาที่ 3 คำสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ
- 5) การจัดทำข้อตกลงความร่วมมือเพื่อการดูแลรักษาระบบพลังงานทดแทนกับตัวแทนชุมชนในพื้นที่ 10 หมู่บ้านของโครงการ
- 6) การออกแบบที่อยู่อาศัยเพื่อการส่งเสริมความปลอดภัยและการอนุรักษ์อัตลักษณ์พื้นที่ถิ่น สำหรับชุมชนบ้านสิบสองหลัง บ้านบ่อสี่เหลี่ยม ตำบลปงเตา อำเภองาว จังหวัดลำปาง

การแนะนำการปลูกไผ่และการสาธิตการทำมะนาวนอกฤดู

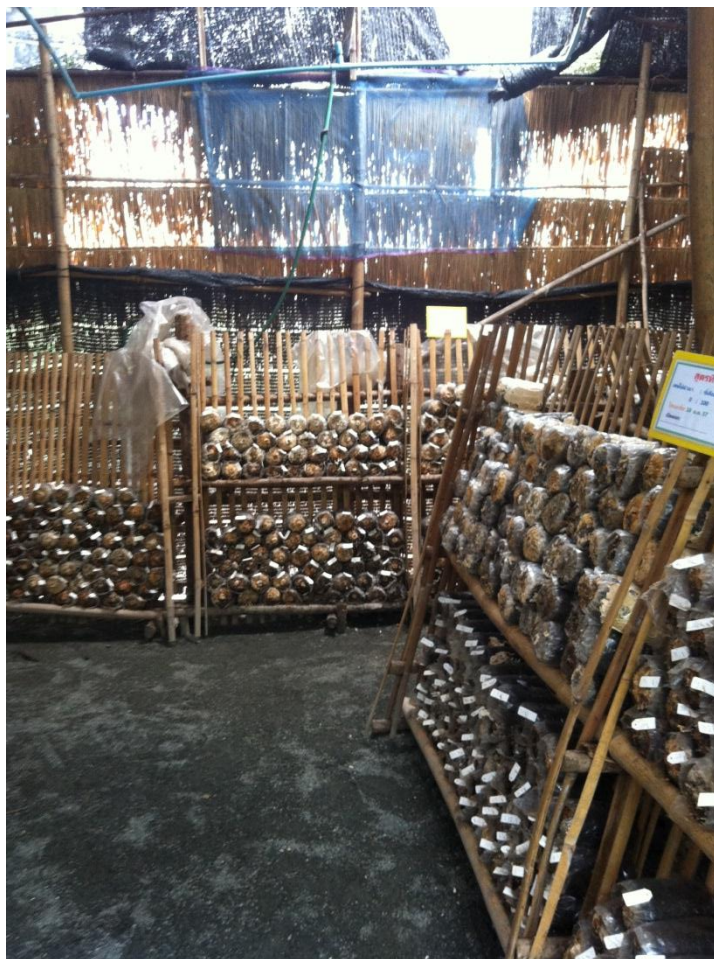

การส่งเสริมการปลูกข้าวประหยัดกล้า

การศึกษาดูงานเพื่อการพัฒนาด้านอาชีพ
ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

บันทึกข้อตกลง ว่าด้วยความร่วมมือในโครงการ

**การพัฒนาความร่วมมือเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและยกระดับความเป็นอยู่
ของราษฎรในหมู่บ้านท่าไกลในเขตภาคเหนือตอนบน**

บันทึกข้อตกลงฉบับนี้ทำขึ้น ณ _____
เมื่อวันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____
ระหว่าง _____

บันทึกข้อตกลงมีสาระสำคัญ ดังนี้

ข้อ 1. โครงการฯ มีหน้าที่เป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนาระบบพลังงานทดแทนและการส่งเสริมการดำรงชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อ 2. _____ มีหน้าที่ร่วมดำเนินการและสนับสนุนการปฏิบัติงานในพื้นที่

ข้อ 3. ชุมชนมีหน้าที่

- 3.1 ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลพื้นที่ เพื่อการประเมินปัญหาและวางแผนปฏิบัติงาน
- 3.2 ร่วมเรียนรู้ระบบพลังงานทดแทน การติดตั้งและการบำรุงรักษา
- 3.3 ดูแลรักษาระบบพลังงานทดแทนที่ได้ติดตั้งให้แก่ชุมชนให้อยู่ในสภาพใช้งานได้
- 3.4 แจ้งข้อมูลเมื่อมีเหตุชำรุดเสียหายของระบบพลังงานทดแทนที่ได้ติดตั้งให้แก่ชุมชน

ในความร่วมมือดังกล่าวข้างต้น ทั้งสามฝ่ายจึงได้จัดทำบันทึกข้อตกลงระหว่างกันไว้เป็นหลักฐาน โดยบันทึกข้อตกลงนี้ทำขึ้นสามฉบับ มีข้อความถูกต้องตรงกัน ทั้งสามฝ่ายได้อ่านและเข้าใจข้อความโดยละเอียดตลอดแล้ว จึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐานต่อหน้าพยานและเก็บรักษาไว้ฝ่ายละฉบับ

(_____) (_____)
ผู้แทนโครงการฯ ผู้แทนชุมชน

(_____) (_____)

การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ด้านพลังงานทดแทนร่วมกับกองพลพัฒนาที่ 3
ค่ายสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ

ด่วนมาก

ที่ กท ๐๔๘๓.๖๗/๑๖๖

กองพลพัฒนาที่ ๓

ค่ายสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ

อำเภอเมืองพิษณุโลก

จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๓๑ กรกฎาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอรับการสนับสนุนวิทยากร

เรียน ผู้ประสานงานเครือข่ายวิจัย เพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ภาคเหนือตอนบน สำนักงานกองทุนสนับสนุนวิจัย

ตามที่ กองทัพบกที่ ๓ ได้มอบภารกิจให้ กองพลพัฒนาที่ ๓ เป็นหน่วยรับผิดชอบการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในพื้นที่ จังหวัดตาก, จังหวัดแม่ฮ่องสอน และ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งหน่วยได้สนับสนุนกำลังพลและเครื่องมือเพื่อขึ้นปฏิบัติงาน อีกทั้งยังได้จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แหล่งพลังงานทดแทนขึ้นภายในหน่วย ในกรณีนี้ กองพลพัฒนาที่ ๓ ได้กำหนดให้จัดการฝึกอบรมกำลังพล ในเรื่อง การผลิตติดตั้งและการดูแลรักษาระบบแสงสว่างจากพลังงานทดแทน ในวันที่ ๑๘ - ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๗ ณ ศูนย์กิจการเยาวชน ค่ายสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ จังหวัดพิษณุโลก โดยขอรับการสนับสนุนวิทยากรจากหน่วยงานท่าน เพื่อให้ความรู้แก่กำลังพลที่ขึ้นปฏิบัติงาน รายละเอียดการปฏิบัติประสานได้ที่ พันโท ประวิทย์ พูลเทียบรัตน์ ตำแหน่ง หัวหน้าฝ่ายกิจการพลเรือน กองพลพัฒนาที่ ๓ โทรศัพท์ ๐ ๕๕๓๑ ๑๔๕๓-๕ ต่อ ๗๔๘๒๘ หรือโทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๘ ๖๕๕๒ ๔๕๕๒

จึงเรียนมาเพื่อกรุณาพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

พลตรี

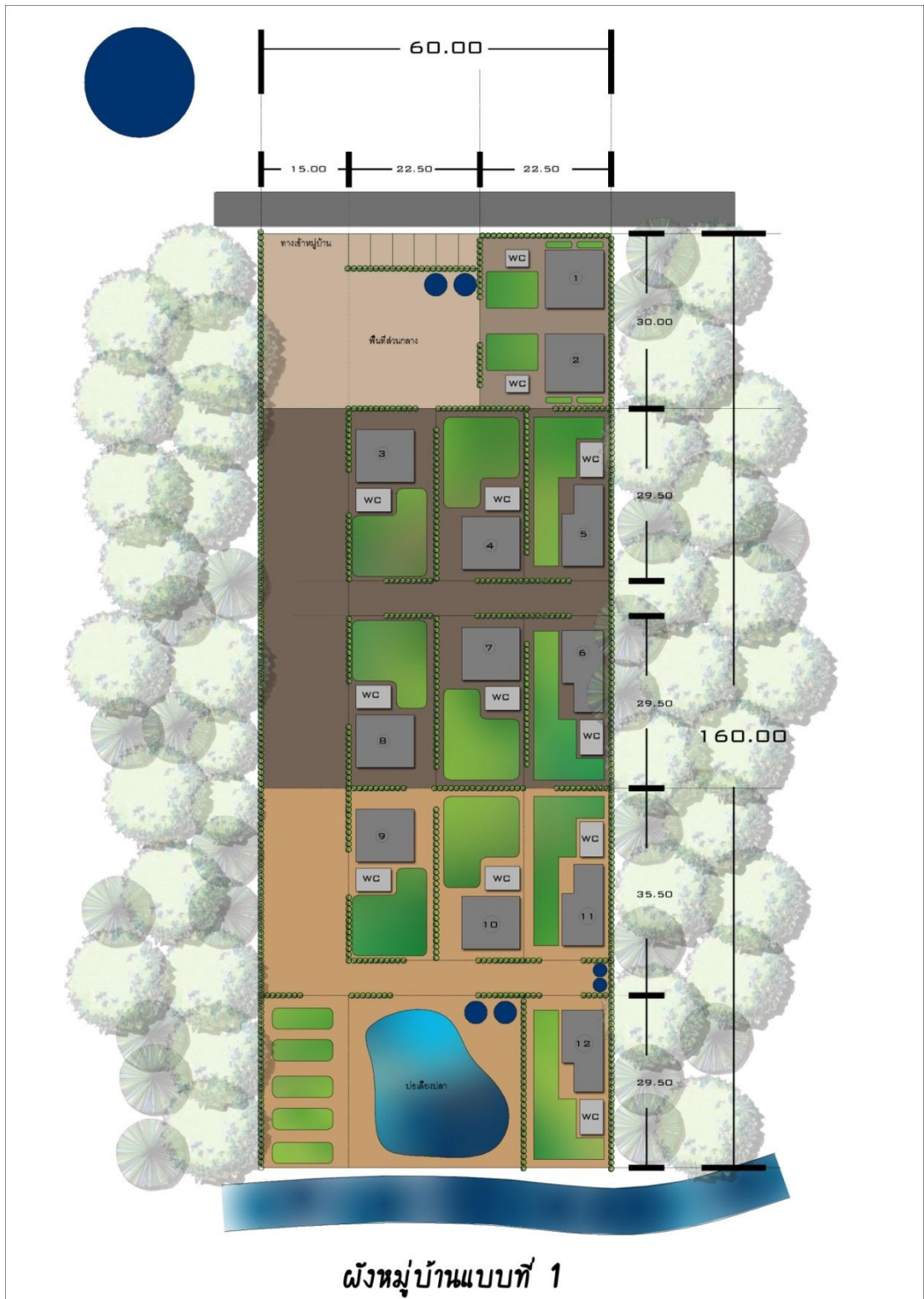
(ทรงพล ทองจิ้น)

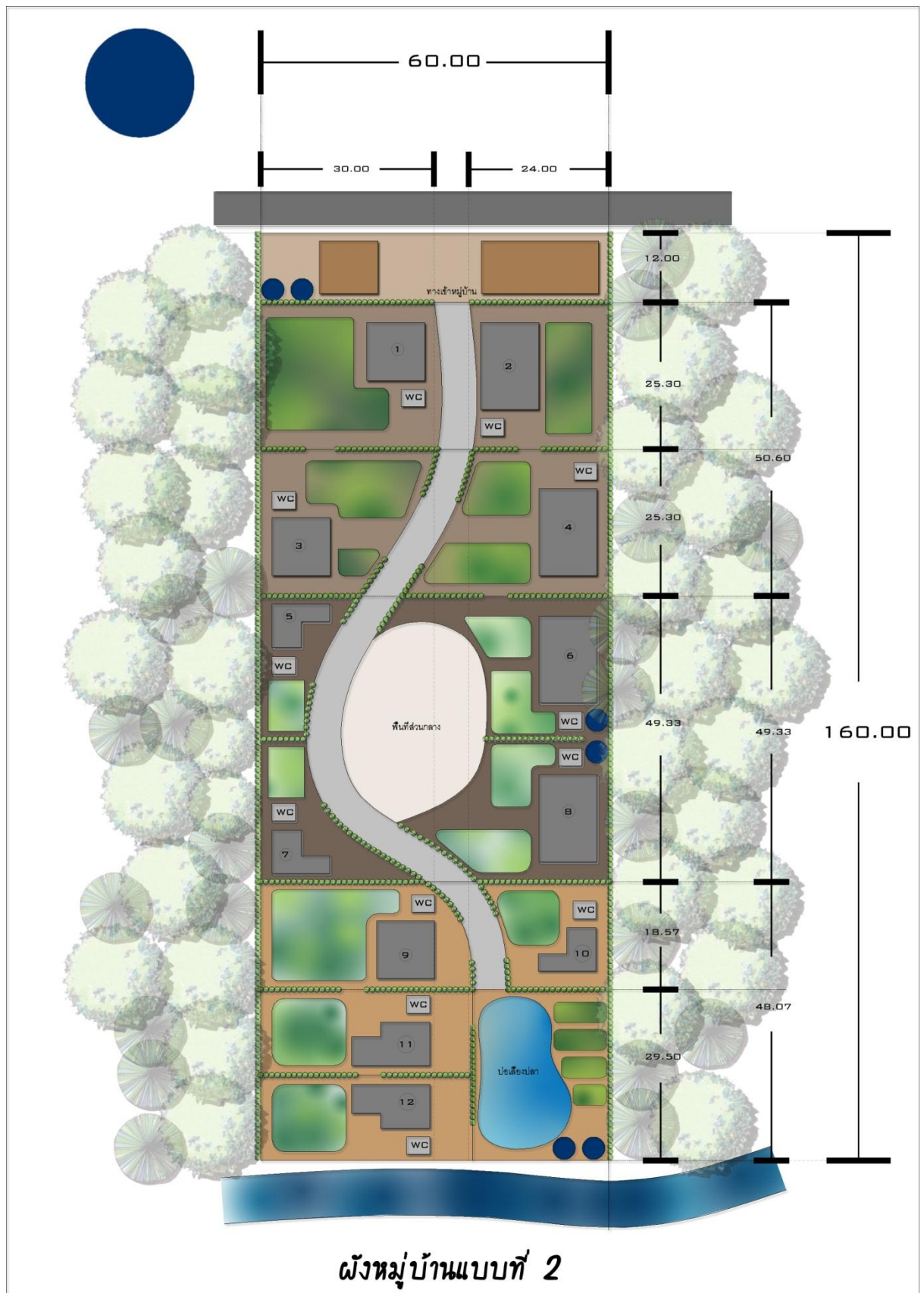
ผู้บัญชาการกองพลพัฒนาที่ ๓

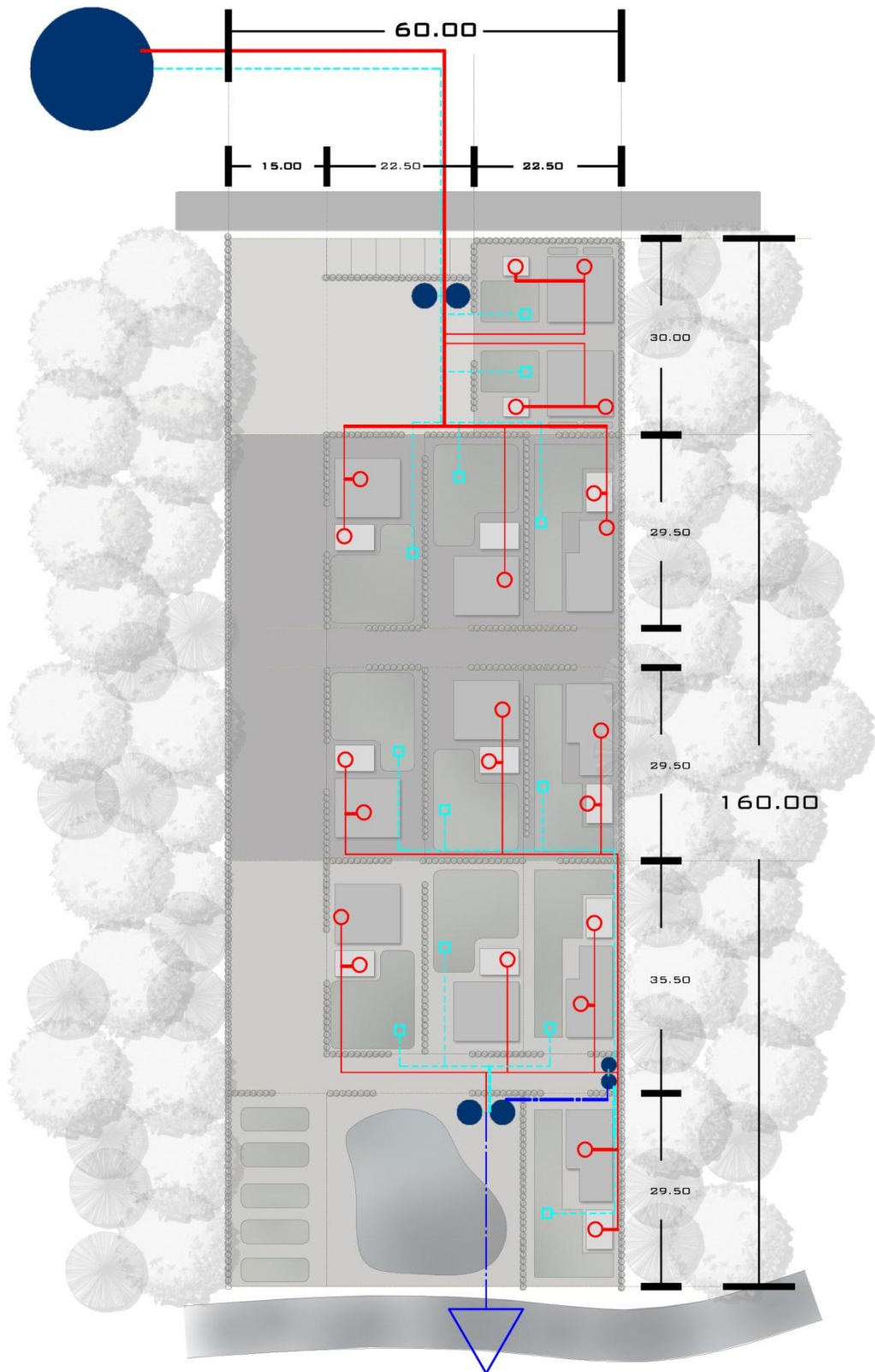
ฝ่ายกิจการพลเรือน

โทรศัพท์ ๐ ๕๕๓๑ ๑๔๕๓-๕ ต่อ ๗๔๘๒๘

การออกแบบที่อยู่อาศัยเพื่อการส่งเสริมความปลอดภัยและการอนุรักษ์อัตลักษณ์พื้นที่
สำหรับชุมชนบ้านสิบสองหลัง บ้านป่อสีห์เหลี่ยม ตำบลปงเตา อำเภองาว จังหวัดลำปาง

ผังประปาหมู่บ้านแบบที่ 1

